

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till naturgasmarknadslag

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att en naturgasmarknadslag skall stiftas. Genom den föreslagna lagen skall Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas genomföras. Direktivet tillåter Finland att göra tillfälliga undantag från vissa bestämmelser i direktivet och förpliktar inte Finland att ännu i detta skede öppna gasmarknaden. Först efter en övergångsperiod, dvs. när det finska gasnätet är direkt anslutet till det sammankopplade gasnätet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller när Finland har flera än en gasleverantör, kommer alla förpliktelser i direktivet att gälla också Finland. Direktivet förpliktar emellertid Finland att verkställa de regler som gäller bl.a. affärsverksamheternas öppenhet och särredovisning. Samt att välja den modell enligt vilken nätet kommer att öppnas.

Avsikten är dock att de parter som är verksamma på naturgasmarknaden redan i begynnelsekedet skall förbereda sig för verksamheten på gasmarknaden och därmed vara konkurrenskraftiga när marknaden faktiskt öppnas. Största delen av de utländska företagen och aktörerna är i vilket fall som helst verksamma på en konkurrensutsatt naturgasmarknad redan innan motsvarande skyldigheter kommer att gälla de finländska aktörerna. Av detta skäl är avsikten att den s.k. sekundärmarknaden för naturgas i det första skedet skall släppas fri för konkurrens. Efter en övergångsperiod skall gasmarknaden släppas helt fri för konkurrens.

Genom reformen skall hindren för konkurrens minskas på den del av marknaden där konkurrens är möjlig, dvs. i det första skedet på sekundärmarknaden för gas och senare för inköp och försäljning av gas. Utökandet av konkurrensen effektiviserar användningen

av resurserna och innebär kostnadsinbesparingar för dem som använder gas och för samhällsekonomin.

A andra sidan ställs i och med den föreslagna lagen klara spelregler för gasnäten, som till sin art är naturliga monopol. I fortsättningen måste nätinnehavare, på vilkas område under övergångsskedet finns gasförbrukare eller minutförsäljare som är verksamma på sekundärmarknaden, låta ovan nämnda aktörer använda deras nät mot adekvat, skälig ersättning.

Av nätverksamheten förutsätts öppenhet. Nätinnehavaren skall offentliggöra uppgifter som gäller företagets prissättning, ekonomi och effektivitet.

Nätinnehavarna behöver ett nytt tillstånd för sin verksamhet. För distributionsnäten kommer det främst att vara fråga om ett affärsverksamhetstillstånd, i vilket inte skall fastställas ett sådant licensområde som i elnätstillståndet för elmarknaden. Med hjälp av naturgasnätstillståndet och dess villkor skall skyldigheterna och villkoren för nätverksamheten kunna inriktas på aktörerna på ett ändamålsenligt sätt. För byggandet av överföringsrör över landets gränser skall ett nytt system med projektstillstånd skapas.

För försäljning av gas krävs inget tillstånd. För att trygga gasförbrukarnas intressen skall gasförsäljaren ha leveransskyldighet till de kunder som inte omfattas av konkurrens. I övergångsskedet skall leveransskyldigheten i praktiken gälla alla förbrukare men sedan marknaden har öppnats kommer antalet gasförbrukare som fortsättningsvis omfattas av leveransskyldigheten att minska väsentligt.

Köparens möjlighet att välja sin gasleverantör kommer i begynnelsekedet inte att förändras väsentligt från den nuvarande. Friheten att köpa gas på sekundärmarknaden

skall likaså i begynnelseskedet gälla endast större gasförbrukare och minutförsäljare, vilka uppskattningsvis är ca 50.

Det föreslås att en snäv myndighetsfunktion skall inrättas för att övervaka att målen med lagen realiseras. Denna myndighet skall vara en del av den nuvarande Elmarknadscentralen, vars namn i samband med refor-

men skall ändras. Av myndighetens nya uppgifter orsakas staten endast mindre kostnader som kommer att täckas huvudsakligen genom avgifterna för den övervakning och de tjänster som den har utfört.

Naturgasmarknadslagen avses träda i kraft senast den 1 augusti 2000.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	4. Propositionens verkningar	21
INNEHÅLLSFÖRTECKNING ...	3	5. Beredningen av propositionen	22
ALLMÅN MOTIVERING	4	5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial ..	22
1. Inledning	4	5.2. Remissutlåtanden	23
2. Nuläge	4	6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	23
2.1. Lagstiftning och praxis	4	DETALJMOTIVERING	24
2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet	6	1. Lagförslaget	24
2.3. Behoven av ändring	9	2. Närmare bestämmelser	43
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	10	3. Ikraftträdande	43
3.1. Mål och medel	10	4. Lagstiftningsordning	43
3.2. De viktigaste förslagen	11	LAGFÖRSLAGET	45

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Den finska naturgasmarknaden är mycket exceptionell jämfört med gasmarknaden i de flesta andra medlemsländer i Europeiska unionen. Gassystemet begränsas i Finland till endast den sydligaste delen av landet. I Europa täcker gassystemen i allmänhet hela landet precis på samma sätt som elnäten. Det finska gassystemet kan beskrivas främst som ett överföringsrör från Ryssland till södra Finland. I Finland har gasnätet kopplats till endast en källa för gasanskaffning vid östra gränsen. I de flesta europeiska länder finns åtminstone några konkurrerande gasleverantörer. Storbritannien har egen gasproduktion och landet är självförsörjande i fråga om gas. I Finland utgör gasen endast ca 10 procent av primärenergien, medan den inom unionen i genomsnitt uppgår till det dubbla.

Hos oss svarar de stora gasförbrukarna för 90 procent av hela gasförbrukningen. Dessa gasförbrukare, dvs. de kraftverk som använder gas och andra gasförbrukare som förbrukar över 25 miljoner kubikmeter gas per år, garanteras enligt Europa-parlamentets och rådets direktiv 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas, nedan naturgasmarknadsdirektivet, i begynnelskedet rätt att köpa gas på marknaden. I unionens medlemsländer är dylika gasförbrukares andel i genomsnitt endast ca 34 procent. På annat håll i Europa används gasen huvudsakligen i hushållen och för uppvärmning. Hos oss utgör hushållens förbrukning, inklusive uppvärmningen, endast ca två procent.

I Finland är distributionsnäten för naturgas synnerligen utvecklade och de har inte kopplats till varandra såsom i de länder där gasmarknaden är mera utvecklad.

På den finska naturgasmarknaden agerar ett enda betydande gasbolag, Gasum Oyj. Bolaget importerar naturgas och överför det via sitt överföringsnät till gasens storförbrukare och distributionsbolag. Distributionsbo-

lagen är i dagens läge 36 till antalet.

De största förbrukarsektorerna för naturgas är kombinerad el- och värmeproduktion i samhällenas fjärrvärmekraftverk (36 procent) och industrins mottryckskraftverk (34 procent) samt övrig förbrukning inom industrin (18 procent).

När det nedan talas om gasmarknaden avses naturgasmarknaden inklusive kondenserad naturgas.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

2.1.1. Lagen om explosionsfarliga ämnen

Lagen om explosionsfarliga ämnen (263/1953) är till sin karaktär en ramlag och den gäller också naturgas. Genom lagen och de författningar som har getts med stöd av den bestäms om tillverkning, införsel, innehav, försäljning eller annan överlåtelse, forsling och användning av samt kvaliteten hos explosiva ämnen, brännbara vätskor och gaser samt explosionsfarliga ämnen som är jämförbara med dessa. I lagen definieras de behöriga myndigheter som svarar för säkerhetsövervakningen samt meddelas de rättigheter som dessa behöver för att kunna sköta de uppgifter som gäller säkerhetsövervakningen.

Utvecklandet av lagen om explosionsfarliga ämnen och de författningar som getts med stöd av den ankommer på handels- och industriministeriet. Tillsynen över att dessa författningar iakttas utövas av Säkerhetsteknikcentralen och av de övriga tillsynsmyndigheter som nämnda uppgift anförtros genom förordning. I kommunerna sköts tillsynsuppgiften av brandchefen.

För tillsyn över att bestämmelserna iakttas har en övervakningsmyndighet rätt att få behövliga uppgifter av en verksamhetsidkare som tillverkar, importerar, exporterar, lagrar,

överlåter, innehar eller använder ämnen, produkter eller anordningar som avses i lagen.

För tillsyn över att denna lag och bestämmelser som utfärdas med stöd av den iaktas har en övervakningsmyndighet rätt att få tillträde till ett område, en lokal och andra utrymmen, om detta är nödvändigt med tanke på den övervakning som avses i lagen, att där utföra inspektioner och vidta andra åtgärder som övervakningen kräver. Denna rätt omfattar även bostadslägenheter när det gäller att förebygga situationer där omedelbar fara föreligger.

En övervakningsmyndighet har rätt att få för övervakningen behövliga prov av sådana ämnen och produkter som avses i lagen samt av tillverknings- och upplagringsanordningar samt förbrukningsapparater för dessa.

Dessutom fastställs i lagen närmare de rättigheter som de behöriga myndigheterna har getts för skötseln av den uppgift som gäller säkerhetsövervakningen samt bestäms om de straff som följer på brott mot lagen.

För att bestämmelserna i Europeiska unionens råds direktiv 96/82/EG om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår (Seveso II-direktivet) skall kunna införlivas i den nationella lagstiftningen har kemikalielagen och lagen om explosionsfarliga ämnen ändrats och dessa ändringar trädde i kraft den 1 februari 1999. Till båda lagarna har fogats en bestämmelse enligt vilken myndigheten skall förbjuda verksamheten vid en produktionsinrättning eller vid en del av en sådan, om det finns allvarliga brister i åtgärderna för att förhindra en storolycka. Fastän direktivet inte egentligen gäller naturgasverk, har i naturgasförordningen tagits in bestämmelser från direktivet vilka anknyter till säkerheten.

Med stöd av lagen om explosionsfarliga ämnen har naturgasförordningen (1058/1993) getts. Enligt 2 kap. 6 § förordningen får naturgasrörssystem byggas endast med byggnadstillstånd av Säkerhetsteknikcentralen. Innehållet i tillståndsansökan har definierats i 7 § i samma kapitel.

I 3 kap. i naturgasförordningen har behörighetskrav ställts för installation och underhåll. I förordningens övriga kapitel finns bestämmelser om besiktningar, drift, upplagring, tillsyn, förbud och tvångsmedel samt om avvärjande av fara för storolycka.

Handels- och industriministeriets beslut om tillämpning av naturgasförordningen

(1059/1993) gäller naturgasrörssystem och förbrukningsapparater som avses i naturgasförordningen samt tillsättning av luktämne i naturgas. I beslutet ingår bestämmelser om indelning i områdesklasser, dimensionering, skyddsavstånd, distributions- och driftsrörssystemens aggregat och utrustning, byggande, installering och märkning av dessa rörssystem samt deras förbrukningsapparater och slangar, drift av och tillsättning av luktämne i dessa.

Gasanordningsförordningen (1434/1993) definierar kraven för gasanordningar och tillbehör som skall släppas ut på marknaden och tas i drift. På en gasanordning fästs en CE-märkning som tecken på att anordningen uppfyller kraven i förordningen.

2.1.2. Övrig lagstiftning

Främjande av konkurrensen

Enligt lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992) är visst pris, anbudskarteller, avtalande om priser och produktionsbegränsningar samt uppdelning av marknaden och anskaffningskällorna förbjudna konkurrensbegränsningar. Dessutom förbjuds i lagen om konkurrensbegränsningar missbruk av dominerande ställning på marknaden. Naturgasaffärsverksamheten är i Finland i dagens läge både vad gäller den riksomfattande överföringsnätsverksamheten och den regionala distributionsnätsverksamheten ett naturligt monopol, vilket gör att den i sin verksamhet måste beakta de krav som i lagen om konkurrensbegränsningar har ställts för verksamheten i företag som har dominerande ställning på marknaden.

Konkurrensverket har i ett beslut av den 9 november 1992 som gällde Neste Oy (numera Gasum Oy) ansett att sedan valet av bränsle har gjorts utgör naturgasmarknaden ur kundens perspektiv en marknad som är åtskild från den övriga bränslemarknaden. Denna bedömning är fortfarande giltig. Konkurrensverket förutsatte i ovan nämnda beslut att prissättningssystemet för naturgas skall vara offentligt och uppbyggt så att det motsvarar kostnaderna. Om man avviker från det offentliga prissättningssystemet skall det finnas särskilda skäl till detta. I dagens läge är situationen på gasmarknaden den att en del av kunderna omfattas av det offentliga prissättningssystemet men en del av gasen levereras ännu med s.k. gamla avtal. Om

priset på naturgas som har levererats med stöd av gamla avtal reflekteras så att det snedvrider konkurrensen på el- eller fjärrvärmemarknaden, kan Konkurrensverket vid behov ingripa i saken.

Under den tid Konkurrensverket har varit verksamt har det utrett endast några fall där åtgärder har begärts i fråga om naturgasaf-färsverksamhet. Den bedömning som gäller prissättningen av naturgas har dock varit en delfaktor i synnerhet i de beslut som gäller fjärrvärmeverkens och elbolagens prissättning.

Utgående från ovanstående kan det konstateras att gällande konkurrenslagstiftning erbjuder en möjlighet att övervaka prissättningen av naturgas. Den föreslagna lagstiftningsreformen kommer dock att ändra konkurrensförhållandena på naturgasmarknaden och ökar behovet av övervakning i synnerhet vid prissättningen av naturgasöverföringen. I samband med detta är det följaktligen skäl att fästa uppmärksamhet vid att sättet att sköta tillsynsuppgiften skall vara ändamålsenligt och vid arbetsfördelningen mellan de olika myndigheterna.

I juli 1998 trädde en lag om ändring av lagen om konkurrensbegränsningar (303/1998) i kraft, genom vilken bestämmelser om bl.a. tillsynen över företagsförvärv, icke-ingripandebesked, konkurrensbegränsningar av ringa betydelse och skadestånd fogades till lagen om konkurrensbegränsningar. Bestämmelserna om tillsyn över företagsförvärv tillämpas enligt 11 a § lagen om konkurrensbegränsningar på ett företagsförvärv, om parterna i företagsförvärvet tillsammans har en omsättning som överskrider 2 miljarder mark och minst två av parterna i företagsförvärvet har en omsättning som överskrider 150 miljoner mark. I lagen ingår också särskilda bestämmelser som gäller företagsförvärv på elmarknaden. Konkurrensverket kan också på ansökan av en näringsutövare meddela ett beslut om, ifall ett arrangemang som har anmälts i ansökan omfattas av tillämpningsområdet för förbuden i lagens 4—6 §. Ett icke-ingripandebesked kan dock inte ges om sådant missbruk av dominerande ställning på marknaden som avses i 7 § eller sådan skadlig konkurrensbegränsning som avses i 9 §. Ändringen av lagen ger Konkurrensverket också rätt att låta bli att vidta åtgärder, ifall det i ett fall är fråga om en konkurrensbegränsning med ringa betydelse.

Lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter

Lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977), nedan inlösningslagen, tillämpas när rätt till användning av jordområde förvärvas för byggande av ett naturgasnät. I lagen definieras grunderna för inlösen och ersättning samt de förfaranden som skall följas vid inlösen.

2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

2.2.1. Europeiska unionen

Genomförandet av Europeiska unionens inre marknad inleddes för energins del år 1988. Härvid publicerade Europeiska gemenskapernas kommission en utredning "The Internal Energy Market", i vilken de hinder som försvårar ibruktagandet av principerna om den inre marknaden på energi-sektorn behandlades.

Genomförandet av den inre marknaden för energi har skett stegvis. Till det första skedet hörde rådets direktiv 91/296/EEG om transitering av naturgas genom gasledningsnät (nedan transiteringsdirektivet) samt rådets direktiv 90/377/EEG om ett gemenskskapsförfarande för att främja öppenheten beträffande prissättningen på gas och el levererad till industriella slutanvändare. De försäljare som levererar gas till industrin skall meddela typkonsumentuppgifter om sina tariffer till unionen och till landets egna myndigheter. Dessa direktiv, som hörde till det första skedet av den inre marknaden för energi, började gälla Finland redan då fördraget om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet trädde i kraft, dvs. vid ingången av år 1994. Syftet med transiteringsdirektivet är att främja transiteringen av gas mellan EU-länderna. Ett av villkoren för tillämpningen av transiteringsdirektivet är att minst en gräns mellan medlemsstater i Europeiska unionen överskrids vid transiteringen. Eftersom detta villkor inte uppfylls för Finlands del, tillämpas direktivet tills vidare inte i Finland.

I naturgasmarknadsdirektivet, som trädde i kraft den 10 augusti 1998, skapas gemensamma regler för överföring, distribution, leverering och upplagring av naturgas. Syftet med direktivet är att öppna naturgasmarknaden för konkurrens. För att en jämlik och

fungerande konkurrens skall kunna garanteras förutsätter direktivet att opartiska och icke-diskriminerande grunder skall följas när tillstånd beviljas i ett land som har ett tillståndssystem som gäller naturgasaffärsverksamhet eller byggande av naturgasrör. Överförings- eller upplagringsföretagen och behandlingsanläggningarna för kondenserad naturgas skall behandla nätanvändarna och nätanvändargrupperna lika. För att korssubventionering och snedvridning av konkurrensen skall kunna undvikas skall det i den interna bokföringen hos de företag som är integrerade på naturgassektorn finnas separata konton för överföringen, distributionen och upplagringen av naturgas och vid behov konsoliderade konton för de verksamheter som inte hör till naturgassektorn på det sätt som skulle krävas, om separata företag skulle utöva verksamheterna i fråga. I den interna bokföringen ingår att göra upp en särskild balansräkning och resultaträkning för varje verksamhet.

Särskilt betydelsefulla med tanke på frisläppandet av konkurrensen är de bestämmelser i direktivet som gäller tillträde till nätet. För att ordna tillträde till nätet kan medlemsstaterna enligt direktivet välja antingen ett förfarande som baserar sig på förhandling eller ett reglerat tillträde till nätet eller båda. Medlemsstaterna skall fastställa berättigade kunder, dvs. de kunder på medlemsstatens område som har rätt att få tillträde till nätet. I direktivet förutsätts att som berättigade kunder fastställs gaskraftsproducenter oberoende av förbrukningen och övriga slutförbrukare som per driftsställe förbrukar över 25 miljoner kubikmeter gas per år.

När det definieras vilka som är berättigade kunder skall medlemsstaterna säkerställa att definitionen av berättigade kunder leder till en öppning av marknaden som motsvarar åtminstone 20 procent av den nationella gasmarknaden. Fem år efter att detta direktiv har trätt i kraft, dvs. i augusti 2003, skall öppningen av marknaden motsvara åtminstone 28 procent och tio år efter att detta direktiv har trätt i kraft, dvs. i augusti 2008, åtminstone 33 procent av den nationella gasmarknaden.

Det gränsvärde för förbrukningen per driftsställe som har getts de berättigade kunderna skall sänkas till 15 miljoner kubikmeter per år senast i augusti 2003 och till 5 miljoner kubikmeter per år senast i augusti

2008.

Om tillämpningen av definitionen av berättigade kunder i det första skedet resulterar i en öppning av marknaden som överstiger 30 procent av den totala årliga förbrukningen på den nationella naturgasmarknaden, får medlemsstaten i fråga anpassa definitionen av berättigade kunder så att öppningsnivån sänks till lägst 30 procent av denna förbrukning.

I ett fall där ett företag inom naturgassektorn råkar ut för eller befarar att råka ut för allvarliga ekonomiska och finansiella svårigheter på grund av take-or-pay-åtaganden som har godkänts i ett eller flera leveransavtal för gas, har företaget enligt direktivet möjlighet att hos medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten ansöka om ett tillfälligt undantag som gäller vägran av tillträde till nätet. Medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten skall utan dröjsmål anmäla sitt beslut om att bevilja undantag till kommissionen tillsammans med alla relevanta upplysningar som rör detta undantag. Kommissionen kan inom fyra veckor efter mottagandet av denna anmälan begära att medlemsstaten eller den utsedda behöriga myndigheten skall ändra eller upphäva beslutet om att bevilja ett undantag.

Enligt direktivet får de medlemsstater som inte är direkt anslutna till det sammankopplade systemet i någon annan medlemsstat eller som endast har en extern huvudleverantör av naturgas göra undantag från bestämmelserna i artiklarna 14, 18.1–18.4 och 18.6 och/eller artikel 20. I nämnda artiklar bestäms om tillstånd som gäller uppförande och drift av naturgasrör och behandlingsanläggningar, om tillträde till systemet och om direktledningar. En naturgasleverantör som har en marknadsandel på mera än 75 procent skall betraktas som en huvudleverantör. Det undantag om vilket bestäms i artikel 26 i direktivet upphör automatiskt när ett eller flera av dessa villkor inte längre gäller. Villkoren för undantaget gäller för Finlands del, men undantaget upphör i det skede då minst ett av villkoren för undantaget inte längre uppfylls.

Direktivet är till sin art ett minimidirektiv.

2.2.2. Vissa länders planer och lösningar

Tyskland

Energilagen, som trädde i kraft i april

1998, täcker i princip både el- och gasmarknadsdirektivets krav och man har inte för avsikt att göra några mera betydande ändringar i lagen. Marknaden har öppnats för alla kunder utan gränsvärden. Tillträdet till nätet grundar sig på förhandlingsförfarandet. Inget projekttillstånd behövs för byggande av naturgasrör. För tillsynen över naturgasmarknaden svarar konkurrensmyndigheten. Den tyska energilagen innehåller en ömsesidighetsparagraf, dvs. öppnandet av den tyska marknaden för en extern aktör kan göras villkorligt i förhållande till hur gasmarknaden i aktörens land öppnas för externa aktörer.

Storbritannien

Storbritannien är den största gasförbrukaren av EU-länderna. Naturgasnätet täcker i praktiken hela landet och gas används av 18 miljoner konsumenter.

År 1986 privatiserades gasbolaget British Gas, som hade ensamrätt till överföringen och försäljningen av gas och som dessutom kontrollerade all naturgasanskaffning. I samband med att British Gas privatiserades fastställdes att också andra gasleverantörer skall ha tillträde till naturgasnätet. I praktiken började konkurrensen på naturgasmarknaden först år 1991, då de första oberoende gasleverantörerna började sälja gas.

British Gas har delats upp på separata bolag, av vilka de viktigaste är Centrica, som utövar produktion och försäljning av naturgas samt försäljning och service av gasanordningar, och Transco, som utövar överföring, upplagring och distribution av naturgas.

Naturgasmarknaden har släppts helt fri för konkurrens och alla konsumenter kan fritt välja sin gasleverantör. På partimarknaden för naturgas agerar för närvarande ca 40 företag som handlar på den utvecklade spotmarknaden. De kortvariga avtalens andel av marknaden är ca 10 procent. På minutmarknaden agerar 21 företag, av vilka de största försäljarna kontrollerar hela kedjan från produktion till förbrukning.

Också gasöverföringen har i princip släppts fri för konkurrens. För byggande av ett eget överföringsnät eller en egen överföringsförbindelse ansöks om tillstånd hos gasmarknadsmyndigheten (Ofgas). Privata nät har oftast anslutits till Transcos offentliga nät. Möjligheten att bygga ett eget nät har

använts av sex privata distributionsbolag som distribuerar naturgas till 44 000 kunder i 748 områden. Också vissa stora förbrukare har byggt egna överföringsförbindelser direkt till importterminalen för naturgas eller gasproduktionsområdet.

Frankrike

Den tekniska beredningen av genomförandet av naturgasmarknadsdirektivet har inlett. Som förfarande för tillträde till nätet torde man ta i bruk det tillträde till nätet som baserar sig på förhandlingar. Frankrike kommer också att ställa en skyldighet om en offentlig service. Som naturgasmarknadsmyndighet torde ett organ av samma typ som den kommission som övervakar elmarknaden inrättas.

Spanien

I Spanien trädde den 8 oktober 1998 en energilag i kraft genom vilken alla krav i naturgasdirektivet genomförs. Marknaden har öppnats för alla kunder med förfarandet för reglerat tillträde till nätet. För allt nytt byggande av rörsystem krävs tillstånd. För närvarande har marknaden öppnats till 46 procent. Det bedöms att marknaden skall vara helt öppen år 2013.

Portugal

Portugal har bara en källa för gasanskaffning, Algeriet. Landet kan klassificeras som en sådan framväxande marknad som avses i artikel 26 i naturgasmarknadsdirektivet och det har rätt till undantag i fråga om tillstånd för uppförande och drift, tillträde till systemet och direktledningar vid genomförandet av direktivet. En nationell naturgasmarknadslagstiftning avses bli stiftad under år 2000.

Grekland

Grekland är till 80 procent beroende av en enda gasleverantör, Ryssland, och landets gasnät har inte kopplats till nätet i det övriga Europa. Grekland har för avsikt att utnyttja de undantag som tillåts för en framväxande marknad och som stämmer överens med artikel 26 i gasdirektivet vid genomförandet av direktivet.

Sverige

I Sverige har regeringen tillsatt en utredningsman som har till uppgift att göra ett förslag till de ändringar som en särskild naturgaslagstiftning förutsätter i gällande lagstiftning. Den svenska s.k. rörledningslagen förpliktar dem som har licens att transportera varor också för andra parter som behöver röret, vilket gör att överföringsrätten redan existerar enligt gällande lagstiftning. Dessutom har i Sverige tillsatts en kommitté för att fundera på hur naturgasdirektivet skall genomföras. I kommittén finns representanter för naturgasindustrin, sammanslutningar och myndigheter på naturgassektorn. Kommittén har för avsikt att överlåta ett förslag till ny lagstiftning till regeringen i november 1999.

Argentina

I Argentina förbrukas ca 27 miljarder kubikmeter naturgas per år och naturgasens andel av hela energiförbrukningen är ca 46 procent. All naturgas som förbrukas fås från eget land. Den reglering som gäller gasmarknaden hävdades år 1992 då gasindustrin privatiserades. Samtidigt skildes produktion, överföring, distribution och försäljning åt till separata bolag. Rätt att använda överförings- och distributionsnäten gavs utomstående. För övervakningen av gasmarknaden inrättades en regleringsmyndighet. Producentpriserna på gas har stegvis släppts fria för konkurrens.

Det finns 12 naturgasproducenter i Argentina. Rättigheterna till gasöverföring har getts två bolag, Gas del Norte S.A. och Gas del Sur S.A. Dessa svarar för gasöverföringen från produktionsstället till varje ort inom sitt verksamhetsområde. Om överföringskapaciteten har avtalats med distributionsbolagen i ett avtal som har ingåtts för tio år. Överföringsbolagen kan köpa gas endast för eget bruk. För distributionsöverföringen och försäljningen svarar åtta distributionsbolag som har ensamrätt på sina områden. Rättigheterna har beviljats för 35 år.

Kunder som har rätt att konkurrera är industriinrättningar som förbrukar minst 10 000 kubikmeter naturgas per dag eller tre miljoner kubikmeter per år. Dessa kan ingå inköpsavtal direkt med en producent, ett överförings- eller distributionsbolag eller en annan försäljare som de väljer och dessa industriella

förbrukare har rätt att använda näten. Konkurrensen omfattar knappt 60 procent av hela marknadsvolymen.

Naturgasens pris utgör summan av producentpriset samt överförings- och distributionspriserna. Vid prissättningen av distributionen och överföringen av naturgas tillämpas ett takprissystem (price-cap rate review system) i enlighet med vilket priserna justeras en gång per halvår. Vid justeringen beaktas inflationen, ändringar i producentpriserna på gas samt den granskning som skall göras i femårsperioder och vars mål är att effektivera verksamheten och främja investeringarna. Naturgasmarknadsmyndigheten ENARGAS förutsätter att överföringspriserna sänks med 6,4 procent och distributionspriserna med 4,7 procent under en period på fem år som började vid ingången av 1998.

Sedan marknaden öppnats, dvs. efter år 1992, har priserna på gas till de stora förbrukarna sjunkit med ca 30 procent. Priserna på gas till små förbrukare har stigit med drygt 10 procent.

2.3. Behoven av ändring

Den lagstiftning som gäller i Finland innehåller inga särskilda författningar som skulle gälla naturgasmarknaden. För att naturgasmarknadsdirektivet skall kunna fås att träda i kraft förutsätts att en lag stiftas om naturgasmarknaden. I den nuvarande situationen i Finland i fråga om naturgasanskaffning, där gasanskaffningen sker från en enda källa, tillåter naturgasmarknadsdirektivet dock att Finland gör undantag. Till exempel är det inte nödvändigt att ge tillträde till nätet före det skede då det finska naturgasnätet har en förbindelse med ett sammankopplat naturgasnät i en medlemsstat i Europeiska unionen eller då till Finland levereras gas från minst två gasleverantörer, av vilka ingendera har en marknadsandel som överstiger 75 procent.

Det har emellertid också i Finland konstaterats att det finns ett behov att utveckla naturgasmarknaden. Leveransavtalen om naturgas på partimarknaden grundar sig i dagens läge på en effektreservering som kunden har gjort på förhand, dvs. en beställd effekt. Effektreserveringen är densamma hela året. För den effekt kunden har beställt betalar han en effektavgift oberoende av om han använder den reserverade gaseffekten eller ej. Effekt-

avgiftens andel av totalpriset på gas är 15—25 procent.

De parter som är verksamma på gasmarknaden har konstaterat att det finns ett behov av tillfällig handel med gas, dvs. av att skapa en sekundärmarknad åtminstone till den del som gasförbrukaren inte kan utnyttja hela sin effektreservering. Om handelsätten utvecklas så att det går att utnyttja en effektreservering så flexibelt som möjligt, gör detta verksamheten på gasmarknaden effektivare och sänker de aktiva aktörernas kostnader. Behoven har tagits upp i en rapport från år 1992 som Energiekonomiska föreningens utskott för naturgasförbrukning har utarbetat. Naturgasförbrukarna har föreslagit att spelregler skall fastställas för gasmarknaden.

Gasum Oyj, som är partiförsäljare av naturgas, har i samarbete med övriga aktörer på gassektorn börjat utveckla naturgasmarknaden så att en sekundärmarknad för gas blir möjlig. I det system som Gasum har planerat skall bolaget upprätthålla en handelsplats, dvs. en s.k. effektbörs. På handelsplatsen tar Gasum emot försäljnings- och köpanbud på fria effektreserveringar. I systemet skall emellertid inte handlas med gas, utan den gas som överförs i nätet förblir i Gasums ägo. Gasum agerar så att köparna och säljarna förblir anonyma för varandra.

Det system som Gasum har planerat effektiviserar verksamheten på gasmarknaden och svarar huvudsakligen mot de behov som förekommer i Finlands nuvarande gassystem. Det verkar som om den planerade handelsplatsen skulle ha förutsättningar att betjäna gasförbrukarna också sedan lagen har trätt i kraft. Effektbörsen är dock inte en sådan handelsplats som de företag som agerar på den öppna gasmarknaden efter övergångsperioden enbart skulle behöva. Det planerade systemet motsvarar inte heller målen med och andan i slutläget enligt direktivet. Det finns ett behov att skapa betingelser redan nu för så mångsidiga handelssätt som möjligt som utgår från användarnas behov. Endast öppet tillträde till nätet, något som redan är i bruk på elmarknaden, säkerställer att marknaden utvecklas med utgångspunkt i gasförbrukarna. Under övergångsskedet är det dock skäl att begränsa det öppna tillträdet till nätet till att gälla endast de gasförbrukare eller minutförsäljare som köper gas på den finska partimarknaden för eget bruk eller för återförsäljning.

För att naturgasmarknaden skall kunna

utvecklas på anført sätt och för att naturgasmarknadsdirektivet skall kunna genomföras föreslås det att en naturgasmarknadslag skall stiftas.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Syftet med propositionen är att genomföra naturgasmarknadsdirektivet. Genom propositionen bereds sektorn för den integrerade europeiska naturgasmarknaden, fastän Finland ännu saknar en förbindelse med de nordiska gasnäten eller gasnäten i unionens medlemsländer. Samtidigt är ett mål att förbättra gasmarknadens funktion så långt detta är möjligt i en situation där vårt lands gasanskaffning är beroende av en enda gasleverantör. Genom propositionen dras också linjer upp för verksamhetsprinciperna på gasmarknaden i en situation där en rörförbindelse som sträcker sig till Centraleuropa står till buds.

När den föreslagna lagen träder i kraft börjar en övergångsperiod som fortgår till dess det finska naturgasnätet har en förbindelse med ett sammankopplat naturgasnät i en medlemsstat i Europeiska unionen eller landet har en andra gasanskaffningskälla som uppfyller förutsättningarna i direktivet. Under övergångsperioden skall anpassningen av naturgassektorn till den europeiska marknaden inledas genom att handel med naturgas möjliggörs mellan partiköpare som uppfyller vissa förutsättningar. Detta skall ske genom att i den föreslagna lagen bestäms om en skyldighet för nätinnehavarna att sälja gasöverföringstjänster till de partiköpare som uppfyller förutsättningarna. Dyliga köpare skall vara de gasförbrukare och gasåterförsäljare som förbrukar eller säljer minst 5 miljoner kubikmeter gas per år och som dessutom omfattas av ett system för fjärravläsning av gasmätningen.

Avsikten är att gasnäten under övergångsskedet skall utgöra en marknadsplats som på skäliga och lika villkor skall betjäna parterna i handeln på sekundärmarknaden, såväl partiförsäljare och minutförsäljare som förbrukare. Minutförsäljarna och förbrukarna skall kunna handla sinsemellan med iakttagande av de olika slag av handelsprinciper som utvecklas på marknaden, fastän endast en

partiförsäljare är verksam på marknaden under övergångsperioden. Handeln på marknadsplatsen, dvs. den handel som försiggår i gasnätet, skall också i fortsättningen försiggå mellan två parter, men den kan också omfatta drag som är specifika för gasbörsen. När det finska gasnätet senare står i förbindelse med det sammankopplade gasnätet i en medlemsstat i unionen skall också de olika partiförsäljarna och gasimportörerna kunna konkurrera med varandra om kunderna. Tillträdet till nätet skall göras så enkelt som möjligt för dem som behöver nättjänster.

Skapandet av en marknadsplats innebär samtidigt att den resterande monopolverksamheten, dvs. nätverksamheten, skall övervakas noggrannare än tidigare.

Den bestämmelse i den föreslagna lagen som gäller överföringsskyldighet skall utvidgas till att gälla i huvudsak alla nätinnehavare sedan övergångsperioden har gått ut, dvs. i det skede då det från Finland finns en rörförbindelse med ett sammankopplat gasnät i en medlemsstat i unionen eller då vårt land har en andra källa för gasanskaffning. I denna situation upphör möjligheten att göra undantag från den bestämmelse i direktivet som gäller öppnandet av näten och även Finland måste öppna sitt gasnät i den omfattning som direktivet förutsätter. Om öppnandet av naturgasnätet sedan övergångsperioden har gått ut bestäms genom en ändring av lagen.

De bestämmelser i den föreslagna lagen som inte gäller överföringsskyldigheten skall i enlighet med vad som förutsatts i direktivet gälla alla marknadsparter genast när lagen träder i kraft. De nya bestämmelserna skapar klara spelregler som nu saknas både för sektorn och särskilt för nätverksamheten. På detta sätt utökas förutsebarheten på sektorn och främjas investeringarna.

Dessutom föreslås det i propositionen om en naturgasmarknadslag att ett tillståndssystem skall skapas, enligt vilket för nätverksamheten skall behövas ett naturgasnätstillstånd som naturgasmarknadsmyndigheten ger och för byggandet av ett överföringsrör som överskrider landets gränser ett projekt-tillstånd som handels- och industriministeriet beviljar. Syftet med tillståndssystemet är att ge myndigheterna medel att övervaka och reglera nätverksamheten, som har karaktär av monopol. Tillståndssystemet har man eftersträvat att göra av samma typ som tillståndssystemet för elmarknaden.

3.2. De viktigaste förslagen

3.2.1. Förslagets uppbyggnad och tillämpningsområdet för bestämmelserna

Propositionen innehåller ett förslag till naturgasmarknadslag. En naturgasmarknadsförordning, förordningar av handels- och industriministeriet samt beslut av naturgasmarknadsmyndigheten kommer att beredas innan den föreslagna lagen träder i kraft. I dagens läge har Finland ingen separat lagstiftning med anknytning till verksamheten på naturgasmarknaden. Den föreslagna lagen skall innehålla bestämmelser bl.a. om det tillståndssystem som gäller naturgasnätverksamheten, de skyldigheter som skall ställas på nätinnehavarna för främjande av konkurrensen, åtskiljandet av affärsverksamheterna och öppenhet i bokföringen samt om det tillståndsförfarande som gäller byggandet av rör som överskrider landets gränser.

Bestämmelserna i den föreslagna naturgasmarknadslagen skall huvudsakligen gälla alla marknadsparter. Överföringsskyldigheten skall dock i ett övergångsskede gälla endast de fall där överföringstjänsten begärs av sådana kunder som uppfyller de krav som fastställs särskilt i lagen. Den rätt att skaffa sig överföringstjänster hos nätinnehavarna som skall ges dessa kunder gör det möjligt att köpa naturgas av en annan anbudsgivare än den partiförsäljare som har monopolställning. I övergångsskedet är en sådan andra anbudsgivare en naturgasförbrukare eller ett distributionsbolag som återförsäljer gas som parten har köpt av Gasum. Både försäljaren och köparen skall vara kunder som är berättigade att skaffa sig överföringstjänster och som uppfyller kraven. Om de naturgasförbrukare som är berättigade att skaffa sig överföringstjänster begränsas till de stora förbrukarna under övergångsskedet, utestänger detta de små naturgasförbrukarna från konkurrensutsättandet, vilket vid beredningsskedet av förslaget har konstaterats vara en ändamålsenlig lösning till följd av den uppbyggnad och storlek marknaden för småförbrukarna har. Den s.k. sekundärmarknad för naturgas som uppkommer under övergångsskedet är det första steget mot en konkurrensutsatt marknad i det nuvarande marknadsläget, där antalet partiförsäljare av naturgas kan öka först när vi får en rörförbindelse från vårt land till den europeiska naturgasmarknaden.

Dessutom har tillämpningsområdet för de bestämmelser i den föreslagna lagen som gäller nätverksamhet avgränsats så att lagen inte tillämpas på den interna distributionen av naturgas i en fastighet eller en fastighetsgrupp som motsvarar en sådan. På distributionen av naturgas i ett dylikt naturgasnät lämpar sig dock de bestämmelser i den föreslagna lagen som gäller försäljning och upplagring.

Från bestämmelserna i lagen skall undantag kunna göras i fråga om försvarsförvaltningens naturgasnät på det sätt som bestäms genom förordning.

3.2.2. Nätverksamhetens allmänna skyldigheter

Enligt den föreslagna lagen skall nätinnehavaren, dvs. den som idkar nätverksamhet för vilken tillstånd behövs och innehavaren av upplagrings- och behandlingsanläggningar, vara skyldig att driva, upprätthålla och utveckla sitt naturgasnät och sin naturgasanläggning i enlighet med naturgasmarknadens behov. Innehavaren av nät och anläggningar skall med andra ord för sin del trygga att systemet fungerar och är säkert samt uppfylla kundernas sedvanliga, skäliga och ekonomiskt motiverbara behov av nättjänster i det naturgasnät där nätinnehavaren utövar naturgasnätets verksamhet. Nät- och anläggningsinnehavaren skall förstärka sitt nät och sina anläggningar med beaktande av de behov med anknytning till överföring och anläggningar som kan skönjas. Nätinnehavarens skyldighet att utveckla sitt nät i enlighet med kundernas behov innebär att brister i kapaciteten under en skälig tid skall avlägsnas genom att nätet förstärks.

Nätinnehavaren skall vara skyldig att mot skälig ersättning till sitt nät ansluta alla som behöver nättjänster inom området. Skyldigheten skall gälla under förutsättning att nätet har kapacitet och att anslutningen inte äventyrar nätets funktionsduglighet. Den som ansluts skall uppfylla de tekniska krav som nätinnehavaren har ställt och som nätets funktion förutsätter.

De viktigaste målen med den föreslagna lagen är att naturgasnäten under vissa förutsättningar skall ställas till förfogande för dem som behöver naturgasöverföring, dvs. en överföringsskyldighet skall stiftas. Nätverksamheterna utövas som naturliga monopol, vilket gör att det med tanke på

marknadens funktion är viktigt att säkerställa att nätet betjänar dem som behöver överföringstjänster.

Målet är att naturgasförbrukarna friare skall kunna välja av vem de köper sin naturgas. Å andra sidan skall också naturgasförsäljarna ges bättre möjligheter att få överföringstjänster och via nätet kunna konkurrera om kunderna.

Nätinnehavaren skall bjuda ut överföringstjänster mot ersättning. I prissättningen av tjänsten skall de principer följas om vilka bestäms i denna lag.

Överföringsskyldigheten skall efter övergångsperioden i regel gälla alla innehavare av naturgasnätstillstånd och därmed täcka naturgasnäten från överföringsnätet till distributionsnäten utom vissa undantagsfall om vilka bestäms i denna lag. Som utgångspunkt har tagits en enhetlig behandling, eftersom en del av parterna inom naturgashandeln i annat fall kan råka i ojämlig ställning. Man har inte heller sett något skäl att utesluta någon naturgasförbrukargrupp från den naturgashandel som bestående släpps fri.

Anskaffningen av naturgas i vårt land är i dagens läge beroende av en enda naturgasrörförbindelse och en enda naturgasleverantör. Från vårt naturgasnät finns inte heller någon direkt rörförbindelse med ett sammankopplat naturgasnät i någon av unionens medlemsstater. I artikel 26.1 i naturgasmarknadsdirektivet ges de medlemsstater som uppfyller ovan nämnda villkor rätt att tillfälligt skjuta upp genomförandet av direktivet bl.a. i fråga om artiklarna 18.1—4 och 18.6. Detta innebär att Finland inte alls behöver fastställa vilka de berättigade kunderna är, dvs. de naturgasförbrukare som har behörlighet att köpa överföringstjänster av nätinnehavarna (artikel 18.1). Finland kan också ändra definitionen av berättigade kunder och Finland behöver inte beakta de krav om vilka bestäms för definitionen i artikel 18.2 i direktivet. Öppnandet av den finska naturgasmarknaden behöver inte heller framskrida på det sätt om vilket bestäms i artiklarna 18.3—4 och 18.6.

Utgående från vad som bestäms ovan föreslås det att öppnandet av landets naturgasmarknad skall inledas stegvis under den övergångstid som nämns ovan. I det första skedet skall rätten till anskaffning av överföringstjänster ges minutförsäljarna av naturgas samt sådana slutförbrukare av naturgas som vill idka handel med naturgas som de

har köpt av en partiförsäljare i Finland. I dagens läge är endast en partiförsäljare av gas (Gasum Oyj) verksam i landet och detta bolag skaffar gasen från Ryssland. Denna situation ändras inte som en följd av den föreslagna lagen.

För att vara berättigade till anskaffning av överföringstjänster skall ovan nämnda minutförsäljare och slutförbrukare via sina distributionsnät sälja eller på sina driftsställen förbruka minst 5 miljoner kubikmeter naturgas per år samt höra till ett system för fjärravläsning av naturgasmätningen. Sådana minutförsäljare eller slutförbrukare av gas som uppfyller kraven fanns det 49 stycken vid ingången av år 1999 och de var direkta kunder hos Gasum. I distributionsbolagens nät fanns tre marknadsdugliga kunder samt ca 20 förbrukningsställen som hör till en marknadsduglig koncern. De kostnader som anskaffningen av möjligheten till fjärravläsning medför skall betalas av naturgasförbrukaren. Genom det ovan beskrivna systemet möjliggörs återförsäljning av naturgas och skapas förutsättningar för en sekundärmarknad för naturgas på ett så flexibelt sätt som möjligt.

Förslaget gör det möjligt att tillämpa och åstadkomma flera olika handelssätt. Dylika är handel mellan två parter, handel av börstyp som baserar sig på en organiserad handelsplats samt s.k. effektbörshandel. I de två först nämnda alternativen skall handel också kunna idkas med gasenergi. I det sist nämnda alternativet gäller handeln enbart effektreserveringar. Aktörerna på naturgassektorn håller själva på att skapa det sist nämnda systemet. Effektbörshandeln förutsätter inte det balansavräkningssystem som nu föreslås, eftersom gasen vid denna handel alltid förblir i en försäljares, dvs. partiförsäljarens, ägo. Å andra sidan kan de datasystem som för andra ändamål skall skapas för effektbörsern också betjäna mera mångsidiga handelsätt.

Den årliga anskaffningsgräns (5 miljoner kubikmeter) som skall förutsättas av naturgasförbrukare och naturgasminutförsäljare som är berättigade till handel på sekundärmarknaden föreslås bli definierad för att kostnaderna för balansavräkningen i distributionsnäten skall kunna hållas så låga som möjligt och rimliga i förhållande till uppnådd nytta. Enligt förslaget skall alla naturgasförbrukare, vilkas årliga naturgasanskaffning överskrider ovan nämnda anskaffningsgräns och vilkas gasförbrukning på drifts-

ställena mäts med fjärravläsning, kunna delta på sekundärmarknaden. Detsamma gäller en minutförsäljare, vars årliga anskaffningsvolym överskrider ovan nämnda anskaffningsgräns och som omfattas av fjärravläsning.

Med den föreslagna lagen är avsikten inte att ingripa i inköps- och försäljningsarrangemangen i gällande anskaffningsavtal. Därför föreslås det att överföringsskyldigheten och tillträde till sekundärmarknaden endast skall gälla den gas för vilken anskaffningsavtal har ingåtts sedan denna lag har trätt i kraft. Härvid kan de problem undvikas som kan uppkomma vid tolkningen av gasanskaffningsavtal i vilka bestämmelserna i denna lag inte har kunnat beaktas när de ingicks.

Överföringsskyldigheten skall begränsas på ovan beskrivet sätt under en övergångstid, vars längd skall bindas vid hur utvecklingen på naturgasmarknaden framskrider. Övergångstiden skall upphöra när naturgasanskaffningen i landet inte längre är beroende av en enda naturgasrörsförbindelse och en enda naturgasleverantör eller när landet har en rörförbindelse med det sammankopplade naturgasnätet i någon annan medlemsstat. Genom att ändra lagen skall man efter övergångstiden kunna göra ändringar i definitionen av berättigade kunder inom de gränser som naturgasmarknadsdirektivet ställer med beaktande av utvecklingen på naturgasmarknaden i landet. Målet skall härvid vara att gasmarknaden öppnas så vidsträckt som möjligt.

Nätinnehavaren kan vägra bjuda ut en tjänst som an knyter till överföringen av naturgas endast på de grunder som anförs i förslaget. Om nätinnehavaren vägrar bjuda ut en överföringstjänst till följd av bristande kapacitet, skall nätinnehavaren ge en tillförlitlig utredning av detta. Kapacitetsbegränsningen skall dock inte kunna vara ett bestående hinder, eftersom nätinnehavaren skall ha skyldighet att utveckla sitt nät i enlighet med kundernas skäliga behov och inom en skälig tid försöka uppfylla dem.

Den nätinnehavare som svarar för överföringen av naturgas har kunnat eller kan bli tvungen att förbinda sig vid långvariga anskaffningsavtal för naturgas med ett fast take-or-pay-åtagande. Om take-or-pay-åtagandet medför allvarliga ekonomiska eller finansiella svårigheter för nätinnehavaren, kan denne enligt direktivet beviljas ett tillfälligt tillstånd att vägra bjuda ut överföringstjäns-

ter i sådana fall som särskilt har definierats i detalj. Den föreslagna lagen skall innehålla bestämmelser om ett dylikt förfarande för ansökan om undantag. När undantag övervägs beaktas bl.a. nätinnehavarens möjligheter att förutse marknadssituationen, åtagandenas betydelse vid ändringar i marknadssituationen samt nätinnehavarens faktiska möjligheter och försök att undvika skadliga verkningar. Om förfarandet för ansökan om undantag skall bestämmas närmare i förordning.

3.2.3. Systemförpliktelser och utredning av naturgashandeln

Systemförpliktelser

En nätinnehavare som har getts systemansvar sörjer för att naturgasnätverket fungerar på adekvat sätt samt för de förbindelser till utlandet som behövs. Parterna på naturgasmarknaden bör kunna lita på att en part för vilken systemansvar skall fastställas fungerar jämnt och öppet i förhållande till sina avtalsparter på naturgasmarknaden. En nätinnehavare som har systemansvar får inte i sin verksamhet gynna sina ägarparter eller företag som ägs av dessa. Den part som skall ges systemansvar bör åtnjuta allmänt förtroende bland aktörerna och myndigheterna på sektorn. Dessutom bör systemansvaret ordnas så att marknadsparterna kan lita på att naturgasset fungerar också i exceptionella situationer. En nätinnehavare som har getts systemansvar bör sörja för utredningen av naturgashandeln på riksnivå.

Naturgas importeras till Finland endast från en anskaffningskälla. Om det förekommer störningar i gastillförseln från denna källa, dvs. Ryssland, har varken gasimportören eller någon annan aktör på naturgassektorn möjligheter att skaffa ersättande gas. Eftersom inga störningsreserver finns att tillgå som på elsektorn, kan den systemansvarige inte på samma sätt garantera gastillgången som eltillgången på elsektorn.

För situationer där det förekommer störningar i tillgången på importerade bränslen finns beredskap genom säkerhetsupplagring. Säkerhetsupplagen omfattar statens säkerhetsupplag och bränsleimportörernas och bränsleförbrukarnas obligatoriska upplag (lagen om obligatorisk upplagring av importerade bränslen 1070/1994). Statens säkerhetsupplag är avsedda för undantagsförhål-

landen och tröskeln för att använda dem är hög. I beredskapslagen definieras kriterierna för undantagsförhållanden. När dessa kriterier uppfylls, dvs. i undantagsförhållanden, kan statsrådet genom en förordning ges rätt att övervaka och ransonera importen och exporten av varor samt produktionen och distributionen av dessa, således också distributionen av naturgas.

Skyldighet till obligatorisk upplagring av naturgas har naturgasimportörer och naturgasverk, vilka skall ha obligatoriska upplag som motsvarar gasförbrukningen under tre månader. Eftersom inga gasupplag finns i Finland, är dessa upplag avsedda för ersättande bränsle och i dem finns tung eller lätt brännolja. Industrin och småförbrukarna av naturgas har inte i lag fastställd upplagrings-skyldighet. I fråga om gasbehovet för gasförbrukare som förbrukar under 15 miljoner kubikmeter gas per år har naturgasimportören upplagrings-skyldighet.

För de gasförbrukare som av tekniska skäl inte kan ersätta gasen med andra bränslen och som med Gasum har ingått ett avtal om leverans av ersättande gas har Gasum beredskap att i en situation där det förekommer störningar i naturgastillgången leverera blandgas som har producerats med ett luftpropanaggregat. Denna skall via naturgasnät levereras till förbrukarna.

Gasum har några s.k. avbrytbara leveransavtal, i enlighet med vilka Gasum kan avbryta gasleveranserna i en situation där det förekommer störningar i gastillgången. Med hjälp av dessa avtal kan gasens tillräcklighet dock inte i väsentlig grad förbättras i en situation där det förekommer störningar i tillgången.

Försörjningsberedskapscentralen kan på ansökan ge tillstånd till att ett obligatoriskt upplag får användas, om produktionen eller den kommersiella verksamheten hos innehavaren av det obligatoriska upplaget till följd av en störning i naturgastillgången riskerar att avbrytas eller i väsentlig grad minska.

I exceptionella förhållanden kan gasdistributionen ransoneras på åtgärd av myndigheterna. När naturgasimporten avbryts helt blir man tvungen att använda ersättande bränslen. I en situation där ingen gas alls fås, kan den systemansvarige inte göra något för att korrigera situationen.

Den systemansvariges åtgärder kan ha betydelse i en situation där mindre mängder gas än i en normal situation importeras. I en

situation där det förekommer störningar i tillgången bör den systemansvarige tillsammans med övriga parter på naturgasmarknaden styra gasleveranserna så att skadorna av störningen i leveransen blir så små som möjligt. I lagen har inga bestämmelser om den systemansvariges verksamhet tagits in, eftersom de åtgärder som behövs beror på arten av den störning i tillgången det är fråga om. För att den systemansvarige skall kunna ges sådana fullmakter som åsidosätter skyldigheterna i gasleveransavtalen kan det förutsättas att lagen i fråga stiftas i den ordning som föreskrivs i fråga om en grundlag. Den systemansvarige kan anses ha rätt att i en situation där det förekommer störning i gastillgången styra gasnätet på det sätt som systemets tekniska funktion förutsätter.

I de avtal som gäller gasanskaffning bör en sådan situation beaktas där gasleverantören (Gasum) inte kan leverera de gasmängder som förutsätts i avtalet. Också gasförbrukarna bör ha beredskap inför en dylik situation t.ex. genom att upplagra reservbränsle, något som lagen förutsätter för flera gasförbrukares del. Lagstiftaren har inte möjlighet att fastställa hur de olika gasförbrukarna i en eventuell situation där leveransstörningar förekommer bör prioriteras vad gäller gasleveranser och hur gasleveranserna bör styras. Behovet att bereda sig avtalstekniskt på en situation med störningar i leveransen och genom upplagring av reservbränsle eller något annat motsvarande arrangemang har funnits också hittills och den föreslagna naturgasmarknadslagen innebär inga ändringar i denna sak.

Principerna för utredning av naturgashandeln

Den realiserade naturgashandeln bör utredas i efterskott på så sätt att man vet vilken försäljares och vilken kunds naturgas som har matats in i naturgasnätet och tagits ur naturgasnätet under varje balansavräkningsperiod. En fungerande utredning av handeln är en förutsättning för en väl fungerande naturgasmarknad.

En sund och fungerande konkurrens inom naturgashandeln förutsätter att utredningen av naturgashandeln har organiserats jämlikt och klart ur naturgasmarknadsparternas synvinkel. En rättvis och jämlik behandling av de olika marknadsparterna skall tryggas så att de gemensamma tjänsterna organiseras så

öppet som möjligt, att handelshindren är så ringa som möjligt och att parterna behandlas lika. Samtidigt bör det sörjas för att tillgången till information är öppen och att informationen når mottagaren i rätt tid. Den part som svarar för tjänsterna får inte diskriminera de olika parterna och den bör agera på lika grunder å ena sidan gentemot egna aktieägare och dotterbolag samt å andra sidan gentemot övriga marknadsparter. Dessutom skall det i utredningen av naturgashandeln sörjas för att de konfidentiella uppgifter som erhålls i samband med utredningen inte rår i utomstående händer. Vidare skall pris-sättningen av tjänsterna för alla parter vara öppen och jämlik samt grunda sig på anbudstävlan eller andra öppna förfaringssätt. Vid behov bör myndigheterna ha metoder genom vilka de kan ingripa i verksamheten på naturgasmarknaden, om marknaden fungerar bristfälligt.

Gasum håller på att skapa ett datasystem, där de uppgifter behandlas som behövs vid utredningen av naturgashandeln. Dessutom har alla de gasförbrukare som kommer att omfattas av konkurrensen redan i dagens läge system för datainsamling som grundar sig på fjärravläsning av förbrukningen. Således behöver inget nytt system skapas för skötseln av balansavräkningen, utan det blir fråga om att omarbeta existerande system så att de kan svara för nya uppgifter. Distributionsbolagen skall utveckla sina system och sin beredskap för att kunna sköta balansavräkningsuppgifter.

Utredningen av naturgashandeln är en serviceverksamhet som kan jämföras med nätverksamheten och som möjliggör naturgashandeln. De bestämmelser som gäller jämlikhet och icke-diskriminering i nätverksamheten gäller också utredningen av handeln.

3.2.4. Naturgasförsäljning och naturgasförbrukarens ställning

I den föreslagna lagen skall den reglering som inverkar på marknadsförhållandena gälla särskilt nätverksamheten. Dock föreslås det att för en sådan försäljare som har dominerande ställning på marknaden i förhållande till sina kunder skall bestämmas om en skyldighet att leverera naturgas till skäligt pris till naturgasförbrukarna. Leveransskyldigheten kan motiveras med de investeringar som kunden har gjort för att kunna använda na-

turgas samt med de höga tilläggskostnader som kunden förorsakas genom en övergång till att använda ersättande energikällor, ifall detta överhuvudtaget är möjligt.

Leveransskyldighet skall inte föreligga i fråga om de kunder som faktiskt kan låta naturgasförsäljarna konkurrera. Således medför inte enbart möjligheten att begära anbud av en annan försäljare att leveransskyldigheten upphör. Skyldigheten att leverera naturgas förutsätter också att en tillräcklig överföringskapacitet står till buds.

Så länge den finska gasmarknaden inte i sin helhet har öppnats för konkurrens omfattas i praktiken alla gasförbrukare av leveransskyldigheten. I det skede när konkurrensen släpps fri också på partimarknaden beror antalet kunder som omfattas av leveransskyldigheten på vilken situationen är i fråga om utvecklingen på marknaden och detta antal kan minska betydligt.

Prissättningens genomsynlighet underlättar bedömningen av om prissättningen är skälig. Därför bör naturgasförsäljaren ha offentliga försäljningsvillkor och försäljningspriser samt grunder för hur dessa fastställs för de kunder som omfattas av leveransskyldigheten. I dessa får inte finnas oskäliga villkor eller begränsningar eller sådana som begränsar konkurrensen i naturgashandeln. Undantag från dessa priser och villkor får inte göras av annat än ett motiverat skäl, som kan vara t.ex. att kunden kräver en exceptionell nivå på tjänsterna.

Enligt vad som föreslås i propositionen skall priset på naturgasöverföringstjänsten och priset på själva naturgasen skiljas åt i faktureringen, vilket i naturgasfakturan förbättrar prissättningens genomsynlighet och underlättar övervakningen av att villkoren för överföringstjänsten är lika. Kunden kan direkt jämföra sitt eget pris på överföringstjänsten med priserna i nättinnehavarens offentliga tariff och konstatera om de motsvarar varandra. Dessutom skall de olika gasföretagens överföringstjänster vara så jämförbara som möjligt. Genom att jämföra sitt naturgaspris med t.ex. medelpriset på naturgas i hela landet för den konsumentgrupp han tillhör får kunden en uppfattning om vilken nivå hans naturgaspris har jämfört med övriga naturgaskunders. En naturgaskund som omfattas av leveransskyldigheten kan dessutom försäkra sig om att hans naturgasavgift motsvarar den försäljningstariff som försäljaren offentliggör.

Det skall förutsättas att naturgasförsäljarna för statistikföring meddelar tal som beskriver den genomsnittliga prisnivån samt prisuppbbyggnaden för olika konsumentgrupper. Utgående från dessa tal utarbetas medelpriser för konsumentgrupperna vilka gäller för hela landet och med hjälp av vilka naturgaskunderna får en möjlighet att bedöma sin naturgasförsäljares konkurrenskraft jämfört med övriga naturgasförsäljares.

Marknaden för småförbrukare av naturgas står i dagens läge för ca två procent av den totala förbrukningen av naturgas. Till småskalig förbrukning räknas uppvärmningen av både bostads- och affärsbyggnader, liten affärsförbrukning (tex. handelsträdgårdar) och spisdrift. Av småförbrukarna räknas uppvärmning av bostadsbyggnader och spisdrift till konsumenter enligt konsumentskyddslagen (38/1978). Eftersom konsumentmarknaden för naturgas ännu är mycket liten och outvecklad, har det inte ansetts nödvändigt att i den föreslagna lagen inbegripa de bestämmelser som konsumentskyddsrevideringen medförde i elmarknadslagen och som gäller från den 1 september 1999. I den föreslagna lagen skall dock bestämmas att konsumenten har rätt att med försäljaren ingå ett s.k. totalleveransavtal samt de situationer definieras där leveransen av naturgas till konsumenten kan avbrytas. Dessutom skall det i fråga om konsumenterna bestämmas om ett förbud mot avbrott vintertid. Sedan konsumentskyddslagen har kompletterats med de bestämmelser om nödvändighetstjänster som är under planering skall naturgasmarknadslagen kunna kompletteras med en hänvisning till konsumentskyddslagen.

Naturgasförsäljaren och den som bjuder ut en naturgasöverföringstjänst, dvs. nättinnehavaren, kan i framtiden vara två olika parter ur naturgasförbrukarens perspektiv. Kunden köper naturgas av försäljaren. En kund som är en konsument och som omfattas av leveransskyldighet skall ha en möjlighet att med försäljaren ingå ett s.k. totalleveransavtal, varvid naturgasförsäljaren i förhållande till kunden också svarar för överföringstjänsten. I ett dylikt fall skall avtalet om naturgasförsäljning inbegripa de överföringstjänster som överföringen av naturgasen förutsätter och försäljaren skall ha avtal med nättinnehavaren om överföring av naturgasen. Också konsumenterna skall om de så vill kunna köpa överföringstjänster direkt av nättinnehavaren.

varen.

Levererandet av naturgas till en naturgaskund som är en konsument skall enligt vad som föreslås kunna avbrytas till följd av att betalningen har försummats. Följderna av ett avbrott kan emellertid vara oskäliga, om naturgasleveransen avbryts under den kalla tiden av året i en bostad vars uppvärmning är beroende av naturgas. Till följd av detta föreslås det att naturgasleveransen till en sådan bostad inte får avbrytas under tiden från början av oktober till slutet av april innan fyra månader har förflutit från förfalldagen för den försummade betalningen.

3.2.5. Åtskiljande av verksamhetsformerna

I de företag som utövar naturgasaffärsverksamhet finns ofta olika affärsverksamheter integrerade, såsom t.ex. naturgasimport, nätverksamhet samt parti- och minutförsäljning av naturgas. Företagen kan dessutom utöva t.ex. försäljning och distribution av el, fjärrvärmeverksamhet, teknisk planering, försäljning och installering av anordningar. En del av dessa verksamheter har monopol eller dominerande ställning på marknaden och en del är verksamma på den konkurrensutsatta marknaden.

Nätverksamheten är till sin art ett naturligt monopol. Den verksamhet som gäller överföring och distribution av naturgas har i allmänhet dominerande ställning på marknaden i fråga om de kunder som har anslutit sig till denna tjänst. I och med den föreslagna lagen är det möjligt att släppa en liten del av naturgasförsäljningen fri för konkurrens. Flera av företagens övriga affärsverksamheter, såsom elförsäljning, teknisk planering, försäljning och installering av anordningar sköts i allmänhet redan nu på en konkurrensutsatt marknad.

Målet med naturgasmarknadslagen är att påbörja utvecklingen mot en konkurrensutsatt naturgasmarknad. Detta förutsätter att de verksamheter som konkurrensutsätts inte stöds med monopolverksamheterna (korssubventionering) och att de ersättningar som uppstår för monopolverksamheterna är skäliga. Detta förutsätts också i naturgasmarknadsdirektivet. Utvecklingen på marknaden förutsätter större genomsynlighet än i dagens läge i företagets verksamhet. Därför föreslås det också att det skall bestämmas att nätaffärsverksamheterna och upplagringsverksamheten skall särredovisas från försäljningen av

naturgas och övriga affärsverksamheter som försiggår på den konkurrensutsatta marknaden. Målet är att förhindra subventionering av försäljningen med intäkterna från andra verksamhetsformer.

Av de verksamhetsformer som skall skiljas åt skall bildas egna affärsverksamheter för vilka per räkenskapsperiod skall göras upp resultat- och balansräkning. I fråga om detta skall bestämmelserna i bokföringslagen (1336/1997) i tillämpliga delar följas. Resultaträkningen inriktar intäkterna och utgifterna på verksamhetsformerna, balansräkningen åter tillgångarna och skulderna.

Åtskiljandet skall alltid gälla nätverksamhet, för vilken resultaträkning och balansräkning således skall utarbetas. På detta sätt får man fram motsvarigheten mellan prissättning och kostnader i fråga om nättjänsterna. Åtskiljandet är också en förutsättning för en trovärdig jämlighet i prissättningen.

Det är viktigt att åtskiljandet av verksamheterna kan ses i prissättningen ända fram till kunden. Det föreslås följaktligen att avgifterna för naturgasöverföringen skall presenteras i faktureringen åtskilda från avgifterna för anskaffning och försäljning av energi.

Det kunde vara ändamålsenligt att organisera nätaffärsverksamheterna i ett separat bolag så att samma bolag inte får utöva energiförsäljning. I fråga om elmarknaden har en arbetsgrupp, som har funderat på bl.a. de skadliga effekterna av vertikal integration, föreslagit bolagisering.

På gasmarknaden är nättinnehavarnas affärsverksamhet relativt ringa jämfört med motsvarande affärsverksamhet på elmarknaden, kanske med undantag av överföringen av gas i överföringsnät. Överföringen i distributionsnät sköts ofta av energibolagen, vilkas huvudbransch är el- och fjärrvärmeaffärsverksamhet. Därför kan den nytta som bolagiseringen medför förbli ringa jämfört med nackdelarna. Syftet är inte heller att i lagen ta ställning till hur de företag och sammanslutningar som utövar distributionsnätverksamhet organiserar sina affärsverksamheter som skall åtskiljas. Av dessa kan följaktligen bildas t.ex. interna affärsverksamheter eller separata aktiebolag.

De uppgifter som gäller systemansvar bör skiljas åt till en egen enhet i verksamheten hos ett företag som utövar överföringsnätverksamhet. Målet med detta arrangemang är att de uppgifter som erhålls vid skötseln

av systemansvaret och som gäller övriga parter på naturgasmarknaden skall förbli konfidentiella och att de inte skall kunna användas i den försäljningsverksamhet som en överföringsnätinnehavare med systemansvar utövar.

Det säkraste sättet att garantera överföringsnätets verksamhet som en neutral marknadsplats och upprätthållare av systemansvaret är att bilda ett bolag som står separat från överföringsnätet och som inte utövar annan naturgasaffärsverksamhet vid sidan av överföringen.

3.2.6. Tillstånd och anmälningar

Nättillstånd

Naturgasnätverksamhetens karaktär av monopol samt naturgasnätets centrala ställning i naturgassystemet medför för samhället ett behov att övervaka och reglera naturgasnätverksamheten. Till följd av detta föreslås det att för nätverksamheten skall ansökas om tillstånd i enlighet med det tillståndsförfarande om vilket skall bestämmas i naturgasmarknadslagen.

De företag som skall utöva naturgasnätverksamhet skall ansöka om tillstånd för sin verksamhet när den föreslagna lagen träder i kraft. Genom att nätverksamheten blir beroende av tillstånd skall vederbörande verksamhetsutövers tekniska, ekonomiska och organisatoriska förutsättningar att utöva nätverksamhet kunna övervakas. Med tanke på säkerheten är det nödvändigt att villkoren för beviljande av naturgasnättillstånd täcker också förutsättningarna att upprätthålla en tillräcklig säkerhetsnivå. Med hjälp av tillståndsplikten skall också de skyldigheter som den föreslagna lagen ställer på nätinnehavaren, dvs. på den som utövar tillståndspliktig nätverksamhet, kunna övervakas effektivt. Dessa skyldigheter är bl.a. utvecklings-, anslutnings- och överföringsskyldigheten.

I dagens läge behövs inget tillstånd för att utöva naturgasnätverksamhet. De bestämmelser i naturgasmarknadsdirektivet som gäller tillståndssystemet försätter dock att grunderna för beviljandet av tillstånd och tillståndsförfarandet skall vara opartiska och icke-diskriminerande, om ett tillståndssystem som gäller byggande eller bruk av naturgasrör är i användning i en medlemsstat. Således är utgångspunkten att alla nätinnehavare

som utövar verksamheten i fråga skall omfattas av det föreslagna tillståndssystemet. Med tanke på marknadsfunktion medverkar tillståndssystemet till att konkurrensen utvecklas så att den främjar uppkomsten av en konkurrens som grundar sig på gemensamma regler. Dyliga marknadsförhållanden åstadkoms när det i den föreslagna lagen säkerställs att övervakningen av att nätinnehavarna uppfyller de skyldigheter som skall ställas på dem är effektiv. På detta sätt förpliktas den som utövar nätverksamhet med karaktären av monopol att för sin del främja uppkomsten av en konkurrensutsatt marknad.

Till följd av de krav på opartiskhet och icke-diskriminering som naturgasmarknadsdirektivet ställer på tillståndssystemet är det inte möjligt att avgränsa tillämpningsområdet för tillståndssystemet endast till några utövare av nätverksamhet. Om tillämpningsområdet för tillståndssystemet avgränsas t.ex. till sådana nätinnehavare vilkas naturgasöverföringar överskrider en viss mängd på årsnivå medför detta att mindre aktörer står utanför övervakningen. Om nätinnehavare på basis av en viss storleksgräns ställs utanför tillståndssystemet kan detta också inverka på aktörernas uppbyggnad så att de delar upp sin verksamhet på mindre enheter för att underskrida den nedre gränsen för tillämpningsområdet för tillståndssystemet och för att undvika den övervakning som tillståndsförfarandet möjliggör. Dyliga aktörer kan sedan använda sin monopolställning på nätområdet fel utan att tillsynsmyndigheten kan förhindra detta missbruk.

Genom tillståndssystemet eftersträvas i första hand främjande av att marknaden fungerar väl. Dessutom skall nättillståndsförfarandet trygga ändamålsenliga investeringar i nätbygget och att systemet fungerar.

Med naturgasnättillståndet ges den nuvarande nätinnehavaren eller en ny nätbyggare rätt att utöva nätaffärsverksamhet för gas samt förpliktas aktörerna att överföra gas i nätet med iakttagande av principerna enligt den föreslagna lagen.

Skyldigheterna och rättigheterna för en utövare av nätverksamhet gäller området för det naturgasnät där verksamhetsutövaren faktiskt utövar sin nätverksamhet. Tvärtemot vad som är fallet med elnättillstånd i fråga om eldistributionsnät, skall i naturgasnättillståndet i fråga om distributionsnät för naturgas inte fastställas något geografiskt ansvars-

område för verksamhetsutövaren. Det är inte ändamålsenligt att fastställa något geografiskt ansvarsområde, eftersom gasdistributionen tills vidare är outvecklad och mycket begränsad. För närvarande finns det distributionsnät för naturgas endast på några orter och nätet täcker i allmänhet endast en liten del av kommunens område.

Tillståndspliktig skall all naturgasnätverksamhet vara med undantag av den interna nätverksamheten i en fastighet eller en fastighetsgrupp. Naturgasmarknadsmyndigheten kan i ett enskilt fall befria nätinnehavaren från tillståndsplikt antingen för en viss tid eller tills vidare, om nätinnehavarens naturgasnät endast är av ringa betydelse med tanke på naturgasöverföringen. Däremot är försäljning av naturgas inte tillståndspliktig verksamhet.

I de bestämmelser som gäller tillståndsförfarandet och som anknyter till betalningarna skall även beaktas vilken förmåga i synnerhet de mindre utövarna av nätverksamhet har att bära de kostnader som förfarandet medför. I detta hänseende skall också beaktas att naturgasen inte får sämre konkurrenskraft än övriga energiformer.

Övervakning av nättillståndet

Naturgasmarknadsmyndigheten skall övervaka naturgasnätverksamheten och det praktiska genomförandet av de bestämmelser som gäller den. Myndighetens arbete skall i många hänseenden vara avgörande för i vilken mån de effekter som eftersträvas med den föreslagna lagen uppnås på naturgasmarknaden. Utgifterna för myndighetens verksamhet skall huvudsakligen täckas med intäkterna från tillståndsavgifter och andra avgifter som anknyter till tillsynsverksamheten. Myndighetens arbete kommer att vara avgörande för i vilken mån de effekter som har eftersträfvats med reformen uppnås på gasmarknaden.

Innehavaren av ett naturgasnättillstånd kan av något skäl upphöra med sin verksamhet eller man kan bli tvungen att återta tillståndet. Eftersom det är viktigt att behoven av naturgasöverföring tillgodoses kontinuerligt i del delar av landet där naturgas används, skall staten sörja för nödvändiga åtgärder för att överföra naturgasnätet och anordningarna på ett annat företag. Detta föreslås bli naturgasmarknadsmyndighetens uppgift.

Projekttillstånd

I den föreslagna lagen anføres dessutom att om ett system för projekttillstånd skall bestämmas. Detta skall gälla byggnadsprojekt för överföringsrör som överskrider landets gräns. Något projekttillstånd enligt den föreslagna lagen behövs inte för byggande av överföringsrör för naturgas, distributionsrör med lågt tryck vilka är avsedda för distribution, driftsrör eller anslutningsrör. Tillstånd behövs inte heller för sådana gränsöverskridande rör genom vilka naturgas levereras för uppvärmnings- eller boendeändamål till enskilda fastigheter eller fastighetsgrupper.

Både för byggandet av sådana rör som inte skall omfattas av systemet för projekttillstånd enligt den föreslagna lagen och för sådana rör som omfattas av tillståndssystemet i den föreslagna lagen skall hos Säkerhetsteknikcentralen ansökas om byggnadstillstånd enligt naturgasförordningen (1058/1993). Avsikten är inte att genom den föreslagna lagen ändra den tillämpliga tillståndspraxis som ingår i naturgasförordningen eller i andra bestämmelser. I ett byggnadstillstånd enligt naturgasförordningen beaktas aspekter som sammanhänger med rörsystemets säkerhet samt miljön och som inte hör till de frågor som undersöks i tillståndsförfarandet enligt den föreslagna lagen.

Om en ansökan om projekttillstånd gäller ett sådant projekt som avses i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (468/1994), skall en miljökonsekvensbeskrivning enligt nämnda lag fogas till tillståndsansökan. I fråga om andra gasrör än sådana överföringsrör som överskrider landets gränser skall kopplingen till nämnda lag bibehållas och en miljökonsekvensbeskrivning skall fogas till en sådan ansökan om inlösningstillstånd som avses i inlösningslagen.

Ett projekttillstånd som gäller utlandsförbindelser och som stämmer överens med den föreslagna lagen skall beviljas av handels- och industriministeriet.

En förutsättning för att projekttillstånd skall beviljas är att byggandet av ett rör som överskrider landets gräns är ändamålsenligt med tanke på utvecklingen på naturgasmarknaden. När tillstånd övervägs beaktas säkerhetsaspekten i energiförsörjningen och behovet att säkerställa att ett ändamålsenligt gassystem upprätthålls och gasanskaffningen

utvecklas. Tillstånd skall i regel beviljas, om ovan nämnda principer inte äventyras. I ett eventuellt fall där tillstånd vägras skall särskild uppmärksamhet fästas vid motiveringarna till vägran.

Med hjälp av det projektillstånd som gäller utlandsförbindelser kan myndigheten påverka hur den finska gasanskaffningen utvecklas i samband med att beslut fattas om en ny importförbindelse. När den finska naturgasmarknaden utvecklas och blir mångsidigare i och med en rörförbindelse som skall byggas ut i Europa, minskar behovet att hålla kvar tillståndsplikten för importförbindelserna. Efter en övergångsperiod kan det övervägas om det projektillstånd som krävs för ett överföringsrör som överskrider landets gräns kunde slopas.

Anmälningar

I naturgasmarknadslagen skall handels- och industriministeriet reserveras en möjlighet att också förplikta de företag som idkar import och export av naturgas att informera ministeriet om de avtal som gäller import eller export. Denna information om avtalen kan vara nödvändig för att myndigheterna skall kunna bedöma utvecklingen i naturgas-systemet bland annat ur försörjningsberedskapssynvinkel. Förfarandet är nödvändigt endast i exceptionella fall eller om internationella förpliktelser förutsätter detta förfarande.

3.2.7. Styrning och övervakning

För att målen med naturgasmarknadslagen skall realiseras krävs styrning och övervakning från myndigheternas sida. Lagen skall ställa många regler och bestämmelser för de naturgasaffärsverksamheter som står utanför konkurrensen, och hur dessa genomförs bör kunna övervakas. Stiftandet av lagen innebär en ändring i branschen som bör kunna genomföras kontrollerat och vid behov på så sätt att dess förlopp korrigeras.

Den allmänna övervakningen av att lagens mål nås och av utvecklingen på naturgasmarknaden skall ankomma på handels- och industriministeriet. De praktiska övervakningsuppgifterna föreslås bli givna den myndighet som övervakar elmarknaden, dvs. Elmarknadscentralen. Dock måste centralens förutsättningar att klara av de nya uppgifterna säkerställas. Uppgifter som skall an-

komma på Elmarknadscentralen vid styrningen och övervakningen av naturgasmarknaden är bland annat att bevilja nättillstånd, att bistå ministeriet vid beredningen och upprätthållandet av de bestämmelser genom vilka lagen tillämpas, att övervaka prissättningen av och effektiviteten i nätverksamheten samt att tillhandahålla rådgivningstjänster och andra sakkunnigtjänster för sektorn och övriga myndigheter. De utgifter som Elmarknadscentralen förorsakas av övervakningen och styrningen av naturgasmarknaden skall täckas med avgifterna för den övervakning och de tjänster som centralen har utfört. Avgöranden som handels- och industriministeriet och Elmarknadscentralen har fattat i anslutning till naturgasmarknaden skall överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. I samband med reformen är det ändamålsenligt att ändra Elmarknadscentralens namn så att det bättre motsvarar den breddade befattningsbeskrivningen.

Regeringen har separat gett riksdagen en proposition med förslag till lag om Energi-marknadsverket, i vilken det föreslås att tillsynsuppgifterna på naturgasmarknaden skall ges Elmarknadscentralen, vars namn samtidigt skall ändras till Energimarknadsverket.

Aven andra myndigheter, såsom Konsumentverket och Konkurrensverket, övervakar de näringsidkare som är verksamma på naturgasmarknaden i ärenden som har beröringspunkter med den föreslagna naturgasmarknadslagen. Konkurrensverket övervakar utgående från lagen om konkurrensbegränsningar bland annat missbruk av dominerande ställning på marknaden på naturgassektorn. Med bestämmelserna i den föreslagna lagen skall till stor del på konkurrenspolitiska grunder ställas särskilda föreskrifter för verksamhetssätten för de naturgasaffärsverksamheter som har en sådan ställning. Lagen om konkurrensbegränsningar är till sin art en allmän lag och den föreslagna naturgasmarknadslagen en speciallag. Naturgasmarknadsmyndigheten skall uttryckligen behandla frågor med anknytning till dessa specialbestämmelser, såsom åtskiljandet av verksamhetsformerna, grunderna för prissättningen eller fastställandet av överföringsskyldigheten.

Eftersom gränsdragningen mellan dessa två myndigheter i några fall kan vara oklar, har det i lagförslaget säkerställts att ärendet blir behandlat på adekvat sätt.

Avtalstvister mellan företag skall behandlas i underrätterna.

3.2.8. Övergångsbestämmelser

Nätinnehavarens överföringsskyldighet skall under en övergångstid i lagen begränsas till sådana minutförsäljare och slutförbrukare som behöver överföringstjänster för inköp eller försäljning av naturgas som de har anskaffat i Finland. Dessutom är en förutsättning för tillträde till denna sekundärmarknad för naturgas att parterna i handeln på sekundärmarknaden anskaffar naturgas till en mängd av minst 5 miljoner kubikmeter per år och att parterna vad gäller gasmätningen omfattas av ett fjärravläsningssystem. Det att ovan nämnda anskaffningsgräns nås kan vid behov påvisas genom den beställningsmängd som framgår av anskaffningsavtalet. För nätinnehavarna skall överföringsskyldigheten gälla de partier av anskaffad naturgas för vilka anskaffningsavtalen har ingåtts sedan denna lag har trätt i kraft. Marknadsparter som uppfyller ovan nämnda kriterier kan således handla med gas på sekundärmarknaden, dvs. återförsälja den naturgas som parten har skaffat sig på partimarknaden. På detta sätt skall öppnandet av naturgasmarknaden för konkurrens påbörjas. I det skede då vårt lands naturgasnät förenas med ett europeiskt gasnät eller då landet har en andra extern naturgasleverantör, skall överföringsskyldigheten breddas till att gälla i huvudsak all gashandel.

Principerna för prissättning av nätverksamheten, vilka förutsätter ändringar i prissättningen av nätet, skall träda i kraft senast den 1 januari 2001. Överföringsnätbolaget skall offentliggöra sina överföringstariffer senast den 1 september 2000 och distributionsnätbolaget sina motsvarande tariffer senast den 1 januari 2001.

Särredovisningen av verksamhetsformerna skall genomföras i företagen och inrättningarna på naturgassektorn från ingången av följande år räknat från den tidpunkt då lagen träder i kraft eller om företagets räkenskapsperiod pågår då, omedelbart från ingången av följande räkenskapsperiod.

4. Propositionens verkningar

Ekonomiska verkningar

Genom skapandet av en inre marknad för gas eftersträvas en effektivisering av verksamheten på sektorn, minskade kostnader och därmed en förbättring av konkurrenskraften

och sysselsättningen i EU-området. Den nytta som kan uppnås i Finland är enligt företagna konsultutredningar ringa. Detta beror på att vi tills vidare har endast en gasleverantör och att det inte är möjligt att konkurrensutsätta partimarknaden. Den nytta som erhålls av att gasmarknaden öppnas kommer att öka när den finska gasmarknaden utvecklas och särskilt i det skede då gasanskaffningen görs mångsidigare i och med en andra importförbindelse. Storleken på nyttan och dess värde i mark har inte kunnat bedömas i detta skede. I övergångsskedet bedöms direkt nytta i form av lägre priser komma de gasförbrukare till del som är berättigade till konkurrens, dvs. främst de företag som producerar el och värme samt storindustrin.

De uppskattningar som gäller volymen i handeln på sekundärmarknaden och de kostnader som de olika parterna förorsakas grundar sig på en utredning som Energia-Ekono har gjort. De uppskattningar som presenteras nedan är riktgivande och de har gjorts i det skede av lagberedningen då man ännu inte visste att överföringsskyldigheten skulle komma att begränsas till de gasanskaffningsavtal som ingås sedan denna lag har trätt i kraft. Den modell för hur marknaden skall öppnas som föreslås lämnar mycket fritt spelrum för aktörerna på gassektorn och utvecklingen och volymen på sekundärmarknaden beror i avgörande grad på i vilken mån de företag som skaffar sig gas utnyttjar de möjligheter att skaffa sig gasöverföringstjänster som denna lag medger.

Under övergångsskedet uppgår den del av gasmarknaden som öppnas för konkurrens, dvs. sekundärmarknaden, till ett par procent av hela gashandeln. I markbelopp är volymen i den del av gasmarknaden som öppnas som högst 30-70 miljoner mark, medan volymen för hela gashandeln är 2000 miljoner mark.

I övergångsskedet orsakas gasmarknadsmyndigheten och parterna i naturgashandeln personkostnader samt kostnader för datasystem enligt följande.

Övervakningen av gasmarknaden förutsätter i begynnelseskedet uppskattningsvis en ökning på högst tre personers arbetsinsats vid Elmarknadscentralen. Denna tilläggskostnad på ca en miljon mark har man för avsikt att samla in genom tillsynsavgifter från aktörerna på gassektorn. De grundanskaffningskostnader som gasmarknadsmyndigheten

digheten orsakas uppskattas till 150 000 mark.

Gasum bedöms behöva en extra person för balanshanteringsuppgifter, vilket medför 300 000 mark per år i personkostnader. Dessutom förorsakas Gasum en kostnad på 30 000 mark av ändringen av fakturerings-systemet. Dessa kostnader orsakas av övergången från nuläget till den situation som en sekundärmarknad som genomförs i enlighet med lagen förutsätter. Också en sekundärmarknad som har realiserats enligt den s.k. effektbörsmodellen förorsakar person- och systemkostnader.

För handeln med naturgas på sekundärmarknaden kan det vara nödvändigt att inrätta en marknadsplats som kan fungera t.ex. i samband med Gasums centralövervakning. Systemkostnaderna för marknadsplatsen uppskattas till 150 000 mark.

Den föreslagna modellen för hur marknaden skall öppnas medför kostnader för de distributionsbolag på vilkas område finns kunder som har tillträde till sekundärmarknaden. Tre distributionsbolag har i dagens läge kunder som är berättigade till konkurrens. Dessutom ingår i distributionsbolagens nät ca 20 förbrukningsställen som hör till en marknadsduglig koncern. Enligt Energia-Ekonos utredning skulle sju distributionsbolag bli tvungna att skaffa sig ett datasystem som betjänar balansavräkningen. Sekundärmarknaden kommer att sysselsätta distributionsbolagen motsvarande två årsverken. Distributionsbolagen kommer uppskattningsvis att orsakas totalt ca 500 000 mark i kostnader för datasystem och ca 600 000 mark i årliga personkostnader.

Sekundärmarknaden kommer att sysselsätta gasförbrukare i samma mån som dessa deltar på sekundärmarknaden.

På den sekundärmarknad som föreslås bli inrättad skall de gasförbrukare som är berättigade till konkurrens kunna köpa gas av andra naturgasförbrukare som är berättigade till konkurrens. Gasförbrukarna får nytta av att sekundärmarknaden öppnas i enlighet med hur mycket förmånligare de lyckas skaffa sig gas på sekundärmarknaden än hos Gasum. Det att handelssätten för gashandeln blir mångsidigare kan komma att främja en ökning av gasförbrukningen.

Enligt naturgassektorns uppskattning kommer distributionsbolagen inte att få någon nämnvärd nytta av sekundärmarknaden. Mera nytta av sekundärmarknaden bedöms in-

dustriförbrukarna ha, som köper gas på sekundärmarknaden främst från värmeverk.

Det att en sekundärmarknad öppnas kan påverka tarifferna för naturgasförsäljningen, vilka i sin tur kan påverka verksamhetsbetingelserna på sekundärmarknaden. Dessa verkningar har man inte lyckats utreda närmare.

De kostnader som naturgasmarknadslagen orsakar är ringa i förhållande till gashandelns värde. Det uppskattas att öppnandet av sekundärmarknaden kommer att effektivera verksamheten på gasmarknaden och något sänka priset på gas. Under en övergångsperiod kommer naturgasmarknadslagen inte att ha någon mera betydande inverkan på naturgasens konkurrensställning i förhållande till övriga bränslen.

Efter övergångsperioden möjliggör det, att naturgasmarknaden öppnas i vidare omfattning, att även mindre gasförbrukare kan konkurransutsätta gasleverantörerna. Utvecklingen på marknaden och den ökande konkurrensen torde effektivera verksamheten på marknaden. Till exempel utgående från de erfarenheter som erhöles när elmarknaden öppnades kan det antas att priserna för alla förbrukargrupper sjunker åtminstone i någon mån.

Miljökonsekvenser

Genom denna proposition eftersträvas en effektivisering av naturgasmarknaden. Därmed kan den också förbättra gasens konkurrensställning i förhållande till övriga energikällor. Eftersom naturgasen till sina miljöegenskaper är bättre än flera alternativa energikällor, kan det bedömas att miljökonsekvenserna är positiva.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial

Handels- och industriministeriet tillsatte den 31 mars 1998 en arbetsgrupp som fick till uppgift att utarbeta ett förslag till en lag genom vilken Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas skulle genomföras. Fastän direktivet inte förpliktar Finland att öppna naturgasmarknaden innan det finska naturgasnätet har fått en förbindelse till ett sammankopplat naturgasnät i

någon medlemsstat i unionen eller till Finland levereras naturgas från minst två externa gasleverantörer, av vilka ingenderas marknadsandel överstiger 75 procent, gavs arbetsgruppen i uppdrag att också komma med ett förslag om hur en s.k. sekundärmarknad för naturgas kunde öppnas. Arbetsgruppen avlät sitt betänkande till handels- och industriministeriet den 12 februari 1999.

5.2. Remissutlåtanden

Remissinstanser

Handels- och industriministeriet har i två skeden sänt lagförslaget på remiss. Ministeriet bad först om utlåtanden över det förslag som arbetsgruppen för en naturgasmarknadslag hade utarbetat. Utlåtanden erhöles av finansministeriet, justitieministeriet, handels- och industriministeriets handelsavdelning, Försörjningsberedskapscentralen, Konkurrensverket, Konsumentverket, Elmarknadscentralen, Energibranschens Centralförbund, Gasum, Centralhandelskammaren, Kuluttajat-Konsumenterna ry, Naturgasföreningen rf, Finska Fjärrvärme, Finlands Konsumentförbund, Finlands Kommunförbund, Elenergiförbundet, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Olje- och Gasbranschens Centralförbund. I utlåtandena förhöll man sig i allmänhet positivt till utvecklandet av naturgasmarknaden och ökandet av konkurrensen. I utlåtandena togs flera ändringsförslag upp som gällde olika punkter i lagförslaget. I justitieministeriets och handels- och industriministeriets marknadsavdelnings utlåtanden konstaterades att i fråga om tillståndsförfarandena bör uppmärksamhet fästas vid principen om näringsfrihet. Justitieministeriet ansåg i sitt utlåtande att om modellen för hur marknaden skall öppnas och om tillträde till nätet bör bestämmas på lagnivå. I Gasum Oyj:s och Olje- och Gasbranschens Centralförbunds utlåtanden ansågs det problematiskt att ge tillträde till sekundärmarknaden för gas som har anskaffats med gamla avtal och som till sitt pris är förmånligare än tariffgasen. Naturgasföreningen ansåg att lagen medför betydande kostnader för aktörerna i branschen och föreslog att naturgasmarknadsdirektivet skall genomföras i Finland i en betydligt enklare form.

I det andra skedet sände ministeriet lagförslaget, som färdigställts som tjänsteuppdrag, på remiss till samma instanser som i den

första remissbehandlingen samt dessutom till försvarsministeriet. I detta skede bads remissgivarna ta ställning till om sekundärmarknaden endast borde öppnas för naturgas som har anskaffats med den offentliga tariffen.

Flera remissgivare föreslog detaljerade ändringar i lagförslaget. Förslagen till ändringar var delvis motstridiga. I miljöministeriets utlåtande föreslogs att i lagen skall förutsättas projektstillstånd och MKB-förfarande också i fråga om överföringsrör inom landet. Vid handels- och industriministeriet har sammandrag gjorts av utlåtandena från båda remissbehandlingarna.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Samband med internationella fördrag och förpliktelser

Genom denna proposition genomförs direktiv 98/39/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas i den omfattning som förutsätts av Finland. I propositionen finns också ett förslag till hur öppnandet av en sekundärmarknad för naturgas kunde genomföras, vilket skulle medföra konkurrens på vår naturgasmarknad under ett övergångsskede under vilket det inte förutsätts av Finland att gasmarknaden skall öppnas på det sätt som anförs i direktivet.

I propositionen finns också bestämmelser, som ingår i rådets direktiv 91/296/EEG om transitering av naturgas genom gasledningsnät, vilka gäller skyldighet, anmälningsförfarande och avgörande av meningsskiljaktigheter i fråga om transitering av naturgas över landets gräns. Transiteringsskyldighet enligt direktivet uppkommer dock först när det finska gasnätet har anslutits till ett sammankopplat naturgasnät i en annan medlemsstat i unionen eller till ett nät i en stat som hör till EES-fördraget.

Samband med andra propositioner

Regeringen har separat gett riksdagen en proposition med förslag till lag om Energi-marknadsverket (RP 43/1999 rd). I den föreslås att Elmarknadscentralen skall sköta naturgasmarknadsmyndighetens uppgifter. Samtidigt skall centralens namn ändras till Energimarknadsverket.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Avsikten med naturgasmarknadslagen är att öka konkurrensen på naturgassektorn. Genom att öka konkurrensen strävar man efter större effektivitet i verksamheten, vilket i sin tur medför kostnadsinbesparingar.

Kvaliteten på den naturgas som skall levereras påverkas utöver av gasens sammansättning också t.ex. av gasens renhet, gastrycket och det att det inte förekommer avbrott i leveranserna.

Överförings- och distributionsnätverksamheten för naturgas kräver relativt stora investeringar och för att överföringsverksamheten skall vara ekonomiskt lönsam förutsätts ett tillräckligt högt kapacitetsutnyttjande. Av detta skäl är det i allmänhet inte ekonomiskt lönsamt att bygga parallella och konkurrerande rörsystem. Därför förblir gasöverförings- och distributionsnätverksamheten naturliga monopol. Till följd av denna monopolverksamhet behövs en reglering av naturgasmarknaden genom vilken de olika parternas rättigheter och skyldigheter kan fastställas och en fungerande gasmarknad säkerställas.

Enligt lagförslaget ankommer det på alla företag som är verksamma på naturgasmarknaden att också främja en effektiv drift av naturgas samt energisparande. Främjandet av naturgassparandet skall dock inte vara en sådan verksamhetsform som denna lag juridiskt förpliktar till. Närmare bestämmelser om hur sparandet främjas i praktiken skall inte ges i denna lag, utan utvecklandet av verksamheten skall ankomma på företagen i branschen och de organisationer som representerar dem.

2 §. I denna paragraf definieras lagens tillämpningsområde. Lagen tillämpas på naturgasmarknaden med vilken avses import, export, överföring, distribution, försäljning och upplagring av naturgas, inklusive kondenserad naturgas.

Tillämpningsområdet för de bestämmelser i den föreslagna lagen som gäller nätverksamhet har avgränsats så att lagen inte till-

lämpas på den interna naturgasdistributionen i en fastighet eller i en fastighetsgrupp som motsvarar en fastighet. Med en fastighetsgrupp som motsvarar en fastighet avses här i regel fastigheter som ägs av en och samma ägare och gränsar till varandra. På försäljningen av naturgas via naturgasnätet i en fastighet eller fastighetsgrupp samt på upplagringen av naturgas skall dock bestämmelserna i den föreslagna lagen tillämpas.

Enligt 2 mom. skall undantag kunna göras från bestämmelserna i denna lag i fråga om försvarsförvaltningens naturgasnät enligt vad som skall bestämmas genom förordning. Motsvarande bestämmelse finns också i elmarknadslagen. Förfarandet är nödvändigt bl.a. för att angelägenheter som är viktiga med hänsyn till landets försvar skall kunna hemlighållas.

3 §. I denna paragraf definieras de termer i anslutning till naturgasnät samt naturgasöverföring, inklusive överföring i distributionsnät, och naturgasförsäljning som förekommer i lagen. I förteckningen över termerna har endast sådana begrepp tagits med som inte särskilt definieras i lagtexten. Vid utarbetandet av termförteckningen har både definitionerna i direktivet och de termer som används i naturgasförordningen samt sådana termer som anses vedertagna beaktats. Dessutom har enhetlighet eftersträvat med de definitioner som ingår i elmarknadslagen.

2 kap. Allmänna förpliktelser vid nätverksamhet och prissättningsprinciperna

1 §. Nätinnehavaren och innehavaren av en upplagrings- eller behandlingsanläggning för naturgas skall ha en allmän skyldighet att underhålla, driva och utveckla sitt naturgasnät i enlighet med naturgasmarknadens behov. Detta innebär bl.a. att nätinnehavaren skall hålla nätets driftssäkerhet på en allmänt godtagbar nivå. Dessutom skall nätinnehavaren bygga och förstärka sitt nät så att kundernas sedvanliga och förutsebara behov av tjänster blir tillgodosedda.

Skyldigheten att utveckla nätet är nödvändig eftersom nätinnehavaren i praktiken har monopolställning på sitt näts område. Vis-

serligen har också andra en möjlighet att bygga ett nät åtminstone på en annan distributionsnätinnehavares nätområde, eftersom det för byggandet av distributionsnät endast krävs ett byggnadstillstånd enligt naturgasförordningen, i vilket beaktas säkerhets- och miljöaspekter. Ingen ändamålsenlighetsprövning sammanhänger med beviljandet av detta tillstånd.

Nätinnehavarens skyldighet att utveckla sitt nät begränsas dock till vad som kan anses rimligt. Exceptionell art, den tid som krävs för nödvändig nätförstärkning, förfaranden för tillstånd att bygga nät och andra faktorer som sammanhänger med en tjänst som en kund önskar kan hindra nätinnehavaren eller sätta gränser för hans möjlighet att agera på det sätt som kunden önskar.

Nätinnehavarens utvecklingskyldighet kan anses omfatta särskilda investeringar som har samband med försörjningsberedskapen inom nätverksamheten. Dylika objekt i ett naturgasnät kan vara t.ex. dimensionering, säkerställande och skyddande av kompressorstationer, tryggande av rörförbindelser och säkerställande av dataöverföringen med tanke på exceptionella förhållanden.

Byggandet av naturgasrör och upplagrings- och behandlingsanläggningar för naturgas kan ha omfattande verkningar på hur användningen av områdena ordnas samt på miljön. På grund av detta skall kommunerna i fråga informeras om planeringen och byggandet av dessa, och verksamhetsutövarens samverkan med kommunerna skall ordnas så att de aspekter som gäller kommunernas markanvändning blir beaktade när rör och anläggningar placeras.

2 §. Nätinnehavaren skall på begäran vara skyldig att till sitt nät ansluta alla intresserade nätanvändare inom sitt verksamhetsområde. Detta gäller således anslutning till nätet av ett nytt rör eller en punkt för mottagning av naturgas. Nätinnehavarens anslutningsskyldighet gäller ett område där det för de kunder som är belägna på detta område av tekniska eller ekonomiska skäl eller markdispositionsskäl är förmånligare att ansluta sig till hans än till någon annans nät. I de flesta fall är gränsdragningen mellan nätinnehavarnas verksamhetsområde klar. Eftersom en nätinnehavare har möjlighet att av kunden uppbära alla rimliga kostnader som en anslutning medför, är det inte skäl för honom att avvisa en kund som vill bli ansluten, men kunden har skäl att söka det

nät som det är förmånligast att bli ansluten till.

Avsikten med anslutningsskyldigheten är att trygga att alla naturgasförbrukare har en möjlighet att köpa naturgas.

Nätinnehavaren har rätt att uppbära rimliga avgifter för anslutningen. Ett villkor för anslutning skall också vara att det naturgasrörssystem eller naturgasaggregat som skall anslutas uppfyller nödvändiga tekniska krav. Kraven skall vara jämlika och icke-diskriminerande.

3 §. I paragrafen ställs på nätinnehavaren ett krav som är centralt med tanke på målen för hela den föreslagna naturgasmarknadslagen, en s.k. överföringsskyldighet. Detta innebär att nät som har monopolställning under vissa förutsättningar skall ställas till alla intresserades disposition. En försäljare som äger ett nät kan inte längre hindra de kunder som är anslutna till hans nät att fritt välja sin leverantör på basis av konkurrens.

Skyldigheten att överföra naturgas skall med vissa undantag gälla både överförings- och distributionsnäten. Nätverksamheten är affärsverksamhet där den som utövar verksamheten har rätt till saklig ersättning för sålda tjänster. Om de prissättningsprinciper som ligger till grund för denna verksamhet bestäms nedan i detta kapitel.

Överföringsskyldigheten gäller också naturgastransitering över landets gränser på det sätt som förutsätts i rådets direktiv 91/296/EEG om transitering av naturgas genom gasledningsnät (nedan transiteringsdirektivet). Det förpliktar namngivna nätinnehavare att under vissa förutsättningar överföra naturgas i sina överföringsnät, när begynnelse- och slutpunkten för överföringen ligger på en EES-stats område och naturgastransporten överskrider minst en gräns mellan EES-stater. Överföringsskyldighet enligt transiteringsdirektivet uppkommer dock först när det finska naturgasnätet har anslutits till ett sammankopplat naturgasnät i en EU-medlemsstat eller en EES-fördragsstat. Skyldigheten kräver ingen egen bestämelse i denna lag, men om anmälningsförfarandet och om avgörandet av tvister som gäller åstadkommande av en överenskommelse i anslutning till skyldigheten skall bestämmas i 2 kap. 5 § och 9 kap. 6 §.

Nätinnehavaren skall ge en offert om överföringstjänster åt de kunder som definieras i paragrafen, ifall kapaciteten och övriga grundförutsättningar finns, eller i motsatt fall

lägga fram motiveringar för hindret. Bristande kapacitet är ett motiverat hinder, men å andra sidan har nätinnehavaren på grundval av 1 § i detta kapitel en skyldighet att inom rimlig tid förstärka sin överföringskapacitet enligt kundernas behov.

Anskaffningen av naturgas till vårt land är i dagens läge beroende av en enda naturgasrörsförbindelse och en enda extern huvudleverantör av naturgas. Vårt naturgasnät har inte heller någon direkt rörförbindelse med något sammankopplat naturgasnät i en medlemsstat i unionen. På dessa grunder har Finland rätt att skjuta upp genomförandet av de bestämmelser i naturgasmarknadsdirektivet som gäller öppnande av näten till dess vårt lands naturgasnät har anslutits till det sammankopplade naturgasnätet i en medlemsstat i unionen eller till dess minst två externa naturgasleverantörer levererar naturgas till vårt land, och ingendera av dem har en marknadsandel som överstiger 75 procent.

Eftersom situationen i fråga om utvecklingen på naturgasmarknaden i landet är sådan som beskrivs ovan, skall möjligheterna att anskaffa överföringstjänster under ett övergångsskede begränsas till endast en del av naturgasförbrukarna och minutförsäljarna. En innehavare av ett naturgasnät skall vara överföringsskyldig endast i fråga om de kunder som uppfyller kraven. Dessa kunder skall anskaffa minst fem miljoner kubikmeter naturgas per år samt höra till ett system för fjärravläsning av naturgasmätningen. Att ovan nämnda anskaffningsgräns uppnås skall vid behov kunna påvisas genom den beställda naturgasmängd som framgår av anskaffningsavtalet. Rätten att få överföringstjänster och tillträde till sekundärmarknaden skall gälla alla driftsställen som omfattas av ett eller flera anskaffningsavtal i vilka den nämnda anskaffningsgränsen uppnås. Endast de förbrukare och minutförsäljare av naturgas som uppfyller de ovan nämnda kriterierna skall under en övergångsperiod ha rätt att kräva överföringstjänster av nätinnehavaren på det sätt som bestäms i denna paragraf. Övergångsperioden skall gälla till dess Finland har en rörförbindelse med ett sammankopplat naturgasnät i en medlemsstat i unionen eller till dess minst två externa gasleverantörer levererar gas till vårt land, av vilka ingendera har en marknadsandel som överstiger 75 procent.

Sedan den ovan refererade övergångsperio-

den har gått ut skall rätten till överföringstjänster breddas genom att definitionen på de kunder som uppfyller kraven i 2 kap. 3 § ändras.

4 §. Nätinnehavaren skall endast i två fall kunna vägra bjuda ut en tjänst som sammanhänger med överföringen av naturgas. För det första, om nätinnehavaren vägrar bjuda ut en överföringstjänst till följd av bristande kapacitet, skall nätinnehavaren ge en tillförlitlig utredning om detta. Den begränsade kapaciteten kan dock inte vara ett bestående hinder, eftersom nätinnehavaren enligt 1 § i detta kapitel skall ha en skyldighet att utveckla sitt nät i enlighet med kundernas skäliga behov och att inom en skälig tid försöka tillgodose dem.

För det andra har den nätinnehavare som svarar för naturgasöverföringen kunnat bli tvungen eller kan han bli tvungen att förbinda sig vid ett fast take-or-pay-åtagande i ett anskaffningsavtal om naturgas. Om följden av take-or-pay-åtagandet för nätinnehavaren blir allvarliga ekonomiska eller finansiella svårigheter, skall nätinnehavaren på ansökan i enskilda fall kunna beviljas tillstånd att vägra erbjuda överföringstjänster. I en förordning skall bestämmas närmare om de grunder som naturgasmarknadsmyndigheten särskilt beaktar när den i varje enskilt fall överväger hur allvarliga svårigheterna är. När tillstånd till undantag övervägs skall bl.a. beaktas vilka möjligheter nätinnehavaren har att förutse marknadsläget, vilken betydelse åtagandena har när läget på marknaden ändras samt nätinnehavarens faktiska möjligheter och försök att undvika skadliga verkningar.

Om tillstånd till undantag skall ansökas skriftligen hos naturgasmarknadsmyndigheten inom en bestämd tid. Det förutsätts att sökanden utöver uppgifter om sig själv också skall ge en utredning om arten och omfattningen av de problem som ligger till grund för ansökan om undantag samt en utredning om de åtgärder som sökanden har vidtagit för att lösa problemen. Om det förfarande som anknyter till ansökan om undantag skall bestämmas närmare i en förordning.

Enligt 2 mom. skall naturgasmarknadsmyndigheten, när den fattar beslut om undantag, överväga hur beviljandet av undantag påverkar verksamheten och konkurrensläget på naturgasmarknaden. Beaktas skall hur allvarliga de ekonomiska och finansiella

svårigheterna är för naturgassektorns företag och de kunder som uppfyller kraven. Uppmärksamhet skall även fästas vid datum för undertecknandet av och villkoren i take-or-pay-avtalen, inbegripet i vilken utsträckning i dessa har beaktats förändringarna på marknaden samt i vilken mån det rimligen kan antas att ett företag som har godkänt ett take-or-pay-anskaffningsavtal har kunnat förutse att följden kan vara allvarliga problem. Vidare beaktar myndigheten vid övervägandet de ansträngningar som har gjorts för att lösa problemen. Också i hur hög grad nätet är anslutet till andra nät och hur kompatibla dessa nät är samt behoven att försäkra sig om gasens driftssäkerhet samt att uppfylla skyldigheterna i fråga om allmännyttiga tjänster är kriterier som skall beaktas i beslutsfattandet.

Avsikten är att nätinnehavaren inte skall anses ha allvarliga problem om försäljningen av naturgas inte faller under nivån för minimiköpgarantierna i take-or-pay-avtal om köp av naturgas eller om take-or-pay-avtalet i fråga kan anpassas till rådande omständigheter eller om nätinnehavaren kan hitta alternativa avsättningsmöjligheter.

5 §. De anmälningar som avses i paragrafen behövs bl.a. för att rådets direktiv 91/296/EEG om transitering av naturgas genom gasledningsnät skall kunna genomföras.

6 §. De försäljningspriser och försäljningsvillkor som överförings- och distributionsnätinnehavaren ställer för sina nättjänster inklusive anslutningspriser och anslutningsvillkor uttrycker de förutsättningar under vilka kunderna kommer in på nätet och kan använda de överföringstjänster som nätet erbjuder. Grunderna för hur priser och villkor fastställs avser de regler med användning av vilka nätinnehavaren överför de fasta och rörliga kostnaderna för sin verksamhet på kunderna. De innehåller i typiska fall priser per enhet med anknytning till nättjänstens tekniska egenskaper och andra motsvarande faktorer, såsom mätning, genom vilka det pris som fastslås för en tjänst så väl som möjligt motsvarar kostnaden för den. För att få tjänster skall kunden dessutom uppfylla de tekniska krav som nätet ställer.

Prissättningen skall vara offentlig och nätinnehavaren skall göra priserna och villkoren för sina tjänster och grunderna för hur de fastställs allmänt tillgängliga i skriftlig form. De skall innehålla tillräckliga uppgifter för att kunden i princip själv skall kunna

beräkna priset på tjänsten.

Kravet på att prissättningen skall vara offentlig är viktigt med tanke på målen med den föreslagna lagen. Endast på detta sätt har kunderna och myndigheterna möjlighet att övervaka att en nätinnehavare som har monopolställning iakttar en riktig prissättning. Också bestämmelserna i följande paragraf främjar detta.

7 §. För övervakningen av nätverksamheten bör naturgasmarknadsmyndigheten ha aktuella uppgifter om de prissättningsgrunder som de olika nätinnehavarna tillämpar. Dessutom behöver myndigheterna och kunderna samlade jämförelsedata om tjänsternas prisnivå samt nätverksamhetens tekniska prestationsnivå och lönsamhet.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan genom ett beslut ge närmare regler för nätinnehavarna om hur dessa till naturgasmarknadsmyndigheten skall anmäla sina försäljningsvillkor och försäljningspriser för nättjänsterna samt grunderna för hur de fastställs.

Avsikten med paragrafen är att få dessa data samlade för uppörandet och publicerandet av jämförelser och andra bedömningar. Detta är nödvändigt för att myndigheterna och kunderna skall kunna övervaka och bedöma ett nätmonopols verksamhet. Att uppgifterna är offentliga och jämförbara med övriga nätinnehavares skapar ett incitament för nätinnehavaren att åstadkomma en skälig prissättning och effektiv verksamhet.

Nätinnehavaren skall offentliggöra uppgifter som beskriver den genomsnittliga prisnivån på hans tjänster. Sådana är t.ex. typkonsumentpriser och de genomsnittliga priserna för olika konsumentgrupper. På basis av uppgifterna kan de som behöver nättjänster och myndigheterna jämföra olika nätinnehavares prisnivå och dess utveckling företagsvis samt dra slutsatser om hur skälig prissättningen är.

Av nätinnehavaren skall förutsättas att han dessutom offentliggör nyckeltal som beskriver nätverksamhetens effektivitet och art. Uppgifter som gäller effektiviteten kan vara t.ex. nivån på drifts- och underhållskostnaderna, personalantalet och andra dylika nyckeltal. Uppgifter om arten kunde gälla nätets benägenhet att råka ut för fel och variationer i trycket. Med hjälp av dessa uppgifter kan myndigheterna och kunderna bedöma hur effektiv nätverksamheten är och hur skälig investeringsnivån är.

De nyckeltal som beskriver nätverksam-

hetens lönsamhet skall beräknas på grundvalen av nätverksamhetens resultat- och balansräkning. Talen skall beskriva nätverksamhetens ekonomiska ställning och hur väl prissättningen och kostnaderna motsvarar varandra. Uppgifter som gäller verksamhetens volym och verksamhetsmiljö, såsom antalet kunder och rör, skall ge bakgrundsuppgifter för jämförande och bedömning av nyckeltalen. Frågan har utretts närmare i motiveringarna till 5 kap. 2 §.

En del av nyckeltalen skall publiceras som tilläggsuppgifter till resultat- och balansräkningen över nätverksamheten. En del av uppgifterna är nätinnehavaren skyldig att tillställa naturgasmarknadsmyndigheten för statistikföring och utredningar som gäller sektorn.

Nyckeltal som beräknats på samma sätt för varje år skildrar bäst varje företags egen utveckling. Ur kundernas och myndigheternas synvinkel vore det dessutom viktigt att få jämförelsedata över branschen med vilka de företagsvisa nyckeltalen kunde jämföras. I statistiken kunde jämförelseuppgifter presenteras per företag och per företagsgrupp samt för hela landet.

8 §. Prissättningsprinciperna bör vara objektiva för kunderna. Detta innebär att en viss tjänst skall bjudas ut till alla kunder på samma, enhetliga villkor. Överföringspriset skall t.ex. inte bero på vems naturgas som överförs. Lika lite skall den överföringsavgift som naturgasköparen betalar kunna ändras utan grund när naturgasförsäljaren byts.

Vad gäller bruket av nättjänster kan överföringsavgifterna variera för kunder av olika storlek eller olika typ. Principerna för prissättningen skall dock vara desamma.

Från de allmänna försäljningspriserna och försäljningsvillkoren skall undantag kunna göras endast i särskilda fall. Exempelvis kan en kund förvänta sig en tjänst som avviker från det sedvanliga och vars pris inte kan fastslås utgående från den allmänna tariffen. En situation där en nätinnehavare konkurrerar med nätinnehavaren bredvid, vilket i vissa fall är möjligt, ger honom däremot inte rätt att i fråga om den kund som är föremål för konkurrensen tillämpa en prissättning som avviker från den som gäller för andra.

Av en nätverksamhet i monopolställning bör skälighet förutsättas i fråga om prissättningen. Skälighet är inget exakt begrepp och man blir tvungen att bedöma den särskilt från fall till fall. Grundprincipen är att pris-

sättningen bör motsvara kostnaderna för verksamheten. Dessutom beaktas verksamhetens effektivitet, dvs. företagets kostnadsnivå jämfört med de kostnader som företaget de facto skulle ha möjligheter att uppnå. Höga kostnader berättigar följaktligen inte nödvändigtvis till höga priser. Å andra sidan bör prissättningen trygga en tillräcklig inkomstfinansiering och soliditet. Inkomsterna får täcka skäliga kostnader för underhållet, driften, utvecklandet och byggandet av nätet samt ge en avkastning som kan anses skälig på det placerade kapitalet.

Kunderna och myndigheterna har skäl att ingripa när priset verkar högt och det misstänks bero på t.ex. ineffektivitet, överinvesteringar eller onödigt hög säkerhets- eller kvalitetsnivå.

Avsikten med 3 mom. är att trygga att villkoren för nättjänsterna är sakliga och inte utan grund begränsar kundens möjligheter att använda nätet. Exempelvis i överföringsvillkoren skall naturgassystemets driftssäkerhet och en effektiv användning av det beaktas. Därför har nätinnehavaren rätt att ställa villkor som är motiverade med tanke på möjligheterna att trygga driften av nätet. Dessa villkor kan begränsa eller annars påverka kundens förutsättningar att använda nätet. Däremot skall sådana begränsningar som ser ut att vara allmänna och lika för alla men i verkligheten är skräddarsydda för att bara gälla andra än den försäljare som äger nätet i fråga vara förbjudna.

Vid beredningen av denna lag har man utgått ifrån att nättjänster säljs till gasförbrukare och till kunder som säljer gas via sitt distributionsnät. I de fall där någon annan än distributionsnätinnehavaren utgående från ett vedertaget affärsförhållande köper gas av Gasum och säljer gasen vidare till sina kunder bör företagsverksamheten kunna fortgå som tidigare utan att verksamheten förhindras genom den föreslagna lagen.

9 §. För utökad konkurrens inom naturgashandeln förutsätts att handelns parter så enkelt som möjligt kan komma in på den marknadsplats som naturgasnäten som helhet bildar. Då landets nätsystem bildas av flera nät, som innehas av olika ägare, kan avtalet om nättjänster och de olika prissättningsprinciperna för dessa i avsevärd grad försvåra handeln. Därför vore det nödvändigt att förplikta nätinnehavarna att iaktta vissa gemensamma principer som föreslås i denna paragraf. Dessa principer underlättar

kundernas tillgång till tjänsterna i systemet.

Enligt principen i 1 mom. skall kunden, dvs. den som ansluts till nätet, avtala om alla sina nättjänster med den nätinnehavare till vars nät kunden har anslutit sig. I praktiken innebär bestämmelsen att nätinnehavarna genom ömsesidiga avtal skall skapa förutsättningar för en dylik tjänst. Denna princip om en lucka underlättar tillgången till sådana tjänster som annars skulle kräva avtal med flera nätinnehavare.

I 2 mom. formuleras en vad gäller målen med lagen central prissättningsprincip för överföringstjänsterna, s.k. punktprissättning. Enligt den får en kund som vid en punkt är ansluten till nätet och har betalt nödvändiga avgifter rätt att använda naturgasnätet i hela landet utgående från sin anslutningspunkt. Med andra ord kan kunden i princip handla med alla dem som är anslutna till landets naturgasnät.

I fortsättningen skall det överföringspris som kunden betalar bero på nätledet och på det nät till vilket denne är ansluten, dess kostnadsnivå och andra dylika faktorer. Det geografiska avståndet mellan köparens och försäljarens anslutningspunkter kommer endast att vara av ringa betydelse. I distributionsnätet kommer det inte alls att inverka på priset, dvs. dagens praxis skall fortgå. Tillförseln av naturgas i överföringsnätet kan ha olika priser i olika delar av nätet, och detsamma gäller mottagningen av naturgas från nätet.

I den föreslagna punktprissättningen tolkas naturgasnätet som ett system som nätinnehavarna ställer till kundernas förfogande som systemtjänster. Grunderna är desamma t.ex. för prissättningen av elnätsverksamheten.

Bestämmelsen förutsätter samarbete av nätinnehavarna för att skapa en hierarkisk prissättningspraxis som till sina principer är enhetlig och förenar de olika nätleden. Tariffuppsbyggnaderna skall passa ihop och bilda en helhet. Däremot skall de prisnivåer som nätinnehavarna tillämpar kunna avvika från varandra, eftersom de beror på de olika kostnaderna för näten.

För exceptionella behov och situationer skall nätinnehavarna emellertid kunna ha specialtjänster. Priset på dem kan fastslås på ett sätt som avviker från den allmänna principen.

Förslaget ändrar inte i väsentlig grad rådande överföringsnätprissättning, utan prissättningen grundar sig också i dagens läge i

huvuddrag på de beskrivna principerna. I distributionsnäten skall motsvarande prissättningsprinciper skapas.

Punktprissättningen skall inte gälla förbindelser som går över landets gränser. När överföringskapaciteten ökar och naturgasmarknaden eventuellt integreras bör saken bedömas på nytt.

Avsikten är att det genom förordning skall bestämmas att det prissystem som avses i 2 mom. bör vara i användning senast vid ingången av år 2001. Prissättningen skall gälla avtal som ingås efter detta. Dessutom skall överföringsnätbolaget publicera sina överföringstariffer senast den 1 september 2000 och distributionsnätbolagen sina motsvarande tariffer senast den 1 januari 2001.

I 3 mom. skall förutsättas icke avståndsberoende prissättning för nättjänsterna i distributionsnäten. Överföringspriset på området för samma distributionsnät kan variera mellan kundgrupper av olika typ men inte mellan kunder av samma typ dvs. kunder som använder naturgasen på samma sätt, oberoende av var de är belägna. De avgifter som förorsakas av att en kund ansluts till nätet skall dock vara beroende av kundens läge. Detta motsvarar nuvarande praxis och medför alltså inga ändringar i företagens verksamhet.

Avsikten är att i lagen skall fastställas gemensamma principer för prissättningen av nättjänsterna. Företagen får till uppgift att i samarbete bestämma det realiserings sätt som är ändamålsenligast för dem med tanke på nätverksamheten och naturgasmarknaden. I detta bör utöver de mål som främjar handeln beaktas de övriga krav som skall ställas på prissättningen, såsom klarhet och enkelhet samt möjligheterna att genom den styra nätinnehavaren och kunderna till kostnadseffektivitet i deras verksamhet.

Handels- och industriministeriet kan vid behov genom en förordning precisera innehållet i principen för prissättningen och underlätta genomförandet av den.

3 kap. Systemförligheter och utredningen av naturgashandeln

1 §. Naturgasnätet är en till sin tekniska karaktär integrerad helhet. Företagen i branschen är i sin verksamhet tekniskt beroende av varandra. Ett företags åtgärder inverkar också på de andras verksamhet. Detta förutsätter att ansvaret för skötseln av de tekniska

uppgifter som systemet kräver ordnas samt att informationsutbytet mellan parterna på naturgasmarknaden organiseras.

I dagens läge finns bara ett överföringssystem för naturgas i Finland. I fortsättningen är det möjligt att nya överföringssystem byggs i landet.

För att garantera att naturgassystemet fungerar tekniskt skall naturgasmarknadsmyndigheten i naturgasnätstillståndet fastslå att en överföringsnätsinnehavare har systemansvar. Endast en överföringsnätsinnehavare i varje naturgassystem kan ges systemansvar. Om emellertid separata nät uppkommer inom landet, kan det vara motiverat att utse en egen systemansvarig för varje nät.

I systemansvaret ingår ansvar för att naturgassystemet fungerar tekniskt och är driftsäkert samt för de uppgifter som ankommer på det riksomfattande balansansvaret. En överföringsnätsinnehavare som är systemansvarig bör sköta dessa uppgifter på ett ändamålsenligt sätt som är lika och icke-diskriminerande för parterna på naturgasmarknaden.

En överföringsnätsinnehavare för vilken systemansvar har fastslagits, dvs. en systemansvarig, skall vara skyldig att organisera hanteringen av funktionen hos landets gassystem på överföringssystemsnivå. Balansansvaret för överföringssystemet skall utsträckas till de regleringsåtgärder som skall vidtas eller inledas under varje balansavräkningsperiod. Under en tidsperiod som är längre än en balansavräkningsperiod skall tillförseln av gas i gasnätet och upprätthållandet av jämvikten i förbrukningen ske i främsta hand direkt utgående från avtal mellan gasförsäljare och gasköpare.

Den systemansvariga skall ha till uppgift att organisera den användbara reglerkapacitet som behövs för regleringen under balansavräkningsperioden, såsom anskaffande av kompressorer, samt att organisera utnyttjandet av kapaciteten på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Den systemansvarige skall också vara skyldig att organisera utredningen av naturgashandeln på riksnivå.

Endast en part i gasnätet kan ha till uppgift att sköta balansansvaret för överföringssystemet. Organiserandet av uppgiften skall arrangeras så att de uppgifter om gashandeln som är marknadsparternas affärshemligheter och som den systemansvariga får tillgång till inte kommer till konkurrenternas kännedom. Organ och anställda hos en enhet som är

systemansvarig skall bindas av sekretessplikten i 9 kap. 2 § naturgasmarknadslagen.

Om sättet att realisera balansansvaret och om innehållet i det skall närmare bestämmelser kunna ges genom förordning. Detta är nödvändigt t.ex. i ett fall där oklarhet uppkommer om innehållet i den systemansvarigas skyldigheter och i de rättigheter som sammanhänger med dessa och där denna oklarhet försvårar naturgassystemets och naturgasmarknadens funktion.

En överföringsnätsinnehavare som har systemansvar skall tillåta ställa villkor för användningen av överföringssystemet, vilka är nödvändiga med tanke på skötseln av systemansvaret. Dessa villkor skall den överföringsnätsinnehavare som har systemansvar meddela till naturgasmarknadsmyndigheten.

Den systemansvariga skall prissätta de tjänster som anknyter till skötseln av systemansvaret så att priset är skäligt och motsvarar kostnaderna för tjänsten. För övervakningen av prissättningen bör den systemansvariga meddela naturgasmarknadsmyndigheten försäljningsvillkoren och försäljningspriserna för dessa tjänster samt grunderna för hur de fastställs.

2 §. Nättinnehavarna skall vara skyldiga att sörja för mätningen av naturgasleveranserna och utredningen av naturgashandeln. De bästa förutsättningarna att sköta dessa uppgifter har nättinnehavarna. Om mätningen och utredningen av naturgashandeln skall bestämmas närmare genom förordning. Avsikten är att varje kund skall betala de kostnader som föranleds av mätningen av gasleveranserna, såsom fjärravläsning och dataöverföring.

Utredningen av naturgashandeln skall grunda sig på fjärravläsning både på distributionsnäts- och överföringsnättnivå. Verksamheten i naturgassystemet förutsätter att uppgifter överförs mellan och tillställs de olika parterna. Om de anmälningar som gäller utredningen av leveranser inom naturgashandeln bestäms genom förordning.

Nättinnehavarna skall åläggas en skyldighet att ombesörja utredningen av handeln med naturgas i efterskott, dvs. balansavräkningen. Med balansavräkning skall avses en utredning av den naturgashandel som har genomförts under varje balansavräkningsperiod. Som resultat av denna skall varje naturgasmarknadsparts naturgasbalans och balansavvikelse utredas. Utgående från balansavräkningen skall det för varje naturgasparti som

har tillförts naturgasnätet letas reda på en leverantör och på motsvarande sätt för varje parti som har tagits ut ur nätet en förbrukare. Balansavräkningen skall utgöra en organisation i naturgasset som sträcker sig från naturgasförbrukaren till den systemansvariga som agerar på riksnivå.

Ansvaret för den riksomfattande balansavräkningen skall i naturgasmarknadslagen ges den systemansvariga. Till övriga delar skall nätinnehavarna sörja för balansavräkningen. Om balansavräkningen skall bestämmas genom förordning.

Balansavräkningen skall grunda sig på naturgasmätning.

På den balansavräkning som nätinnehavaren gör skall de bestämmelser i 2 kap. naturgasmarknadslagen som gäller nätverksamhetens allmänna skyldigheter tillämpas. Enligt dem skall försäljningspriserna och försäljningsvillkoren för nättjänsterna samt grunderna för hur de fastställs vara lika och icke-diskriminerande för alla som använder nätet. I prissättningen av nättjänsterna får inte heller ingå ogrundade villkor eller sådana villkor som uppenbart begränsar konkurrensen inom naturgashandeln. Utgående från dessa bestämmelser är det möjligt att förhindra att nätinnehavarna i villkoren för och prissättningen av balansavräkningstjänsterna använder sådana åtgärder som skyddar den egna organisationens naturgasförsäljning. Därmed bör de kostnader som t.ex. producerandet av balansavräkningstjänster medför i regel finansieras genom överföringstariffen.

I ansvaret för balansavräkningen skall ingå en möjlighet att utföra balansavräknings-tjänsterna på så sätt att de köps utifrån. Också då skall den nätinnehavare som i förordning har getts ansvaret för balansavräkningen svara för verksamheten. En balansavräkningsansvarig som skaffar sig balansavräkningen som en köpt tjänst skall därmed vara skyldig att sörja för att de konfidentiella uppgifter om naturgashandeln som erhålls vid balansavräkningen inte råkar i fel händer genom den som producerar de köpta tjänsterna.

Parterna på naturgasmarknaden skall ges en skyldighet att meddela de mätningssuppgifter och andra uppgifter som gäller förbrukning och leveranser av naturgas, vilka behövs i balanshanteringen samt balansavräkningen, till de parter som är verksamma på naturgasmarknaden och som behöver uppgifterna för hanteringen av sin egen ba-

lans och för sina balansavräkningsuppgifter. Det är nödvändigt att bestämma om en anmälningsskyldighet, eftersom verksamheten på naturgasmarknaden förutsätter att övriga parter verksamhet beaktas så att dessa av de andra parterna till sitt förfogande kan få de uppgifter som inverkar på deras egen verksamhet. Dyliga uppgifter är främst den information om gasleveranser och gasmätningar som inverkar på hur de uppgifter uppfylls som sammanhänger med varje parts balans samt balansavräkning. Anmälningsskyldigheten skall dock begränsas så att den gäller endast de nödvändigaste uppgifterna och osakligt utnyttjande av dem skall såvitt möjligt förhindras, för att naturgasmarknadsparternas affärshemligheter inte skall komma till konkurrenternas kännedom. De uppgifter som skall anmälas skall i första hand vara sådana uppgifter med vilka det säkerställs att parten har ordnat sitt balansansvar. Utöver detta skall de förhandsanmälnings- och mätningssuppgifter som gäller leveransmängder och leveranstidpunkter samt mätningssuppgifter som gäller överföringar, vilka behövs för balansavräkningen samt för övriga parter balanshantering, anmälas. Det är nödvändigt att göra förhandsanmälningar också för att nätinnehavaren skall kunna granska tillgången på den överföringskapacitet som behövs.

Anmälningsskyldigheten kan, om så behövs, gälla alla parter på naturgasmarknaden och dess innehåll variera med arten av den verksamhet som parten idkar. Närmare bestämmelser skall kunna ges genom en förordning av handels- och industriministeriet.

Informationsutbytet på naturgasmarknaden är en fortgående verksamhet som innehåller stora informationsmängder. Med tanke på ett effektivt informationsutbyte är det viktigt att detta sker formbundet och så smidigt som möjligt. Därför är målet att informationsöverföringen så omfattande som möjligt skall fås i elektronisk form. Till följd av informationsutbytets art skall det bestämmas att handels- och industriministeriet har behörighet att vid behov flexibelt meddela närmare bestämmelser om de enhetliga förfaranden som skall följas vid informationsutbytet såsom i fråga om tidsfristerna för anmälningarna och angelägenheter som behövs för att informationsöverföringens kompatibilitet skall kunna säkerställas.

3 §. Naturgasmarknadens parter skall ges balansansvar för sin egen naturgasbalans.

Balansansvar skall avse att en parts naturgasanskaffningsavtal under balansavräkningsperioden skall täcka partens egen gasförbrukning och leveranser till utomstående. I dagens läge försiggår naturgashandeln i perioder på 6 timmar. Eventuellt är en period av denna längd lämplig som balansavräkningsperiod. Syftet är att naturgasmarknadsmyndigheten skall fastställa längden på balansavräkningsperioden när den förordnar systemansvar för en överföringsnätsinnehavare. Denna balansavräkningsperiod skall användas i all naturgashandel.

Ombesörjandet av balansansvaret skall ske så att parten alltid skall ha en öppen leverantör, som har valts på marknaden, och som skall leverera gas som motsvarar underskottet i partens naturgasbalans och ta emot överskottet av den naturgas som parten har anskaffat. I naturgashandelsledet skall varje aktör ha en öppen leverantör. De öppna leveranserna bildar därmed en enhetlig och obruten kedja, som sträcker sig från naturgasförbrukaren till den systemansvariga som har riksomfattande balansansvar. Via kedjan av öppna leveranser skall det ombesörjas att upprätthållandet av balansen mellan importen och förbrukningen av gas kan utsträckas till alla naturgasförbrukare. Skyldigheten skall också gälla försäljare och nätinnehavare som skaffar gas för försäljning samt andra med dessa jämförbara parter.

Balansansvaret skall därmed innebära en parts ansvar att sörja för att parten för sin del har anslutit sig till naturgassystemet med ett ändamålsenligt, öppet leveransavtal. Om de punkter i det öppna leveransavtalet som gäller uppfyllandet av balansansvaret skall bestämmas genom förordning. På naturgasförbrukarens ansvar skall följaktligen ankomma att sörja för att han har ett öppet leveransavtal, som uppfyller dessa krav.

Nätinnehavaren skall för sin del ha rätt att vägra naturgasöverföring, till dess naturgasmarknadsparten har uppfyllt sina skyldigheter gällande det öppna leveransavtalet. På detta sätt säkerställs att det finns en ansvarig betalare för varje förbrukat naturgasparti. Genom detta innebär balansansvaret också ekonomiskt ansvar för att vederlag erlaggs för förbrukade och anskaffade naturgaspartier.

Om innehållet i balansansvaret skall närmare bestämmelser kunna ges genom förordning. Genom förordning skall det t.ex. bestämmas om frågor som gäller uppfyllandet

av balansansvaret i de öppna leveransavtalen och om anmälningsskyldigheter som sammanhänger med de öppna leveransavtalen. Genom förordning överförs balansansvaret för en sådan konsument som avses i konsumentskyddslagen till naturgasförsäljaren i fråga om vissa anmälningsskyldigheter.

4 kap. **Naturgasförsäljning och naturgasförbrukarens ställning**

1 §. I paragrafen bestäms om en naturgasförsäljares skyldighet att sälja naturgas till vissa kunder, dvs. leveransskyldighet i fråga om naturgas. Leveransskyldighet har åtminstone en sådan försäljare som på det sätt som avses i 3 § lagen om konkurrensbegränsningar har dominerande ställning på marknaden i förhållande till en viss förbrukargrupp. Dessa naturgasförbrukare har inga andra ekonomiskt konkurrenskraftiga alternativ att skaffa sig naturgas via naturgasnätet. En skyldighet av motsvarande typ ingår i 7 § lagen om konkurrensbegränsningar, enligt vilken en näringsidkare eller en sammanslutning av sådana som har dominerande ställning på marknaden inte får avstå från ett affärsförhållande utan sakligt skäl.

Enligt vad som föreslås skall en naturgasförsäljare, som har dominerande ställning på marknaden i naturgasnätet, i enlighet med vad som avses i paragrafen vara leveransskyldig. Med naturgasnät avses den nätinnehavares naturgasnät till vilket kunden är ansluten. Avsikten är att varje naturgasförbrukare skall ha en leveransskyldig naturgasförsäljare, om inte förbrukaren har ekonomiskt konkurrenskraftiga alternativ att skaffa sig naturgas.

Under den övergångstid som fastställs i 10 kap. 1 § kan naturgasförbrukarna inte låta naturgasförsäljarna konkurrera i full skala och därför omfattas i praktiken alla förbrukare av leveransskyldigheten. Dessutom kan det i naturgasnätet finnas områden som av tekniska eller andra skäl inte kan släppas fria för konkurrens.

När utbudet på naturgas blir mångsidigare minskar antalet kunder som omfattas av leveransskyldigheten. Det är därför fråga om ett arrangemang som under en övergångsperiod garanterar en kontrollerad utveckling och som tryggar i synnerhet de små kundernas ställning.

För de naturgasförbrukares del som har en faktisk möjlighet att köpa naturgas av flera

olika försäljare är det inte nödvändigt att bevara leveransskyldigheten. En faktisk möjlighet anses föreligga när naturgasförbrukaren är kopplad till ett sådant naturgasnät där flera försäljare som inte är beroende av varandra bjuder ut naturgas till förbrukargruppen in fråga.

En naturgasförsäljare som har dominerande ställning på marknaden får inte tillämpa en oskälig prissättning. Därför bestäms att naturgaspriset skall vara skäligt för de kunder som omfattas av leveransskyldigheten, dvs. naturgaspriset skall så långt som möjligt motsvara de kostnader som dessa förbrukare har förorsakat. I ett skäligt pris ingår försäljarens vinstmarginal som inte får vara oskäligt stor i förhållande till verksamhetens risknivå. Det pris som försäljaren har fastställt kan anses vara oskäligt, om det inte grundar sig på de kostnader som föranletts av att prestationen har producerats. Till följd av detta skall ett företag som har dominerande ställning fästa uppmärksamhet också vid sin verksamhets effektivitet, eftersom just de kunder som är beroende av utbudet från ett företag som har dominerande ställning gentemot dem lider av ineffektivitet och därigenom av oskäliga priser. I fråga om de kunder som omfattas av konkurrens skall naturgasförsäljaren ha rätt till prissättning från fall till fall. Också då skall försäljarens prissättning emellertid motsvara kostnaderna.

Naturgasmarknadsmyndigheten skall ha rätt att bestämma att en försäljare skall leverera naturgas. Naturgasmarknadsmyndigheten skall kunna använda sig av sin rätt, ifall försäljaren upphör med sin verksamhet t.ex. till följd av konkurs eller inte kan leverera naturgas av något annat oöverstigligt skäl, och andra försäljare inte på eget initiativ bjuder ut naturgas i området.

2 §. För de kunder som omfattas av leveransskyldigheten skall försäljaren ha offentliga försäljningsvillkor och försäljningspriser till vilka dessa kan köpa naturgas av försäljaren. Offentligheten är nödvändig för att de naturgasförbrukare som omfattas av leveransskyldigheten skall kunna dra slutsatser om hur riktig och jämlig prissättningen är. Försäljningsvillkoren och försäljningspriserna är bindande för försäljarna. Från dessa skall undantag kunna göras endast av motiverade skäl, t.ex. att kunden kräver en nivå på tjänsten som avviker från den vanliga.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan bestämma att en försäljare skall tillställa natur-

gasmarknadsmyndigheten gällande försäljningsvillkor och försäljningspriser samt grunderna för hur de fastställs. Med de uppgifter som nämns ovan och som anknyter till priser och prissättning avses uppgifter som naturgasmarknadsmyndigheten behöver för att sköta sina tillsynsuppgifter.

3 §. De som köper naturgas betalar för rätten att använda nätet, d.v.s. för överföringstjänsten, till den nätinnehavare till vars nät de är anslutna. En naturgaskund kan köpa överföringstjänsterna direkt av nätinnehavaren eller via en naturgasförsäljare som har kommit överens om ett sådant arrangemang med nätinnehavaren. En kund som är en konsument och som omfattas av leveransskyldigheten skall dock enligt 4 § detta kapitel alltid ha möjlighet att ingå ett sådant avtal med en naturgasförsäljare som utöver priset för det egentliga naturgasbränslet också täcker priset för den överföringstjänst som gäller transport av naturgasen i rör till kunden.

Om en naturgaskund köper överföringstjänster av en naturgasförsäljare som fakturerar överföringsavgifterna som genomgångsposter, skall naturgasförsäljaren i sin fakturering meddela överföringsavgiftens storlek och eventuellt tillägg för genomgångsfaktureringen. Dessutom skall av försäljarens faktureringsspecifikation framgå överföringstjänstens och naturgasenergens andelar och delfaktorerna i dessa priser. Vidare skall i specifikationen meddelas priserna per enheter för delfaktorerna i priserna. Utöver den summa som skall tas ut för en delfaktor i varje pris skall fakturan också innehålla en specifikation av beloppet av naturgasskatt och mervärdesskatt utöver fakturans slutsumma.

Försäljarna skall räkna ut tal som beskriver den genomsnittliga prisnivån för konsumentgrupperna samt typkonsumentpriserna enligt de föreskrifter som naturgasmarknadsmyndigheten meddelar. Nyckeltalen tillställs naturgasmarknadsmyndigheten för statistikföring och utredningar som gäller branschen. Nyckeltalen ger uppgifter om olika naturgasförsäljares prisnivå samt om prisskillnaderna mellan konsumentgrupperna på basis av vilka det kan bedömas om principen om en icke-diskriminerande prissättning har iakttagits.

Uppgifter om de konsumentgrupper som omfattas av konkurrensen på marknaden får endast publiceras på så sätt att affärshemlig-

heten inte äventyras för de försäljare som konkurrerar på marknaden. Detta tryggas av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

4 §. I dagens läge ingår alla naturgasförbrukare avtal om naturgasleverans med ett företag eller en inrättning som säljer naturgas. Avtalet innehåller de överföringstjänster som både naturgasförsäljning och naturgasöverföring förutsätter. I frågor som gäller levererande av naturgas behöver naturgasförbrukaren endast vara i kontakt med en part.

Enligt lagförslaget skall de former av affärsverksamhet som gäller nät och försäljning särskiljas från varandra och kan då i fortsättningen vara olika parter. Naturgasförbrukaren kan köpa överföringstjänster direkt från nätinnehavaren eller via en försäljare som har ingått avtal om naturgasöverföring med nätinnehavaren. Ur naturgasförbrukarens synvinkel kan det vara svårt att ingå avtal om en nyttighet, naturgas, med två olika parter och i enskilda fall avgöra till vilkendera av dem en fråga som har att göra med naturgasleveranserna hör.

I paragrafen föreslås att en konsument som omfattas av leveransskyldighet alltid skall ha möjlighet att ingå endast ett avtal om naturgasleverans, vilket skall omfatta den nättjänst som både naturgasförsäljningen och naturgasöverföringen förutsätter. Konsumentens ställning förblir densamma som hittills om han så vill. Största delen av de små naturgasförbrukarna har sannolikt också i fortsättningen endast ett avtal om naturgasleverans, vilket omfattar både naturgasförsäljningen och överföringstjänsten. Den rätt att ingå ett s.k. helhetsleveransavtal som täcker både försäljningen och överföringen av naturgas, om vilken bestäms i paragrafen, skall gälla endast kunder som är konsumenter, dvs. de som använder naturgas för uppvärmning av bostadsbyggnader eller för drivande av spisar.

En konsument skall dock ha möjlighet att, om han så vill, ingå ett separat avtal om överföringstjänst med nätinnehavaren.

5 §. Nätinnehavaren skall enligt 2 kap. 3 § ha överföringsskyldighet. En försäljare som har dominerande ställning på marknaden skall enligt 1 § i detta kapitel ha skyldighet att leverera naturgas. För klagörande av ställningen för naturgaskunder som är konsumenter, dvs. de som använder naturgas för uppvärmning av bostadsbyggnader eller

för drivande av spisar, föreslås det att i lagen skall tas in en bestämmelse om när ett avtalsbrott från konsumentens sida ger rätt att avbryta naturgasleveransen. Naturgasleveransen till en konsument kan avbrytas endast till följd av de avtalsbrott som nämns i denna paragraf. Enligt paragrafen skall sådana avtalsbrott vara försummelser av betalning samt övriga väsentliga brott mot avtalet. Övriga väsentliga brott mot avtalet kunde vara t.ex. att konsumentens naturgasinstallationer och naturgasanläggningar strider mot säkerhetskraven, vilket medför fara eller störning för nätinnehavarens överföringsanläggning eller för andra naturgasförbrukare. Bestämmelsen skall också gälla de försäljare som inte har leveransskyldighet enligt 1 § i detta kapitel.

Naturgasen utgör en nödvändighetstjänst för konsumenten. Om leveranserna avbryts kan det få oskäliga följder för konsumenten. Situationen är särskilt allvarlig för konsumenten då uppvärmningen av hans bostad upphör under den kalla årstiden till följd av avbrottet. Personer med betalningssvårigheter kan inte alltid sköta sina penningaffärer eller t.ex. få utkomststöd för dem särskilt snabbt, också om de har vilja till detta. Därför föreslås det i paragrafens 2 mom. att i en byggnad som används som stadigvarande bostad eller i en del av en sådan skall naturgastillförseln kunna stängas av under tiden från början av oktober till slutet av april tidigast fyra månader efter räkningens förfallodag, ifall uppvärmningen av bostaden är beroende av naturgas. Då har konsumenten rimligt med tid för att ordna sina penningaffärer så att han kan betala sina förfallna naturgasräkningar. Försäljaren eller nätinnehavaren skall dock kunna driva in förfallna avgifter på normal väg, fastän denne inte har möjlighet att avbryta naturgasleveranserna. Ovan nämnda s.k. vinteravbrottsförbud gäller endast naturgasleveranser till kunder som är konsumenter.

6 §. Genom denna lagtekniska hänvisningsmetod, som justitieministeriet rekommenderar bestäms om konsumentskyddet på så sätt att naturgasmarknadslagen vadgäller konsumentskyddet motsvarar elmarknadslagen.

5 kap. Åtskiljande av verksamheterna

1 §. Huvudsyftet med särredovisningen är att utöka öppenheten (genomblickbarhe-

ten) inom naturgasaffärsverksamheten och därmed att försvåra korssubventionering mellan sådan affärsverksamhet som har dominerande ställning och sådan som utövas i konkurrens. Med korssubventionering avses att intäkterna från en bransch som utgör ett monopol används för att stöda en affärsverksamhet som utövas i konkurrens på marknaden.

Eftersom det är fråga om lagstiftning som gäller naturgasbranschen, kan man med bestämmelserna endast ingripa i naturgasaffärsverksamhetens ställning. Företagen i branschen har emellertid ofta andra betydande verksamhetsformer med dominerande ställning på marknaden. I ett dylikt fall bör de centrala naturgasaffärsverksamheterna redovisas separat från företagets övriga verksamhet utan att ställning tas till hur denna övriga verksamhet organiseras i fråga om redovisningen.

Nätverksamheten, som är beroende av tillstånd till nätaffärsverksamhet, skall avskiljas till en egen affärsverksamhet. Nätaffärsverksamheten omfattar den naturgasnätsverksamhet som definieras i 1 kap. 3 §. Resultat- och balansräkningen över nätaffärsverksamheten skall visa hur väl priserna på och kostnaderna för nättjänsterna motsvarar varandra på lång sikt. Utgående från resultat- och balansräkningen beräknas de nyckeltal som avses i 2 kap. 7 § och som visar nätverksamhetens lönsamhet. Det är viktigt att avskiljandet av nätverksamheten till en egen affärsverksamhet kan ses också i prissättningen och i faktureringen av kunderna.

Naturgasförsäljningsverksamheten bör skiljas åt till en egen verksamhetsform. Denna försäljningsverksamhet omfattar parti- och minutförsäljningen av naturgas samt naturgasanskaffningen.

Också upplagringen av naturgas skall skiljas åt till en egen affärsverksamhet.

I sådana fall där den affärsverksamhet som inte hör till naturgasbranschen är ringa, behövs sådan ringa försäljning av varor eller tjänster inte skiljas åt från naturgasförsäljningen. Verksamheten anses ringa, om dess omsättning inte överstiger 10 procent av omsättningen av naturgasförsäljningen. Som sådana verksamhetsformer som inte hör till naturgasområdet anses verksamhetsformer som inte är försäljning, överföring, mätning eller balansavräkningstjänst i fråga om naturgas.

2 §. I praktiken skall åtskiljandet gälla en

eller flera av följande former av naturgasaffärsverksamhet beroende på omfattningen av företagets verksamhet: nätverksamhet, försäljning och upplagring av naturgas. Över affärsverksamheter skall utarbetas både en resultaträkning och en balansräkning. Balansräkningen behövs för att en eventuell korssubventionering via finansieringen skall bli synlig och försvåras.

De principer som skall iakttas vid särredovisningen

Verksamheterna kan skiljas åt genom att separata sammanslutningar bildas eller genom att de utgör interna affärsverksamheter som särredovisas.

Resultat- och balansräkningarna över de affärsverksamheter som har skilts åt internt bör i tillämpliga delar utarbetas enligt bestämmelserna i bokföringslagen. Kravet på åtskiljande förutsätter således inte nödvändigtvis att separata bokföringsenheter bildas av verksamhetsformerna för vilka för var och en skulle göras upp en egen separat bokföring. Vid uppgörandet av resultat- och balansräkningar kan man göra förenklingar med beaktande av väsentlighetsprincipen. Resultatet av de åtskilda verksamhetsformerna skall bedömas på basis av resultatet sedan avskrivningar enligt plan har gjorts före bokslutets organisationsposter, dvs. före över- eller underavskrivningar och reserveringar. Sålunda behövs t.ex. reserveringar inte hänföras till verksamhetsnivån. I lagen förutsätts att resultat- och balansräkningarna skall kunna härledas ur företagets bokföring. Detta underlättar revisorernas arbete och garanterar att beräkningarna i fråga om värderings- och periodiseringsgrunderna har gjorts upp enligt enhetliga principer i de olika företagen.

Motsvarigheten på lång sikt mellan prissättningen av och kostnaderna för den försäljningsverksamhet som omfattas av naturgasnätsverksamheten och leveransskyldigheten i fråga om naturgas skall bedömas på basis av resultat- och balansräkningen. Om ett företag skiljer åt verksamhetsformerna till interna affärsverksamheter, är det möjligt att bedöma de kvarvarande verksamheternas lönsamhet och ekonomiska situation genom att jämföra de särredovisade verksamheternas resultat- och balansräkningar med det officiella bokslutet för hela företaget. Det interna åtskiljandet påverkar alltså inte de anskaffningsutgiftsrester som motsvarar avskrivningar enligt plan av anläggningstillgångarna (sk. SUMU-värde) och de avskriv-

ningar enligt plan som skall beräknas på dessa. De bibehålls på samma nivå som i det fall då företaget är verksamt som en helhet.

Ifall en verksamhetsform som skall avskiljas utgör en separat sammanslutning bedöms motsvarigheten mellan prissättningen av och kostnaderna för den utgående från bokslutets resultat- och balansräkning.

Målet är att avskrivningarna enligt plan för nätverksamheten och upplagringsverksamheten skall beräknas på enhetliga grunder i de olika företagen. Vid behov skall ministeriet meddela föreskrifter i saken.

De anslutningsavgifter som kunderna har betalt för att få ansluta sig till naturgasnätet och vilka har förts in i balansräkningen bör överföras till den ingående balansräkningen för nätverksamheten. Härvid minskar anslutningsavgifterna det kapital som är bundet till nätet och på vilket beräknas en skälig avkastning. I de kommunala inrättningarnas balansräkningar har anslutningsavgifterna inte alltid tagits upp. På basis av naturgasmarknadslagen skall det emellertid förutsättas att också de kommunala inrättningarna utredde influerna anslutningsavgifter för en rimlig tid bakåt och för in dem i ingående balansräkningen.

För hänförande av långfristiga skulder till ingående balansräkningen för de olika verksamhetsformerna finns inget sätt som skulle vara ovillkorligt rätt. Det sätt för fördelning av skulderna som allmänt används vid delning av ett företag (diffusion) skall kunna anses som ett godtagbart sätt att fördela skulderna. Detta innebär att en relativ andel av hela bolagets skulder, som stämmer överens med värdet för avskrivningarna enligt plan på egendomen, överförs till den åtskilda verksamhetens ingående balansräkning. Beloppet av de skulder som skall överföras i den ingående balansräkningen för verksamheten skall således definieras så att soliditeten för den åtskilda verksamheten (andelen eget kapital av balansomslutningen) skall motsvara hela bolagets soliditet beräknad på bolagets balansräkning där bolagets anläggningstillgångar värderas till SUMU-värdet. Avgifterna för anslutning till naturgasnätet ingår i det långfristiga främmande kapitalet för nätverksamheten. En annan möjlighet är att i mån av möjlighet hänföra lånen till de anläggningstillgångsposter för vilka lånen har lyfts. Till ingående balansräkningarna för verksamhetsformerna över-

förs härvid således den egendom som hör till verksamheten och de lån som upptagits för finansiering av den. På hänförandet av skulderna kan också tillämpas något annat motiverat fördelningssätt. Företagen förutsätts som tilläggsuppgift till ingående balansräkningen offentliggöra de principer enligt vilka ingående balansräkningen har uppgjorts.

För att fördelningen av de gemensamma kostnaderna för i synnerhet de internt åtskilda verksamhetsformerna, grunderna för debiteringen av tjänster och använda låneräntor skall kunna övervakas förutsätts att uppgifter om dessa offentliggörs som tilläggsuppgifter till resultat- och balansräkningarna över de verksamhetsformer som skilts åt. Handels- och industriministeriet kan med stöd av 6 § 1 mom. detta kapitel genom en förordning meddela föreskrifter och anvisningar om hur åtskiljandet av verksamhetsformerna skall genomföras, resultat- och balansräkningarna göras upp och vilka tilläggsuppgifter som skall offentliggöras.

3 §. Särredovisningen av en kommunal inrättning som utövar naturgasaffärsverksamhet från kommunens övriga verksamhet klargör det ekonomiska förhållandet mellan kommunen och den inrättning som utövar naturgasaffärsverksamhet. Resultat- och balansräkningar som är jämförbara med ett aktiebolags bokslut ger en möjlighet att jämföra det kommunala naturgasverkets verksamhet med företag i bolagsform inom naturgassektorn. De tar också fram den intäkt som kommunen har tagit ur naturgasverksamheten på ett sätt som är jämförbart med ett aktiebolags dividendutdelning. Av en samkommun krävs också resultat- och balansräkningar som är jämförbara med ett aktiebolags bokslut. Kraven gäller kommunala inrättningar och samkommuner som utövar nätaffärsverksamhet för vilken tillstånd till nätaffärsverksamhet krävs, naturgasförsäljning eller upplagring.

En kommunal naturgasinrättnings särredovisning kan genomföras genom att antingen en separat sammanslutning eller en affärsverksamhet med särredovisning bildas. Enligt 67 § kommunallagen (365/1995) gäller om kommunens bokföring och bokslut i tillämpliga delar bokföringslagen. Särredovisningen av naturgasaffärsverksamheten och tillämpningen av bokföringslagen leder tillsammans till att boksluten för de kommunala inrättningar som utövar naturgasaffär-

sverksamhet är jämförbara med ett aktiebolags bokslut.

4 §. Revisorerna för ett företag eller en kommunal inrättning som utövar naturgasaf-färsverksamhet skall granska resultat- och balansräkningarna för de verksamhetsformer som har skilts åt och tilläggsuppgifterna till dessa samt avge utlåtande om dem i revisionsberättelsen. Företagets och kommunens revisorer känner väl till företagets angelägenheter och utgör därmed ett naturligt och lämpligt granskningsorgan.

5 §. Resultat- och balansräkningen för de verksamhetsformer som särredovisas jämte tilläggsuppgifter offentliggörs som noter till bokslutet. På detta sätt är uppgifterna automatiskt offentliga och kan fås från handelsregistret eller företaget. Bokslutet över en kommunal inrättning som utövar naturgasaf-färsverksamhet samt de resultat- och balansräkningar jämte tilläggsuppgifter som skall offentliggöras över de verksamhetsformer som skilts åt offentliggörs i kommunens bokslut. Uppgifterna om ett företag som utgör en samkommun presenteras i samkommunens bokslut. Kommunens och samkommunens bokslut är offentliga. Att kalkylerna är offentliga är en förutsättning för att kunderna och konkurrenterna skall ha en möjlighet att bedöma eventuell korssubventionering mellan funktionerna och prissättningens kostnadsmotsvarighet.

När resultat- och balansräkningarna för verksamhetsformer som skilts åt presenteras för första gången bör som tilläggsuppgift till beräkningarna finnas en redogörelse för de principer enligt vilka ingående balansräkningen har gjorts upp.

Ifall de verksamhetsformer som enligt naturgasmarknadslagen skall skiljas åt redan är verksamma som separata sammanslutningar, motsvarar deras bokslut de resultat- och balansräkningar som naturgasmarknadslagen kräver i fråga om internt åtskilda verksamhetsformer. Naturgasmarknadslagens tilläggskrav gäller härvid främst bara noterna till bokslutet. Genom en förordning kan närmare bestämmelser meddelas om kraven i fråga om noter för bolagiserade naturgasaf-färsverksamheter.

6 §. För att underlätta åtskiljande åtgärder för företagen i branschen och för att skapa ett enhetligt förfarande kan handels- och industriministeriet genom en förordning meddela mera detaljerade bestämmelser om åtskiljandet av verksamheterna i enlighet

med de riktlinjer som föreslås i motiveringarna till de föregående paragraferna.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan bestämma att resultat- och balansräkningarna jämte tilläggsuppgifter över de åtskilda verksamhetsformerna och boksluten för de företag som utövar dessa verksamhetsformer bör tillställas naturgasmarknadsmyndigheten.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan av motiverat skäl i enskilda fall medge undantag från det sätt att skilja åt verksamheter som lagen förutsätter, ifall det t.ex. till följd av företagsstrukturen är orimligt att genomföra detta på det sätt som lagen kräver. Naturgasmarknadsmyndigheten meddelar ett beslut om det åtskiljningssätt som skall användas i stället för det som lagen kräver, på basis av vad sökanden föreslår när denne ansöker om undantag.

6 kap. Tillstånd och anmälningar

1 §. Naturgasnätets centrala ställning i naturgassystemet och nätverksamhetens karaktär av monopol gör det nödvändigt för samhället att kunna övervaka och reglera nätt innehavarnas verksamhet med hjälp av tillståndsförfarandet. Naturgasnätsverksamheten har inte tidigare varit beroende av tillstånd på det sätt som nu föreslås i denna lag, men av de skäl som nämns ovan har det ansetts nödvändigt att göra nätverksamheten tillståndspliktig. Med vissa undantag, om vilka skall bestämmas genom förordning, skall endast de sammanslutningar och inrättningar som besitter ett naturgasnät behöva tillstånd. Däremot skall tillstånd inte krävas för försäljning av naturgas.

Tillståndet skall beviljas av naturgasmarknadsmyndigheten. Det skall i allmänhet beviljas tills vidare, men i vissa exceptionella fall kan det vara nödvändigt att begränsa tillståndets giltighetstid. Tillstånd skall endast kunna beviljas sammanslutningar eller inrättningar, inte enskilda personer. Också de naturgasnätinnehavare som är verksamma när lagen träder i kraft blir tvungna att ansöka om tillstånd.

Sådan nätverksamhet där det naturgasnät som en sammanslutning eller inrättning besitter endast sköter naturgasdistributionen till en fastighet eller en fastighetsgrupp som motsvarar en sådan skall inte vara beroende av tillstånd. Dylik nätverksamhet skall inte höra till tillämpningsområdet för den föreslagna lagen och de förpliktelser som ställs

på nätinnehavarna och nätverksamheten i den föreslagna lagen skall inte heller gälla dessa aktörer.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan i enskilda fall befria en nätinnehavare från tillståndsplikten för en viss tid eller tills vidare, om nätet i fråga är endast av ringa betydelse med tanke på naturgasöverföringen.

2 §. Tillstånd skall beviljas om sökanden har tekniska, ekonomiska och organisatoriska förutsättningar att sörja för den naturgasnätsverksamhet som ansökan gäller. Den som ansöker om tillstånd skall till sitt förfogande ha tillräckliga tekniska och ekonomiska resurser för att kunna svara för byggandet och drivandet av naturgasnätet så att det motsvarar kundernas behov. Sökanden skall också kunna svara för nätets säkerhet i enlighet med de bestämmelser om naturgasrörssystemets säkerhet som ingår i eller har meddelats med stöd av naturgasförordningen. Den som ansöker om tillstånd skall i sin tjänst ha en person som har utnämnts till driftsövervakare och som har sådan behörighet om vilken bestäms i naturgasförordningen (1058/1993) och möjlighet att personligen övervaka hur rörsystemet drivs. Sökanden skall också i övrigt i sin tjänst och till sitt förfogande ha tillräckligt med personal.

Den som ansöker om tillstånd skall ha tillräckliga ekonomiska förutsättningar för lönsam naturgasnätsverksamhet bl.a. vad gäller soliditeten. Sökanden skall också uppfylla de krav som ställs på tillståndshavaren i denna lag och i de bestämmelser som skall meddelas med stöd av den bl.a. i fråga om åtskiljandet av naturgasaffärsverksamheterna.

I fråga om de sökande som är verksamma när lagen träder i kraft skall bedömningen av förutsättningarna huvudsakligen grunda sig på uppgifter från tidigare verksamhetsår, bl.a. resultat- och balansräkningar. Nya nätbolag skall i samband med tillståndsansökan tillstålla naturgasmarknadsmyndigheten motsvarande planer.

Naturgasnätstillståndet skall inte kunna överföras på en annan sammanslutning eller inrättning. Om t.ex. en nättillståndshavares nätverksamhet bolagiseras eller fusioneras med ett bolag som inte har naturgasnätstillstånd sedan tidigare, skall det nya bolaget ansöka om ett nytt nättillstånd. Detta är nödvändigt för att den som beviljar tillstånd skall kunna granska att förutsättningarna att bevilja tillstånd existerar också i fråga om

det nya nätbolaget.

3 §. Aterkallande av ett naturgasnätstillstånd skall i allmänhet i praktiken komma i fråga endast när tillståndshavarens verksamhet upphör t.ex. som en följd av en fusion, när innehavaren inte längre uppfyller förutsättningarna eller villkoren för beviljande av tillstånd eller när tillståndshavaren upprepade gånger och väsentligen bryter mot de centrala skyldigheter och föreskrifter som getts i 2 kap. 1—3 § och 5 kap. och som gäller utöware av nätverksamhet.

4 §. I paragrafen skall det bestämmas om ett förfarande ifall ett naturgasnätstillstånd måste återkallas och nätverksamhetens fortgång inte kan tryggas på området genom frivillig nätverkshandel. Härvid skall naturgasmarknadsmyndigheten kunna besluta om att överföra naturgasnätstillståndet på en annan nätinnehavare, som kan sköta nätverksamheten på området i fråga. I samband med detta skall den som får tillstånd få rätt att lösa in naturgasnätet. Ersättningarna skall fastställas i enlighet med principen om full ersättning enligt lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter. Ersättningsförfarandet skall också genomföras på det sätt som bestäms i ovan nämnda lag.

5 §. Det föreslås att i lagen skall bestämmas om ett system med projekttillstånd som skall gälla byggandet av rör för naturgasöverföring som överskrider landets gräns. Enligt den föreslagna lagen skall projekttillstånd sökas endast för byggande av rör som överskrider landets gräns, och inte för byggande av överförings-, distributions- eller driftrör inom landet.

Utlandsförbindelserna står i en specialställning med tanke på överföringen och anskaffningen av naturgas, varför handels- och industriministeriet skall vara den som beviljar projekttillstånd. Något projekttillstånd skall dock inte förutsättas för byggande av rör som endast i ringa skala överskrider landets gräns. Sådan ringa skala är det fråga om när gas leds över gränsen genom ett rör t.ex. för en fastighets eller fastighetsgrupps uppvärmningsbehov.

En förutsättning för att tillstånd skall beviljas är att byggandet av ett överföringsrör som överskrider landets gräns är ändamålsenligt med tanke på utvecklingen på naturgasmarknaden. I tillståndet skall överföringsrörets rutt inte fastställas.

Det projekttillstånd som gäller utlandsförbindelser gör det möjligt för myndigheten

att påverka hur landets förbindelser för gasimport utvecklas. Sedan en gasrörsförbindelse har byggts från Finland till något annat land i Europa minskar behovet att hålla kvar tillståndsplikten för importförbindelserna och härvid kan det övervägas om projektstillståndet kan slopas.

Syftet är inte att göra importen eller exporten av naturgas beroende av tillstånd.

6 §. Om innehållet i ansökan om projektstillstånd som gäller ett överföringsrör som överskrider landets gränser skall bestämmas genom förordning. I ansökan skall uppges rörets viktigaste tekniska uppgifter, byggnadstidtabell, kostnadskalkyl, utredning av hur nödvändigt röret är samt eventuella övriga uppgifter som är nödvändiga med tanke på tillståndsbehandlingen.

Om en ansökan gäller ett sådant projekt som avses i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (468/1994), skall till ansökan fogas en konsekvensbeskrivning enligt nämnda lag innan beslut om projektet fattas.

I fråga om andra gasrör än sådana överföringsrör som överskrider landets gränser skall kopplingen till lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning bibehållas och en miljökonsekvensbeskrivning skall fogas till en sådan ansökan om inlösningsstillstånd som avses i inlösningslagen.

7 §. Handels- och industriministeriet skall i enskilda fall kunna förplikta de företag som importerar eller exporterar naturgas att informera ministeriet om avtal som gäller import och export. Denna information om avtalen kan vara nödvändig för att myndigheterna skall kunna bedöma naturgasystemets utveckling bl.a. ur säkerhetssynpunkt. Detta förfarande kan också vara nödvändigt för att internationella förpliktelser skall kunna uppfyllas.

7 kap. Ledning och tillsyn

1 §. Den allmänna ledningen och uppföljningen av verkställigheten av lagen ankommer på handels- och industriministeriet. Övervakningen av byggandet av gasrör som sträcker sig över landets gräns samt naturgasimporten och naturgasexporten ankommer också på ministeriet. Det skall också bevilja projektstillstånd för naturgasrör som överskrider landets gräns. Detta är motiverat eftersom ministeriet redan till följd av sina övriga uppgifter övervakar utvecklingen av

naturgasförbrukningen och det inte är motiverat att fördela motsvarande uppgifter på flera myndigheter.

Till övriga delar skall naturgasmarknadsmyndigheten sörja för övervakningen av att lagen iakttas. Avsikten är att om naturgasmarknadsmyndigheten skall bestämmas genom en separat lag.

2 §. Övervakningsmyndigheterna skall då de upptäcker felaktigheter eller försummelser ålägga förbrytaren att rätta till felet eller försummelsen, när felaktigheten eller försummelsen gäller bestämmelser och skyldigheter som ingår i de lagrum som nämns i paragrafen eller som meddelats med stöd av dessa.

Myndigheterna skall kunna ställa vite för att effektivera åläggandet. I fråga om vite skall iakttas vad som bestäms i viteslagen (1113/1990).

3 §. Handels- och industriministeriet skall ha rätt att bestämma att byggnadsarbetena på ett överföringsrör som överskrider landets gräns och som byggs utan sådant tillstånd som avses i 6 kap. 5 § skall avbrytas eller förbjuda driften av ett överföringsrör som överskrider landets gräns och som har byggts utan tillstånd.

4 §. De företag som utövar naturgasnätverksamhet är nästan alltid företag som har dominerande ställning på marknaden. Minutförsäljarna av naturgas har också ofta dominerande ställning på marknaden på sina verksamhetsområden. Även övriga företag som är verksamma på naturgasmarknaden kan ha dominerande ställning på marknaden eller på dem kan bestämmelserna om konkurrensbegränsningar i lagen om konkurrensbegränsningar tillämpas. Till dessa delar kan tillämpningsområdena för naturgasmarknadslagen och lagen om konkurrensbegränsningar vara överlappande. Dylåka frågor kan vara t.ex. en eventuell oskålig prisättning av överföringstjänster för naturgas eller vågran att sälja överföringstjänster.

Det vore ändamålsenligt om endast ett avgörande kunde fattas i samma ärende. Dår för föreslåa det i 1 mom. att naturgasmarknadsmyndigheten skall kunna hänskjuta frågor som gäller konkurrensbegränsningar enligt lagen om konkurrensbegränsningar till Konkurrensverket för behandling. På motsvarande sätt skall också Konkurrensverket till naturgasmarknadsmyndigheten kunna hänskjuta frågor som klart omfattas av specialbeståmmelserna i naturgasmarknadsla-

gen.

I naturgasmarknadslagen och i ministeriets beslut som skall utfärdas med stöd av den skall finnas bestämmelser om bl.a. prissättning, åtskiljande av verksamhetsformer och om de villkor som är nödvändiga för fullgörande av systemansvaret. Det föreslås att i paragrafen skall inbegripas ett 2 mom. där det uttryckligen konstateras att också bestämmelserna i naturgasmarknadslagen samt de bestämmelser som utfärdas med stöd av den skall beaktas när konkurrensbegränsningarna på naturgasmarknaden och deras effekter bedöms.

5 §. Paragrafen innehåller en bestämmelse om handels- och industriministeriets och naturgasmarknadsmyndighetens samt de av ministeriet utsedda sammanslutningarnas rätt att få nödvändiga uppgifter av de verksamhetsutövare som är verksamma på naturgasmarknaden. Ministeriet kan även bestämma att uppgifterna skall sändas direkt t.ex. till statistikföraren.

6 §. För handels- och industriministeriets och naturgasmarknadsmyndighetens tillståndsbeslut och andra prestationer i samband med övervakningen enligt denna lag uppbärs avgifter som fastställs enligt lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Avgifterna uppbärs hos dem som som är föremål för övervakningen, dvs. nättinnehavarna och andra företag inom branschen.

Av nättinnehavarna skall också uppbäras en årlig tillsynsavgift på samma sätt som är fallet med elnätsinnehavarna enligt elmarknadslagen.

För övervakningen av att lagen iakttas svarar i huvudsak naturgasmarknadsmyndigheten.

När naturgasmarknadsmyndighetens verksamhet har blivit etablerad och erfarenheterna har tilltagit kan det vara ändamålsenligt att effektivisera kostnadsmotsvarigheten genom att för vissa enskilda åtgärder fastslå avgifter som skall uppbäras per prestation.

8 kap. Skadestånd och straff

1 §. Det är möjligt att den som innehar ett naturgasnät vägrar att mot skälig ersättning till sitt nät ansluta naturgasdriftsställen eller att sälja överföringstjänster på de villkor som bestäms i lagen. Nättinnehavaren kan också försumma att uppfylla en skyldighet som hör till systemansvaret. En mark-

nadspart kan försumma sin skyldighet som sammanhänger med balanshanteringen eller balansavräkningen. En naturgasförsäljare kan för sin del vägra att leverera naturgas till skäligt pris till kunderna på sitt verksamhetsområde. Mellan parterna finns härvid inte alltid ännu ett avtalsförhållande. Nättinnehavarens, marknadspartens eller försäljarens förfarande kan åsamka den andra parten skada.

Skadan är oftast av ekonomisk art och den har inget samband med person- eller sakskaador. Enligt paragrafen är nättinnehavaren eller naturgasförsäljaren skyldig att ersätta en skada som någon annan har förorsakats av felaktigt förfarande. Skadeståndstalan skall väckas i tingsrätten.

I fråga om skadestånd skall i övrigt gälla vad som bestäms i skadeståndslagen (412/1974). Med stöd av denna bestämmelse blir bestämmelserna i skadeståndslagen bl.a. om hur ersättningen räknas ut, hur den jämkas och hur ersättningsansvaret fördelas tillämpliga.

2 §. I paragrafen skall bestämmas om straff för utövande av nätverksamhet utan tillstånd och för byggande av ett naturgasrör utan tillstånd. För annat utövande av nätverksamhet som strider mot naturgasmarknadslagen kan följden utöver förbud och vite i vissa fall bli att nättillståndet återtas.

3 §. I paragrafen skall bestämmas att brott mot sekretessplikten skall straffas enligt ifrågavarande bestämmelser i strafflagen.

9 kap. Särskilda bestämmelser

1 §. En betydande del av de kommunala naturgasverken och naturgasverk i bolagsform som kommunen äger utövar i dagens läge distributionsnätverksamhet och försäljning av naturgas också utanför kommunens gränser. Verksamheten utanför kommunens gränser har dock konstaterats vara beroende av tolkning med tanke på de bestämmelser i kommunallagen som gäller kommunens verksamhetsområde. Då konkurrensen på naturgasmarknaden nu föreslås bli utökad är det viktigt att de kommunala inrättningarna och de sammanslutningar som kommunen äger har samma möjligheter till konkurrens som andra sammanslutningar. Saken får inte vara beroende av kommande rättspraxis. Av detta skäl föreslås att i naturgasmarknadslagen skall tas in en bestämmelse enligt vilken

kommunen eller en sammanslutning där kommunen har bestämmanderätt kan utöva naturgasnätverksamhet samt försäljning och upplagring av naturgas också utanför kommunens område. Det skall betonas att den föreslagna bestämmelsen är avsedd endast för att avlägsna en eventuell konflikt vad gäller kommunallagen och tolkningen av kommunens verksamhetsområde i den föreslagna lagen, och genom denna bestämmelse varken breddas eller ändras bestämmelserna i den föreslagna lagen om vilka naturgaskunder som har rätt att anskaffa sig överföringstjänster. Motsvarande paragraf ingår i elmarknadslagen.

2 §. I 3 kap. i den föreslagna lagen ingår bestämmelser om hur systemförpliktelse skall skötas samt om uppgifter som sammanhänger med utredningen av naturgashandeln. När parterna på naturgasmarknaden sköter dessa förpliktelser och uppgifter och deltar i dem kan de få kännedom om naturgasmarknadens övriga parter affärs- och yrkeshemligheter. Röjande av dem för utomstående eller utnyttjande av dem är ett straffbart brott. I fråga om definierandet av kännetecknen på och straffskalan för ett sådant brott skall i 8 kap. 3 § i den föreslagna lagen hänvisas till strafflagen eller till en annan lag, i vilken bestäms om ett strängare straff för gärningen.

3 §. Paragrafen gäller polisens skyldighet att ge handräckning. Handräckning kan det bli fråga om vid fullgörandet av skyldigheter som naturgasmarknadsmyndigheten och handels- och industriministeriet har föreskrivit.

4 §. Handels- och industriministeriets och naturgasmarknadsmyndighetens beslut skall kunna överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen i den ordning som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Besvärvägen avviker dock från förfarandet enligt förvaltningsprocesslagen i det att ett beslut av ett ämbetsverk som är underställt statsrådet skall överklagas direkt hos högsta förvaltningsdomstolen i stället för hos den regionala förvaltningsdomstolen.

De beslut som naturgasmarknadsmyndigheten meddelar gäller oftast rättelse av förfaringsätt som har uppdragats i samband med övervakningen av konkurrensen på naturgasmarknaden. Avgörandena gäller betydande ekonomiska intressen för företagen. För att lagstiftningen om naturgasmarknaden skall kunna tillämpas förutsätts kännedom om den tekniska omgivningen och de kon-

kurrensrättsliga principerna på marknaden. Med avgörandena kan också sammanhänga ett exceptionellt omfattande dokumentmaterial. Om ändringssökandet består av två steg förlänger detta avsevärt den totala behandlingstiden, vilket ökar risken för att endera parten i ärendet åsamkas ekonomiska förluster. Den osäkerhet som sammanhänger med de förfaringsätt som skall anses godtagbara på naturgasmarknaden skapar risker för marknadsparterna i större omfattning än bara de egentliga sakägarna. Till följd av arten hos de ärenden som naturgasmarknadsmyndigheten behandlar är det ändamålsenligt att styra besvären över myndighetens beslut direkt till högsta förvaltningsdomstolen på samma sätt som i fråga om övriga myndigheter som meddelar beslut om marknadstillsynen — dvs. Konkurrensverket, Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen.

5 §. I paragrafen skall det bestämmas att när naturgasmarknadsmyndigheten beviljar en nättinnehavare rätt att göra ett undantag, enligt vilket denne får vägra erbjuda en överföringstjänst åt en kund som har bett om en sådan, skall naturgasmarknadsmyndigheten följa det förfarande som nämns i naturgasmarknadsdirektivet. I direktivets 25 artikel bestäms om ett förfarande som skall följas när den behöriga myndigheten i en medlemsstat beviljar ovan nämnda undantag. I ett sådant fall skall naturgasmarknadsmyndigheten utan dröjsmål till Europeiska gemenskapernas kommission anmäla det beviljade undantaget och ge kommissionen alla relevanta upplysningar som anknyter till undantaget. I artikel 25.3 i direktivet räknas de grunder upp som kommissionen beaktar vid prövningen av undantaget. Inom fyra veckor efter mottagandet av anmälan från naturgasmarknadsmyndigheten kan kommissionen begära att naturgasmarknadsmyndigheten skall ändra eller upphäva beslutet om beviljande av undantag. Om kommissionen inte inom denna tid framför nämnda begäran förblir det undantag som naturgasmarknadsmyndigheten har beviljat i kraft. Kommissionen publicerar de beslut som gäller undantag i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

Om kommissionen framför begäran om att ett beslut om undantag skall ändras eller upphävas, skall naturgasmarknadsmyndigheten ändra sitt beslut om undantag på det sätt som kommissionen bestämmer eller upphäva det inom fyra veckor. Om naturgas-

marknadsmyndigheten inte följer kommissionens yrkande på att beslutet skall ändras eller upphävas, skall ett slutgiltigt beslut fattas i enlighet med förfarandet i artikel 2 i beslut 87/373/EEG. I enlighet med det nämnda beslutet har rådet i regel gett kommissionen befogenhet att genomföra de rättsakter som rådet har godkänt. I förfarandet enligt artikel 2 biträds kommissionen av en rådgivande kommitté, som består av företrädare för medlemsstaterna och har kommissionens företrädare som ordförande. Kommissionen förelägger kommittén ett förslag till avgörande i ärendet och kommittén yttrar sig över det. Kommissionen skall försöka ta största hänsyn till kommitténs yttrande när den avgör ärendet. I sista hand kan kommissionen väcka talan mot en medlemsstat i Europeiska gemenskapernas domstol.

6 §. I paragrafen avgränsas det förfarande som gäller transitering av naturgas mellan de länder som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet till situationer där parterna inte når samförstånd beträffande transiteringsvillkoren. Enligt direktivet om transitering av naturgas genom gasledningsnät får varje part begära att transiteringsvillkoren blir föremål för medling genom ett organ som upprättats och leds av kommissionen. I organet är de enheter som är ansvariga för överföringsnäten inom gemenskapen representerade. Om det är fråga om handel mellan en stat som hör till Europeiska unionen och en annan stat som hör till Europeiska frihandelsförbundet, behandlas saken med iakttagande av det förlikningsförfarande som Gemensamma EES-kommittén har bestämt.

7 §. De bestämmelser som är nödvändiga för att lagen skall kunna verkställas skall ges genom förordning.

10 kap. **Ikraftträdande och övergångsbestämmelser**

1 §. När lagen träder i kraft skall nätinnehavarens överföringsskyldighet begränsas till sådana minutförsäljare och slutförbrukare som behöver överföringstjänster för köp eller försäljning av naturgas som de har anskaffat av en partiförsäljare i Finland. Dessutom skall en förutsättning för tillträde till denna s.k. sekundärmarknad för naturgas vara att slutförbrukaren på sina driftsställen för naturgas förbrukar eller minutförsäljaren för återförsäljning anskaffar minst 5 miljoner

kubikmeter gas per år och att mätningen av deras naturgas sker genom ett s.k. fjärravläsningssystem. Att ovan nämnda anskaffningsgräns uppfylls skall vid behov kunna visas med den beställda mängd som framgår av anskaffningsavtalet. Den överföringsskyldighet som avses i 2 kap. 3 § naturgasmarknadslagen skall gälla från den 1 mars 2001. Om mätning av naturgas bestäms närmare genom förordning. De marknadsparter som uppfyller förutsättningarna ovan skall när överföringsskyldigheten träder i kraft kunna handla med gas på sekundärmarknaden, dvs. återförsälja den naturgas de har skaffat sig på den inhemska partimarknaden. På detta sätt skall öppnandet av naturgasmarknaden för konkurrens inledas. I det skede när den ena av förutsättningarna för att få undantag enligt artikel 26.1 i naturgasmarknadsdirektivet inte längre uppfylls skall överföringsskyldigheten breddas till att i regel gälla all handel med naturgas och lagen skall ändras i fråga om överföringsskyldigheten.

I de nuvarande anskaffningsavtalen för naturgas har handeln med naturgas på sekundärmarknaden inte kunnat beaktas, eftersom avtalsparterna inte när de ingick avtal har haft vetskap om att en sekundärmarknad kommer att skapas genom lagstiftningen. I synnerhet några gamla långfristiga avtal om naturgasanskaffning, vilka inte är bundna till det offentliga prissättningssystemet, är problematiska med tanke på sekundärmarknaden till följd av uppbyggnaden av deras prissättning. Priset på naturgas enligt dessa avtal har inte ursprungligen fastslagits utgående från partiförsäljarens kostnader, utan utgående från de bränsle- och investeringsalternativ som kunden har erbjudits i en konkurrenssituation. Därmed kan naturgas som har köpts med dessa avtal, om den kommer in på sekundärmarknaden för naturgas, snedvrida sekundärmarknaden samt förorsaka en sådan ekonomisk förlust för partiförsäljaren som denne inte har kunnat bereda sig på på förhand. I avtalen ingår också ett villkor som begränsar återförsäljningen av naturgas.

Om kunder med gamla avtal vill få tillträde till sekundärmarknaden skall de förhandla med partiförsäljaren om att förnya eller justera de gamla avtalen. I nya eller ändrade avtal kan möjligheten till handel på sekundärmarknaden beaktas. Om avtal inte nås förhandlingsvägen, skall det med stöd av lagen om konkurrensbegränsningar kunna ingripas i avtalsparternas eventuella förbud-

na förfaranden eller sådana förfaranden som skall anses skadliga.

De nuvarande avtalen för naturgasanskaffning, som stämmer överens med det offentliga tariffsystemet, gäller till utgången av 2000, vilket gör att de måste förnyas från ingången av 2001.

Ungefär hälften av den naturgas som förbrukas i Finland köps med avtal enligt det offentliga prissättningsystemet.

Genom ikraftträdelsebestämmelsen skall inte ingripas i avtalsparternas nuvarande rättigheter och skyldigheter. De förbrukare och återförsäljare som köper naturgas av en partiförsäljare kan fortsättningsvis återförsälja naturgas i enlighet med de avtal som ingåtts och den praxis som har följts innan lagen trädde i kraft.

2 §. För ikraftträdandet av principen om punktprissättning och särredovisningen av verksamheterna reserveras en tillräckligt lång övergångstid för att företagen skall kunna anpassa sin verksamhet efter den nya situationen. Prissättningsprinciperna enligt 2 kap. 9 § skall nätinnehavarna följa senast från den 1 mars 2001. Ett överföringsnätbolag skall dock offentliggöra sina överföringsstariffer senast den 1 september 2000 och ett distributionsnätbolag sina motsvarande tariffer senast den 1 januari 2001.

Särredovisningen av verksamheterna skall tillämpas i företagen från den 1 januari 2001 eller, om ett företags räkenskapsperiod då är oavslutad, från början av följande räkenskapsperiod. Den föreskrivna tidpunkten för särredovisningen skall kunna flyttas fram med högst ett år, om det i något fall är oskäligt att måsta följa den.

3 §. I paragrafens 1 mom. ingår en sedvanlig bestämmelse om ikraftträdande.

Alla nätinnehavare som utövar nätaffärsverksamhet när lagen träder i kraft skall ansöka om tillstånd för sin nätverksamhet hos naturgasmarknadsmyndigheten inom ett halvt år från den tidpunkt då lagen trädde i kraft.

2. Närmare bestämmelser

Med stöd av naturgasmarknadslagen skall en naturgasmarknadsförordning utfärdas. Naturgasmarknadsförordningen skall innehålla närmare bestämmelser om bl.a. ikraftträdandet av skyldigheten att överföra naturgas och prissättningen av naturgasöverföring, ansökan om naturgasnätstillstånd och

projektstillstånd för ett överföringsrör som överskrider landets gräns och om naturgasmätning.

Med stöd av 1 kap. 2 § 2 mom. naturgasmarknadslagen skall genom förordning bestämmas om hur undantag skall kunna göras från lagens bestämmelser i fråga om försvarsförvaltningens naturgasnät.

Handels- och industriministeriet skall ge en förordning om offentliggörandet av nyckeltal som beskriver prisnivån på en nätinnehavares nättjänster, nättjänsternas effektivitet, art och lönsamhet.

Handels- och industriministeriet skall vid behov genom en förordning av handels- och industriministeriet kunna meddela bestämmelser om principerna för punktprissättningen, sättet att genomföra systemansvaret, hur de upplysningar skall ges som skall ingå i utredningen av naturgashandeln, om innehållet i balansansvaret och om realiserandet av särredovisningen av verksamheterna.

Om de avgifter som upp bärs för handels- och industriministeriets och naturgasmarknadsmyndighetens prestationer skall ges en förordning av handels- och industriministeriet.

3. Ikraftträdande

Den föreslagna lagen föreslås träda i kraft senast den 1 augusti 2000. Skyldigheten att överföra naturgas skall träda i kraft på så sätt att från ingången av mars 2001 skall den gälla endast nätinnehavare som har sådana slutförbrukare eller minutförsäljare av naturgas som kunder vilka skaffar sig gas av en partiförsäljare i Finland till en mängd av minst 5 miljoner kubikmeter per år och vilkas naturgasmätning omfattas av ett system för fjärravläsning. Rätten att få tillgång till överföringstjänster skall gälla de anskaffade naturgaspartier för vilka anskaffningsavtalen har ingåtts sedan denna lag har trätt i kraft. Rätten att skaffa sig överföringstjänster för naturgas skall breddas till att gälla alla naturgasförbrukare sedan övergångsperioden har gått ut. Prissättningsprinciperna enligt naturgasmarknadslagen skall nätinnehavarna följa från den 1 januari 2001. Särredovisningen av verksamheterna skall tillämpas i företagen från den 1 januari 2001 eller, om ett företags räkenskapsperiod då är oavslutad, från ingången av följande räkenskapsperiod. Den föreskrivna tidpunkten för särredovisningen skall kunna flyttas fram med högst

ett år, om en tillämpning av denna i något fall är orimlig.

4. Lagstiftningsordning

I förslaget till naturgasmarknadslag finns vissa bestämmelser som det är skäl att granska med tanke på egendomsskyddet enligt 12 § eller näringsfriheten enligt 15 § 1 mom. regeringsformen.

Enligt 2 kap. 3 § i lagförslaget skall nätinnehavaren mot skäligen ersättning sälja naturgasöverföringstjänster inom gränserna för nätets överföringskapacitet till de minutförsäljare och slutförbrukare som har rätt att idka handel på sekundärmarknaden för naturgas och som avses i paragrafen. Överföringsskyldigheten innebär en sådan begränsning av möjligheten att använda egendom som bör bedömas utgående från det egendomsskydd om vilket bestäms i 12 § regeringsformen.

Överföring av naturgas utgör normal, rimlig och rationell användning av naturgasnätet. Naturgasnätets ägare orsakas inte någon ekonomisk förlust i det att han är tvungen att mot ersättning sälja sådana nättjänster som överföringen av naturgas förutsätter till parterna på naturgasmarknaden. Med tanke på samhällets helhetsintresse och de övriga parterna på naturgasmarknaden är det förnuftigt att de existerande näten kan användas också för överföring av annan naturgas än den som nätinnehavaren säljer eller köper. Detta möjliggör en öppnare naturgasmarknad än för närvarande utan att parallella naturgasrör byggs. Det ligger därför i allmänt intresse att föreskriva en överföringsskyldighet. Lagförslagets 2 kap. 3 § står därför inte i strid med 12 § regeringsformen.

Enligt 6 kap. 1 § i den föreslagna lagen får naturgasnätsverksamhet utövas endast med tillstånd av naturgasmarknadsmyndigheten (naturgasnätstillstånd). Om förutsättningarna för att tillstånd skall beviljas bestäms i 6 kap. 2 § och om återtagande av tillståndet i 6 kap. 3 §. Naturgasnätsverksamhetens beroende av tillstånd skall bedömas utgående från näringsfriheten om vilken bestäms i 15 § 1 mom. regeringsformen.

Naturgasöverföringen och andra verksamheter som sammanhänger med nättjänsten har inte tidigare reglerats i lagstiftningen. Med tanke på en fungerande naturgasmarknad är naturgasnätsverksamheten central. Den är till sin karaktär ett monopol, för vil-

ket i naturgasmarknadslagen skall ställas skyldigheter som gäller utvecklandet av nätet och nättjänsterna samt prissättningsprinciperna för nättjänsterna. Med tanke på att naturgasmarknaden skall fungera är det viktigt att nätinnehavaren har förutsättningar att utöva nätverksamhet och att dess verksamhet kan övervakas effektivt. Till följd av detta är det motiverat att föreskriva att verksamheten skall vara beroende av tillstånd. Både om förutsättningarna för att tillstånd skall kunna beviljas och om återkallandet av tillstånd skall bestämmas i lagen. Således skall den reglering som gäller näringsfriheten föreskrivas på lagnivå. De nuvarande naturgasnätinnehavarna har goda förutsättningar att uppfylla villkoren för att tillstånd skall kunna beviljas. På ovan nämnda grunder står bestämmelsen i 6 kap. 1 § i lagförslaget således inte i strid med 15 § 1 mom. regeringsformen.

Enligt 6 kap. 4 § 2 mom. i lagförslaget kan naturgasmarknadsmyndigheten efter att ett naturgasnätstillstånd har återtagits besluta att nätet mot ersättning skall överföras på en annan nätinnehavare, såvida det inte avtalas om en överföring. På grunderna för och fastställandet av ersättningen tillämpas lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (inlösningslagen). Det är fråga om en situation där egendom oavsett ägarens motstånd varaktigt kan överföras på ett annat subjekt. Bestämmelsen bör därför avvägas på basis av 12 § 2 mom. regeringsformen som gäller tvångsinlösen.

Syftet med bestämmelsen är att upprätthålla naturgasnätsverksamheten även då nättillståndet återtas. Naturgasnätsverksamheten betingas av ett allmänt behov. Nätet överförs på åtgärd av myndigheten bara om överenskommelse inte nås. Kravet på full ersättning uppfylls, eftersom det i 6 kap. 4 § 2 mom. hänvisas till inlösningslagens ersättningsnivå, som uppfyller kravet på full ersättning enligt 12 § 2 mom. regeringsformen. Bestämmelsen i 6 kap. 4 § 2 mom. kan således föreskrivas genom en vanlig lag, eftersom kraven i 12 § 2 mom. regeringsformen uppfylls.

På ovan anförda grunder kan lagen stiftas i vanlig lagstiftningsordning. Det kan dock vara skäl att begära utlåtande av grundlagsutskottet i ärendet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Naturgasmarknadslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

Syftet med denna lag är att säkerställa försätningarna för en effektiv naturgasmarknad så att tillgången på naturgas till ett skäligt pris och med tillräckligt god kvalitet kan tryggas. De främsta metoderna för att uppnå en fungerande naturgasmarknad är att trygga en sund och fungerande ekonomisk konkurrens vid försäljningen och upplagringen av naturgas samt att upprätthålla skäliga och jämlika principer för tjänsterna inom naturgasnätsverksamheten.

Företagen på naturgasmarknaden har till uppgift att sörja för de tjänster som sammanhänger med kundernas naturgasanskaffning samt att främja en effektiv och sparsam användning av naturgas både i sin egen och i kundernas verksamhet.

2 §

Denna lag tillämpas på naturgasmarknaden med vilken avses import, export, överföring, distribution, försäljning och upplagring av naturgas, inklusive kondenserad naturgas. Denna lag tillämpas inte på intern distribution av naturgas i en fastighet eller en fastighetsgrupp som motvarar en sådan.

Från bestämmelserna i denna lag kan undantag göras i fråga om försvarsförvaltningens naturgasnät enligt vad som bestäms genom förordning.

3 §

I denna lag avses med

1) *naturgasnät* en för naturgasöverföring eller naturgasdistribution avsedd helhet som bildas av till varandra anslutna naturgasrör och naturgasrörssystem samt alla de behållare, anordningar och aggregat som hör till dessa och vilka innehåller naturgas,

2) *överföringsnät för naturgas* ett na-

turgasrörssystem via vilket naturgas transporteras under högt, oreducerat tryck

3) *distributionsnät för naturgas* ett lokalt eller regionalt naturgasrörssystem via vilket naturgas transporteras under reducerat tryck,

4) *naturgasöverföring* transport av naturgas i ett överförings- eller distributionsnät mellan parterna i naturgashandel,

5) *naturgasupplagring* förvaring av naturgas någon annanstans än i ett naturgasrörssystem,

6) *naturgasnätsverksamhet* att mot vederlag ställa överförings- eller distributionsnät till förfogande för dem som behöver naturgasöverföring och andra nättjänster; till naturgasnätsverksamheten hör också planering, byggande, underhåll och drift av naturgasnät, anslutande av kundernas naturgasanläggningar till nätet, naturgasmätning och andra sådana tjänster som behövs för utredningen av naturgashandeln samt andra åtgärder i anslutning till utredningen av naturgasöverföringen och naturgashandeln,

7) *naturgasmarknadsmyndighet* Energimarknadsverket, samt

8) *konsument* en konsument som avses i 1 kap. 4 § konsumentskyddslagen (38/1978).

2 kap.

Allmänna förpliktelser vid nätverksamhet och prissättningsprinciperna

1 §

Nätinnehavaren och innehavaren av en upplagrings- eller behandlingsanläggning för naturgas skall underhålla, driva och utveckla sitt naturgasnät och sitt naturgasaggregat på området för naturgasnätet samt upprätthålla, nyttja och utveckla förbindelserna till andra nät i enlighet med kundernas rimliga behov

och för sin del trygga naturgasleveranserna till kunderna (skyldighet att utveckla nät och utrustning).

Nätinnehavaren och den som bygger en upplagrings- eller behandlingsanläggning för naturgas skall sörja för att den planering som gäller byggandet av naturgasröret och upplagrings- eller behandlingsanläggningen för naturgas delges kommunerna. En verksamhetsutövare skall tillsammans med kommunerna också i övrigt sörja för att tillräcklig samverkan ordnas så att de aspekter som gäller kommunernas markanvändning blir beaktade när rör och anläggningar placeras.

2 §

Nätinnehavaren skall på begäran och mot skälig ersättning till sitt nät ansluta drifts- och upplagringsställen för naturgas samt behandlingsanläggningar för kondenserad naturgas vilka uppfyller de tekniska kraven (anslutningsskyldighet).

3 §

Nätinnehavaren skall mot skälig ersättning sälja överföringstjänster inom gränserna för sitt näts överföringskapacitet (överföringskyldighet) till kunder, som är slutförbrukare av naturgas eller minutförsäljare och som vill köpa eller sälja naturgas som de ursprungligen har skaffat från en partiförsäljare i Finland antingen för eget bruk eller för återförsäljning via sitt distributionsnät. En förutsättning för överföringskyldigheten är att kunderna på sina driftsställen förbrukar eller för återförsäljning anskaffar minst fem miljoner kubikmeter naturgas per år och att naturgasmätningen omfattas av ett system för fjärravläsning.

Rätten att få en överföringstjänst gäller alla driftsställen som omfattas av ett eller flera anskaffningsavtal som uppfyller nämnda anskaffningsgräns på fem miljoner kubikmeter.

4 §

Naturgasmarknadsmyndigheten kan i ett enskilt fall bevilja nätinnehavaren ett tillfälligt tillstånd att vägra erbjuda en överföringstjänst (undantagslov), om nätinnehavaren anser sig drabbas av allvarliga ekonomiska eller finansiella svårigheter till följd av ett take-or-pay-åtagande som sammanhänger med ett långfristigt anskaffningsavtal om naturgas.

Vid denna prövning skall naturgasmark-

nadsmyndigheten särskilt beakta de grunder som regleras närmare genom förordning. Om undantagslov skall ansökas innan en överföringstjänst vägras. Om det förfarande som gäller ansökan om undantagslov (undantagsförfarande) och de tidsfrister som sammanhänger med detta bestäms närmare genom förordning.

5 §

Handels- och industriministeriet kan bestämma att begäran om naturgasöverföringstjänster, inledandet av förhandlingar och resultaten av dem skall anmälas till naturgasmarknadsmyndigheten och till internationella organisationer, om Finlands internationella avtalsförpliktelser förutsätter detta.

6 §

Nätinnehavaren skall offentliggöra de allmänna försäljningsvillkoren och försäljningspriserna för sina nättjänster samt grunderna för hur de fastställs.

7 §

Nätinnehavarna skall för naturgasmarknadsmyndigheten uppge försäljningsvillkoren och försäljningspriserna för nättjänsterna samt grunderna för hur de fastställs i enlighet med vad naturgasmarknadsmyndigheten föreskriver i sitt beslut.

Nätinnehavaren skall offentliggöra nyckeltal som beskriver prisnivån på nättjänsterna samt nätverksamhetens effektivitet, art och lönsamhet i enlighet med vad naturgasmarknadsmyndigheten föreskriver i sitt beslut.

8 §

Försäljningspriserna och försäljningsvillkoren för nättjänsterna samt grunderna för hur de fastställs skall vara objektiva och icke-diskriminerande för alla nätanvändare om inte annat följer av särskilda skäl.

Prissättningen av nättjänsterna skall vara skälig.

I prissättningen av och försäljningsvillkoren för nättjänsterna får inte finnas ogrundade villkor eller begränsningar eller sådana som uppenbarligen begränsar konkurrensen inom naturgashandeln. I dem skall dock beaktas kraven på funktionsduglighet och effektivitet i naturgasset.

9 §

Nätinnehavaren skall skapa ordna förutsättningar för att en kund skall kunna avtala

om alla nättjänster med den nätinnehavare till vars nät han är ansluten.

Nätinnehavaren skall skapa förutsättningar för att en kund genom att betala avgifterna får rätt att använda hela landets naturgasnät utgående från sin anslutningspunkt, med undantag av utlandsförbindelser (punktprissättning).

I distributionsnätet får priset på överföringstjänsterna inte vara beroende av var kunden geografiskt är belägen inom nätinnehavarens verksamhetsområde.

Handels- och industriministeriet kan vid behov genom en förordning meddela närmare bestämmelser om tillämpningen av principerna för punktprissättning.

3 kap

Systemförelpliktelse och utredningen av naturgashandeln

1 §

Naturgasmarknadsmyndigheten bestämmer i naturgasnätstillståndet att en överföringsnätinnehavare skall svara för att naturgasöverföringssystemet fungerar tekniskt och är driftssäkert samt sköta de uppgifter som omfattas av balansansvaret för överföringssystemet på ett ändamålsenligt och för parterna på naturgasmarknaden jämlikt och icke-diskriminerande sätt (systemansvar).

Den överföringsnätinnehavare som har systemansvar kan i fråga om användningen av naturgasöverföringssystemet ställa villkor som är nödvändiga för att systemansvaret skall kunna genomföras.

Den överföringsnätinnehavare som har påförts systemansvar skall i fråga om de tjänster som anknyter till systemansvaret publicera samt till naturgasmarknadsmyndigheten anmäla gällande försäljningsvillkor och försäljningspriser samt grunderna för hur de fastställs liksom även de villkor som avses i 2 mom.

Handels- och industriministeriet kan genom en förordning utfärda närmare bestämmelser om hur systemansvaret skall genomföras och om innehållet i det.

2 §

Nätinnehavaren är skyldig att sörja för naturgasmätningen och utredningen av naturgashandeln på det sätt som bestäms närmare

genom förordning.

Utredningen av naturgashandeln skall grunda sig på naturgasmätning som sker genom fjärravläsning samt på anmälningar om leveranserna på det sätt som bestäms genom förordning.

Parterna på naturgasmarknaden är skyldiga att meddela mätningssuppgifter som gäller förbrukning och leverans av naturgas samt andra motsvarande uppgifter, som krävs för att balansansvaret skall kunna genomföras och naturgashandeln kunna redas ut. Handels- och industriministeriet kan genom förordning utfärda närmare bestämmelser om de uppgifter som skall meddelas och om det förfarande som skall iaktas vid informationsutbytet.

3 §

En part på naturgasmarknaden är ansvarig för att partens anskaffningsavtal för naturgas täcker partens naturgasförbrukning och naturgasleveranser under respektive balansräkningsperiod (balansansvar).

Handels- och industriministeriet kan genom en förordning vid behov utfärda närmare bestämmelser om innehållet i balansansvaret.

4 kap

Naturgasföreljning och naturgasförbrukarens ställning

1 §

En naturgasföreljare som har dominerande ställning på marknaden i fråga om ett naturgasnät skall leverera naturgas till skäligt pris när en kund som är ansluten till nätet begär detta, om kunden inte har andra ekonomiskt konkurrenskraftiga alternativ att anskaffa naturgas genom naturgasnätet (leveransskyldighet).

Naturgasmarknadsmyndigheten kan bestämma att naturgasföreljaren skall leverera naturgas till naturgasförbrukaren, om förbrukaren i annat fall inte har möjlighet att få naturgas.

2 §

Föreljaren skall hålla försäljningsvillkor och försäljningspriser samt grunder för hur de fastställs tillgängliga för förbrukarna och för de kunder som omfattas av leveransskyldigheten. I dem får inte ingå oskäliga villkor eller begränsningar eller sådana som begrän-

sar konkurrensen inom naturgashandeln.

Försäljarna skall för naturgasmarknadsmyndigheten uppge försäljningsvillkoren och försäljningspriserna samt grunderna för hur de fastställs i enlighet med vad naturgasmarknadsmyndigheten föreskriver i sitt beslut.

3 §

Naturgasförsäljaren skall i enlighet med vad naturgasmarknadsmyndigheten bestämmer i sitt beslut i faktureringen lämna sina kunder en specifikation över hur naturgaspriset bildas.

Försäljarna skall offentliggöra uppgifter som beskriver den genomsnittliga prisnivån på naturgas på det sätt som naturgasmarknadsmyndigheten bestämmer.

4 §

En konsument som omfattas av leveransskyldigheten skall ha möjlighet att ingå ett sådant avtal med försäljaren som utöver naturgasförsäljningen omfattar den överföringstjänst som naturgasöverföringen förutsätter. Härvid svarar försäljaren i förhållande till konsumenten också för överföringstjänsten.

5 §

Naturgasleveransen kan avbrytas, om en konsument trots anmärkning försummar att betala avgifterna till naturgasförsäljaren eller distributionsnätinnehavaren eller annars i väsentlig grad bryter mot villkoren i avtalet om naturgasförsäljning eller nättjänst.

Naturgasleveransen till en byggnad som används som stadigvarande bostad eller till en del av en sådan får dock inte, om uppvärmningen är beroende av naturgas, avbrytas trots obetalda avgifter under tiden från ingången av oktober till utgången av april innan fyra månader har förflutit från förfallodagen för den obetalda avgiften.

6 §

I fråga om konsumentskyddet vid marknadsföring av naturgas gäller vad som i 27 a—27 f § elmarknadslagen (386/1995) bestäms om standardersättning, skadestånd på grund av dröjsmål, fel, prisavdrag, skadestånd på grund av fel och om de ansvariga parterna.

5 kap

Åtskiljande av verksamheterna

1 §

Ett företag inom naturgasbranschen skall skilja åt naturgasnätsverksamheten, naturgasförsäljningen och naturgasupplagringen från varandra samt från den affärsverksamhet som inte hör till naturgasbranschen.

Om den affärsverksamhet som inte hör till naturgasbranschen är ringa, behöver sådan betydlig försäljning av varor eller tjänster inte skiljas åt från naturgasförsäljningen. Verksamheten anses ringa, om omsättningen inte överstiger 10 procent av omsättningen av naturgasförsäljningen.

2 §

Med åtskiljande avses i denna lag att resultaträkning och balansräkning per räkenskapsperiod skall göras upp för de naturgasaffärsverksamheter som skall skiljas åt. Resultat- och balansräkningen, som skall kunna härledas ur företagets bokföring, skall i tillämpliga delar göras upp enligt bestämmelserna i bokföringslagen (1336/1997).

3 §

En kommunal inrättning eller en samkommun som utövar naturgasaffärsverksamhet skall i bokföringen redovisas skilt från kommunen och för den skall för varje räkenskapsperiod göras upp en resultat- och balansräkning som kan jämföras med ett aktiebolags bokslut.

4 §

Revisorerna för företaget eller den kommunala inrättning som bedriver naturgasaffärsverksamhet skall granska de särredovisade verksamheternas resultaträkning, balansräkning och tilläggsuppgifterna till dessa. De skall i revisionsberättelsen ge ett utlåtande om huruvida resultat- och balansräkningen och tilläggsuppgifterna till dem för de särredovisade verksamheterna stämmer överens med denna lag och de bestämmelser som har utfärdats med stöd av den.

5 §

I fråga om de särredovisade verksamheterna är resultat- och balansräkningen jämte tilläggsuppgifter offentliga och de skall presenteras som en not till företagets bokslut. Bokslutet för en kommunal inrättning som

utövar naturgasaffärsverksamhet samt resultat- och balansräkningarna jämte tilläggsuppgifter för särredovisade verksamheter skall presenteras i kommunens bokslut.

6 §

Handels- och industriministeriet kan genom förordning föreskriva hur verksamheterna skall skiljas åt samt hur resultat- och balansräkningarna skall göras upp för de verksamheter som skiljs åt och vad som skall ges som tilläggsuppgifter till dem samt hur dessa uppgifter skall offentliggöras.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan meddela föreskrifter om hur resultat- och balansräkningarna jämte tilläggsuppgifter för de verksamheter som har skiljts åt samt boksluten för de företag som utövar verksamheterna skall tillställas naturgasmarknadsmyndigheten.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan av grundad anledning i enskilda fall bevilja undantag från det sätt att skilja åt verksamheterna som denna lag kräver, om det är orimligt att måsta skilja åt dem på det sätt som lagen kräver.

6 kap

Tillstånd och anmälningar

1 §

Naturgasnätverksamhet får utövas endast med tillstånd av naturgasmarknadsmyndigheten (naturgasnätstillstånd). Tillståndet beviljas tills vidare eller av särskilda skäl för en viss tid. Tillstånd kan beviljas en sammanslutning eller inrättning.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan i enskilda fall för en viss tid eller tills vidare befria nätinnehavaren från tillståndsplikten, om nätinnehavarens naturgasnät är av ringa betydelse med tanke på naturgasöverföringen.

2 §

Tillstånd beviljas, om den som ansöker om tillstånd har tekniska, ekonomiska och organisatoriska förutsättningar att sörja för naturgasnätverksamheten på det sätt som förutsätts i lagstiftningen om naturgasmarknaden. Den som ansöker om tillstånd skall uppfylla följande villkor:

1) sökandens organisation skall motsvara omfattningen och arten av dess nätverk-

samhet,

2) sökanden skall ha tillräckligt med personal i sin tjänst,

3) sökanden skall ha ekonomiska förutsättningar för en lönsam naturgasnätverksamhet,

4) sökanden skall i sin tjänst ha en person som har utnämnts till driftsövervakare och som har den behörighet om vilken bestäms i naturgasförordningen (1058/1993) och möjlighet att övervaka användningen av röret.

Till tillståndet kan fogas villkor som skall anses nödvändiga med tanke på verksamheten.

Tillståndet kan inte överföras på en annan sammanslutning eller inrättning.

3 §

Naturgasmarknadsmyndigheten kan återta naturgasnätstillståndet om:

1) tillståndshavaren upphör med naturgasnätverksamheten,

2) tillståndshavaren inte längre uppfyller förutsättningarna eller villkoren för beviljande av tillstånd eller

3) tillståndshavaren upprepade gånger och i väsentlig grad bryter mot de skyldigheter som anges i 2 kap. 1—3 § eller i 3 eller 5 kap.

4 §

Om ett naturgasnätstillstånd återtas, skall naturgasmarknadsmyndigheten vid behov besluta om de åtgärder som måste vidtas för att nätverksamheten skall kunna upprätthållas.

Ifall det inte avtalas om överföring av nätet till en annan nätinnehavare, kan naturgasmarknadsmyndigheten besluta om överföring av tillståndet samt inlösnings av naturgasnätet mot ersättning. I fråga om grunderna för ersättningen och hur den fastslås skall iaktas vad som bestäms om inlösningsförfarande och inlösningsersättning i lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977).

5 §

För byggande av ett överföringsrör som överskrider landets gräns skall skriftligen ansökas om ett projektstillstånd hos handels- och industriministeriet.

En förutsättning för att tillstånd skall be-

viljas är att byggandet av ett överföringsrör som överskrider landets gräns är ändamålsenligt med tanke på utvecklingen på naturgasmarknaden.

I tillståndet fastställs inte ruten för överföringsröret.

6 §

I en ansökan om projekttillstånd som gäller ett överföringsrör som överskrider landets gräns skall de uppgifter och utredningar om vilka bestäms genom förordning uppges.

Om en ansökan gäller ett sådant projekt som avses i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (468/1994) skall till ansökan fogas en konsekvensbeskrivning enligt nämnda lag innan beslut om projektet fattas.

Av tillståndsbeslutet skall framgå på vilket sätt en bedömning enligt lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning har beaktats.

7 §

Handels- och industriministeriet kan i enskilda fall bestämma att avtal om naturgasimport och naturgasexport skall anmälas till ministeriet. I anmälan skall lämnas de uppgifter som ministeriet bestämmer.

7 kap.

Ledning och tillsyn

1 §

Den allmänna ledningen och uppföljningen av verkställigheten av lagen ankommer på handels- och industriministeriet.

Naturgasmarknadsmyndigheten har till uppgift att övervaka efterlevnaden av denna lag och med stöd av den utfärdade bestämmelser. Byggandet av överföringsrör som överskrider landets gräns samt naturgasimport och naturgasexport övervakas dock av handels- och industriministeriet.

2 §

Om någon försummar en skyldighet enligt denna lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den, skall handels- och industriministeriet eller naturgasmarknadsmyndigheten i egenskap av övervakningsmyndighet genom ett beslut kunna förplikta den försumlige att inom en viss tid rätta till för-

summelsen. Åläggandet kan förstärkas med vite.

I ett ärende enligt denna lag som gäller vite iakttas vad som bestäms i viteslagen (1113/1990).

3 §

Handels- och industriministeriet har rätt att bestämma att byggandet av ett överföringsrör som överskrider landets gräns skall avbrytas eller förbjuda användningen av det, om byggandet har inletts utan projekttillstånd enligt denna lag.

4 §

Om ett ärende som naturgasmarknadsmyndigheten behandlar gäller ett förfarande som kan bryta mot bestämmelserna om konkurrensbegränsningar i lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992), kan naturgasmarknadsmyndigheten hänskjuta ärendet för behandling i enlighet med lagen om konkurrensbegränsningar till den del det är fråga om konkurrensbegränsningar.

När konkurrensbegränsningar på naturgasmarknaden och deras skadliga effekter bedöms skall också denna lag och med stöd av den utfärdade bestämmelser beaktas.

I ett beslut om hänskjutande av ett ärende får ändring inte särskilt sökas genom besvär.

5 §

En person, sammanslutning eller inrättning som utövar naturgasnätsverksamhet eller försäljning, upplagring, import eller export av naturgas skall ge handels- och industriministeriet och naturgasmarknadsmyndigheten den information som är nödvändig för skötseln av de övervakningsuppgifter som avses i denna lag. Utöver detta skall ministeriet och naturgasmarknadsmyndigheten ges den statistiska och övriga information som är nödvändig för andra uppgifter som avses i denna lag och för uppfyllandet av internationella avtalsförpliktelser.

6 §

Handels- och industriministeriets och naturgasmarknadsmyndighetens övervakningsprestationer och andra prestationer enligt denna lag är avgiftsbelagda. Beträffande avgifterna iakttas lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

8 kap.

Skadestånd och straff

1 §

Den som genom ett förfarande som står i strid med 2 kap. 2 § (anslutningsskyldighet), 2 kap. 3 § (överföringsskyldighet), 3 kap. 2 eller 3 § (systemförpliktelse), 4 kap. 1 § (leveransskyldighet) eller 4 kap. 5 § (avbrott i naturgasleveransen) orsakar någon annan skada är skyldig att ersätta skadan.

Om skadestånd gäller till övriga delar vad som bestäms i skadeståndslagen (412/1974).

2 §

Den som bedriver naturgasnätsverksamhet utan tillstånd som avses i 6 kap. 1 § eller i strid med de villkor som uppställts i tillståndet eller bygger ett överföringsrör utan tillstånd enligt 6 kap. 5 § eller i strid med de villkor som uppställts i tillståndet, skall för *olovligt bedrivande av naturgasnätsverksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff bestäms för gärningen i någon annan lag.

3 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 9 kap. 2 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen (39/1889), om inte till straff för gärningen skall dömas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller om inte strängare straff bestäms någon annanstans i lag.

9 kap.

Särskilda bestämmelser

1 §

En kommun eller en sammanslutning i vilken kommunen har bestämmanderätt kan bedriva naturgasnätsverksamhet samt försäljning och upplagring av naturgas också utanför kommunens område.

2 §

Den som vid fullgörande av uppgifter som avses i denna lag eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den har fått kännedom om någons affärs- eller yrkeshemlighet får inte röja den för utomstående eller själv utnyttja den.

3 §

Polisen skall vid behov ge handräckning i ärenden som gäller övervakning av denna lag och med stöd av den utfärdade bestämmelser. Polismyndigheten skall vid behov bistå också vid verkställandet av det förordnande eller förbud som avses i 7 kap. 3 §.

4 §

Ändring i ett beslut som handels- och industriministeriet samt naturgasmarknadsmyndigheten har fattat med stöd av denna lag får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen i den ordning som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

5 §

Om en sökande beviljas undantagslov enligt vilket denne får vägra erbjuda en naturgasöverföringstjänst, skall naturgasmarknadsmyndigheten iaktta det förfarande som nämns i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.

6 §

Om överenskommelse inte kan nås om transitering av naturgas som avses i rådets direktiv 91/296/EEG om transitering av naturgas genom gasledningsnät, iaktas det förfarande som nämns i direktivet.

7 §

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

10 kap.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1 §

Om ikraftträdandet av den överföringsskyldighet som avses i 2 kap. 3 § bestäms närmare genom förordning. Överföringsskyldigheten tillämpas på leveranspartier av naturgas som grundar sig på ett anskaffningsavtal som en kund som avses i 2 kap. 3 § har ingått med en partiförsäljare efter att denna lag har trätt i kraft. Överföringsskyldigheten tillämpas också på naturgas som har köpts med ett anskaffningsavtal som har ingåtts innan lagen träder i kraft, om det sedan denna lag har trätt i kraft avtalas om prissättningen av naturgas eller om anpassningen av

anskaffningsavtalet så att det motsvarar bestämmelserna i denna lag.

2 §

Om ikraftträdandet av den prissättningsprincip som avses i 2 kap. 9 § (punktprissättning) och den särredovisning av verksamheterna som avses i 5 kap. 1 § bestäms närmare genom förordning.

Naturgasmarknadsmyndigheten kan flytta fram den genom förordning föreskrivna tidpunkten för när åtskiljande av verksamheterna skall träda i kraft med högst ett år,

om det i något fall är oskäligt att iaktta denna tidpunkt.

3 §

Denna lag träder i kraft den 2000.

Den som bedriver naturgasnätsverksamhet när denna lag träder i kraft och har gjort en ansökan om naturgasnätstillstånd inom sex månader från den tidpunkt då lagen träder i kraft, får fortsätta sin verksamhet till dess beslut om tillstånd har fattats.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 29 oktober 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Handels- och industriminister *Erkki Tuomioja*